

NAROCNINA: Cona A: mesečna 60.—, četrtletna 180.—, polletna 360.—, celoletna 600.— lir. Cona B: 40.—, 120.—, 240.—, 400.— jugolir. FLRJ: 24.—, 70.—, 140.—, 280.— din. Tekoči račun za STO-ZVU na ime: «Založništvo Primorski dnevnik», Trst 11-5374; tekoči račun za Jugoslavijo na ime «Primorski dn.», upr., Ljublj. 6-90601-19.

LJUDSKI TEDNIK

TRST 8. oktobra 1948

UREDNIŠTVO: Via Montecchi 6-II - 24. UPRAVA: Via Ruggero Manna šte. 29. TELEFONI: uredništvo 93808, uprava 27847. OGLASI pri upravi od 8.30-12.00 in od 15.00 do 18.00 ure. Rokopisi se ne vračajo. Poština plačana v gotovini - Spedizione in abbonamento postale secondo gruppo.

Debata o atomskem orožju v Varnostnem svetu

Z govorom Kardelja in Manuilškega, ki sta podprla sovjetski predlog za razorožitev in za nadzorstvo nad atomsko energijo, je bila zaključena glavna debata v glavni skupščini OZN.

Mednarodni politični krogi še vedno razpravljajo o govorih Višinskega, Bevinja, Spaaka in Schumana. Čeprav vlada v političnih krogih pesimizem, je Višinskijeva izjava, da Sovjetska zveza ne bo opustila zasedanja, vplivala ugodno. Tudi govor jugoslovanskega delegata Kardelja je bil predmet številnih razprav in razlag. Tudi francosko javno mnenje, katerega demokratični del je prav sedaj v močnem gibanju proti postopni maršalizaciji dežele, budno spremlja potek zasedanja Združenih narodov. V zvezi z napadi imperialističnega tabora na Sovjetsko zvezo sta francoska konfederacija dela in politični urad Komunistične partije izjavila, da francosko ljudstvo ne bo šlo nikoli v vojno proti Sovjetski zvezi. Francosko ljudstvo je solidarno z vsemi narodi v borbi za demokracijo in mir proti vojnim hujšakom in ne bo nikoli dopustilo, da se uresniči njihovi načrti.

Ko je podpredsednik Informacijskega urada predlagal, naj bi prihodnje zasedanje Združenih narodov bilo v Moskvi, so tri komisije Organizacije združenih narodov začele z delom. Najvažnejše je brez dvoma delo politične komisije, ki je načela razpravo o nadzorstvu nad atomsko energijo. Kot prvi je govoril delegat Kanade, ki je predložil tudi svojo resolucijo, v kateri predlaga učinkovito mednarodno kontrolo nad atomsko energijo. Iz iste resolucije pa je razvidno, da bi se imperialistični tabor, v imenu katerega je nastopil kanadski delegat, rad iznebil Sovjetske zveze pri konkretnem nadzorstvu nad atomsko energijo. Kanadski delegat je svojo tezo uprl na poročilo komisije.

Predstavnik Sovjetske zveze Višinski pa je v svojem govoru v imenu Sovjetske zveze izjavil, da komisija za atomsko energijo ravno na podlagi Baluchovega načrta ni izpolnila nobene izmed nalog, ki so ji bile naložene. To pa zaradi tega, ker izvajajo v ZDA sistematično opozicijo, želeč izogniti se nadzorstvu nad atomskim orožjem. Višinski je poudaril, da so se ZDA protivile vsem načrtom za uničenje atomskih bomb. Višinski je dejal, da bi pomenilo predajati se nevarni iluziji, če bi kdo mislil, da ima samo ena država monopol atomskega orožja. Višinski je zaključil z izjavo, da Sovjetska zveza ne bo nikoli sprejela načrta, ki bi dejansko prepustil njeno ljudstvo in njeno gospodarstvo neki ustanovi, ki bi bila mednarodna samo po imenu. Dejal je, da pomeni pristane nek večine k ameriškem načrtu za nadzorstvo atomske energije kapitulacijo pred ameriškim imperializmom. Sovjetska zveza se ne bo nikoli priključila tej kapitulaciji, če še dodal Višinski, in v imenu Sovjetske zveze toplo priporočam, naj atomska komisija nadaljuje svoje delo in naj se potruji, da bo prispela do zadovoljive rešitve.

Višinskijevo tezo sta podprla poljski delegat in jugoslovanski delegat Bebler, ki je izjavil, da osnutek ameriškega načrta o nadzorstvu atomske sile krši veliko število načel ustanovne listine OZN. Delegati raznih držav, ki pripadajo ameriškem glasovalnemu stroju so seveda z običajnimi trditvami naspro-

V dneh od 17. do 24. oktobra bo v Kopru razstava gospodarske delavnosti jugoslovanske cone Tržaškega ozemlja. Razstava bo pokazala vse dosedanje delo ljudskih oblasti za napredek istrskega gospodarstva in napore delovnega ljudstva pri uresničevanju postavljanih načrtov in nalog, ki služijo za dvig življenjske ravni vsega prebivalstva.

Razstava pa bo nakazala tudi bodoče naloge v gospodarstvu in potrebo njegovega načrtnega razvoja. Razstavljeni proizvodi vseh gospodarskih panog pa bodo pričla, kako se istrsko gospodarstvo spopolnjuje s tržaškim in kake velike koristi bi bile tesne gospodarske vezi med obema conama STO-ja.

tovali Višinskijevim izvajanjem. Ker je že grozilo, da bo delo komisije za atomsko energijo obtičalo na mrtvi točki in v želji, da pride do sporazuma, je sovjetski delegat ponovno izjavil, da je sovjetska vlada pripravljena podpisati konvencijo, ki prepoveduje atomsko orožje ter konvencijo o mednarodnem nadzorstvu atomske energije. Višinski je predložil osnutek resolucije, na podlagi katerega predlaga skupščina atomski komisiji, naj nadaljuje delo, naj sestavi osnutek o konvenciji glede prepovedi atom-

Nadaljevanje na 2. strani

OSVOBODILNA FRONTA V BORBI ZA NAŠE KULTURNE PRAVICE

Usoda slovenskega naroda je bilo trpljenje in ponižanje, izkoriščanje in preganjanje. In ta usoda se je zrcalila v narodu samem in v njegovi kulturi. Toda v osvobodilnem boju se je moč našega naroda prvič sprostila, slovenski narod je našel samega sebe, se z dvignjeno glavico in stisnjenimi pestmi organiziral v Osvobodilno fronto.

Takrat, ko so težka kolesa nacifašističnega stroja pomendrala v prah vse, kar se jim je stavilo na pot, takrat, ko so močnejši narodi od našega brez besede klonili pred nasilnežem, takrat so se v Ljubljani sestali predstavniki različnih političnih struj in naziranj in ustanovili Osvobodilno fronto slovenskega naroda z drznim in čudovitim programom: oborožena vstaja za osvoboditev in združitev vseh Slovencev.

Osvobodilna fronta je pozvala vse poštene Slovence, da se vanjo vključijo. Poleg KPS, demokratič-

nega Irla Sokolov in krščanskih socialcev se je kot celota odzvala vabilu Osvobodilne fronte skupina kulturnih delavcev.

S tem je bilo delo Osvobodilne fronte jasno začrtano: poleg nacionalne, politične in gospodarske svobode tudi popolna kulturna svoboda slovenskega naroda.

Te poti, ki si jo je začrtala Osvobodilna fronta 27. aprila 1941, ni nikoli več zapustila. Borila se je za vsako puško, za vsako pest zemlje, da bi dala svojemu ljudstvu svobodo, borila se je za ceno številnih žrtv, da bi dala svojemu narodu rez ljudsko inčisto kulturo.

«Kultura se ustvarja s solzami, znojem in krvjo» je napisal Ilija Ehrenburg. Naša resnična ljudska kultura — posebno na Primorskem in Koroškem, v teh pokrajinah, ki sta bili dolgo oropani svoje besede — je bila resnično zgrajena z znojem

in krvjo, blagoslovljena s solzami mater in otrok. In ta kultura, ki ji je OF postavila temelje in ki bi je brez te naše osrednje borbeno organizacije nikoli ne bilo, je rasla vzporedno z nadčloveško borbo naših narodov in je danes temelj našemu duhovnemu razvoju.

Kulturni delavci so stopili v skupno borbo proti okupatorjem in to manifestirali s kulturnim molkom, ki je zajel prav vse vidne kulturne tvorce med Slovenci. Prezirajoč nasilnega okupatorja niso hoteli ustvarjati njemu na ljubo, kajti vse svoje ustvarjalne sile so hoteli posvetiti svojemu južnaškemu narodu. Slovenski kulturniki so plačali težak dolg v borbi delovnega ljudstva. Marsikateri pesnik, slikar, glasbenik: je odšel s puško v gozdove, drugi je hiral z narodom po ječah in taboriščih.

Pali so v gozdovih Karel Destovnik - Kajuh, Miran Jarc, Ivan Rob. Pali so kot talci v Gramozni jami Hinko Smrekar, Vinko Košak... Postali so žrtev pobesnelih narodnih izdajalcev Franc Mesesnel in še mnogi drugi umetniki, ki se niso hoteli prodati.

Izvršilni odbor Osvobodilne fronte je imel od ustanovitve dalje svojega kulturnega poverjenika, ki je imel nalogo organizirati in nadzorovati kulturno delavnost na osvobojenem ozemlju. Ena izmed glavnih nalog je bila organizacija šol kot temelja ljudske kulture, kajti okupator je šole povsod, kamor je prišel, zatrl ter učitelje odgnal v taborišča ali postreljal. Ze 1942. leta so organi Osvobodilne fronte odprli na svojem ozemlju več šol, a te še niso bile med seboj povezane, saj tudi vez med posameznimi partizanskimi edinicami ni bila še možna. Roška ofenziva je tudi te šole likvidirala in učitelje večinoma pobila.

Toda po kapitulaciji Italije se je stanje mnogo spremenilo. Posebno na Primorskem. Do takrat nismo imeli svojih šol, italijanski fašistični učitelji pa so s padcem Italije zbežali, ker so se zavedali svojega zločinskega postopanja proti ljudstvu. Na njihovo mesto so stopili novi ljudje, ki so z neizmerno voljo do dela in požrtvovalno ljubeznijo do otrok hoteli nadoknaditi vse zamujeno. Dostikrat so bili ti ljudje komaj pismeni, a z nadčloveškim trudom so dosegli boljše uspehe kakor marsikateri poklicni učitelj.

Po drugem zasedanju SNOS-a so organizirali redne konference, ki so razpravljale o vsem šolskem delu. Da bi bila šola bližja ljudstvu je Osvobodilna fronta s posebnim odlokom odredila ustanovitev roditeljskih svetov pri Narodno osvobodilnih odborih in na slovenskem osvobojenem ozemlju. Šola je tako postala v resnici del ljudskega življenja in je imela na osvobojenem ozemlju Slovenije v času največjega razmaha 570 šol s 34.000 učenci in 817 učitelji.

Samo na Primorskem, kjer prej ni bilo niti ene slovenske šole, je Osvobodilna fronta s pomočjo vsega ljudstva organizirala 315 šol s 450 učitelji in 15.142 učenci, poleg tega še 185 večernih tečajev. Ker je bilo učiteljev malo, na Primorskem skoro nobenega, je prišlo več partizanskih učiteljev iz vse ostale Slovenije v naše kraje, za začetnike mladince in mladinke pa je odsek za prosveto pri SNOS-u organiziral tečaje. Tak tečaj je bil tudi v Trebušu na Primorskem.

32 mladincev in mladink učiteljskih pripravnikov, neustrašenih

Poziv SHPZ

Glavni odbor SHPZ je na seji 5. oktobra 1948 preučil položaj v zvezi z resolucijo vidaljevske OF, ki se dotika tudi slovenskega prosvetnega delovanja.

Po nastanku spora je SHPZ — v želji ohraniti nemoteno delo prosvetnih društev in ustanov in v prepričanju, da se politični spor more rešiti v političnih organizacijah samih — poslala okrožnico vsem prosvetnim društvom in ustanovam z naročilom, da preprečijo razdiralno delo na prosvetnem področju.

To stališče glavnega odbora je potrdil tudi plenum slovenskih in hrvatskih prosvetnih društev in ustanov dne 12. septembra.

Kljub dobri volji glavnega odbora in vseh organov SHPZ so se množili primeri, da je neka skupina izigrala dobro znano stališče SHPZ in da je mnogo prireditelj, pri katerih so sodelovala prosvetna društva, izrabljala v razdiralne namene.

Višek teh razbijskih poizkusov pomeni resolucija vidaljevske OF, ki se hoče nasilno polastiti SHPZ.

Glavni odbor SHPZ obsoja razdiralno početje organizacij in posameznikov, ki brezvestno rušijo našo kulturno zgradbo; s tem bi hoteli razdreti tisto organsko kulturno povezanost slovenskega in hrvatskega naroda z njihovimi matičnimi narodi v svobodni domovini ter oropati naše ljudstvo ene glavnih pridobitev krvave narodnoosvobodilne vojne, na katere tradicije se njegova kulturna rast razvija; s tem samo škodijo napredku slovenskega ljudstva na Tržaškem ozemlju in koristijo imperializmu in njegovim pomagačem.

Pozivamo vse Slovence in Hrvate, da nadaljujejo dosedanje smer prosvetnega delovanja, in ta mora sloneti na kulturni enotnosti z matičnim narodom, ki svobodno gradi napredno kulturo in koraka v socializem.

Od slovenske šole do izkaznic

Ko je šovinistično časopisje, zlasti pa «Giornale di Trieste», sprožilo svojo ostro gonjo proti slovenskim šolam v Trstu, je bilo marsikomu jasno, da to ni osamljen pojav, ampak da se gonja izvaja po načrtu iz nekega določenega središča; to je, da je bila ta gonja naročena. Seja občinskega sveta v ponedeljek 4. t. m. je to domnevo popolnoma potrdila. Na tej seji je svetnik Cumbat navedel iste argumente in razloge kakor «Giornale di Trieste» v opravičilo za svojo zahtevo po omejitvi slovenskega šolstva v Trstu.

Občinski svet je poslal namreč že 30. septembra predsedstvu cone noto, v kateri zatrjujejo, da so imeli Slovenci prevelike koristi pri razdeljevanju šolskih prostorov s strani vojaške uprave. Seveda trdijo občinski gospodje v svoji noti, da nočejo oporekati Slovencem pravice do njihovih šol, da pa enakopravnost z italijanskim prebivalstvom še ne pomeni enakih števila slovenskih in italijanskih šol. Tudi se pritožujejo, da se ustanavlja preveč novih slovenskih šol

vseh vrst in stopenj. Dalje pravijo, da morajo za slovenske šole trositi sorazmerno več denarja kot za italijanske.

Tako je spregovoril o vprašanju šol tudi občinski svet in je bilo pisanje «Giornale di Trieste» ter njegovo šovinistično stališče do Slovencev s tem tudi uradno potrjeno. Temu nastopu tržaške mestne občine se prav nič ne čudimo, saj se prav dobro spominjamo, kako je ta občina še za časa pokojne Avstrije ne le ovirala, ampak celo preprečevala razvoj slovenskega osnovnega šolstva. Takrat so morali Slovenci ustanavljati zasebne šole in jih sami vzdrževati.

Z narodno osvobodilno borbo si je tudi slovensko ljudstvo v Trstu priborilo pravico do lastnih šol in angloameriška vojaška uprava je morala s tem računati, ko je prevzela oblast v svoje roke. Zato se ustanovili v mestu osnovne in srednje slovenske šole, prirojene seveda njihovi miselnosti in metodam. Kaže pa, da jim je pod vplivom šovinistične gonje in prišepetavanja tega morda sedaj žal,

o čemer nas lahko prepriča tudi drugo poročilo generala Aireya, ki omenja, da je treba «urediti» vprašanje slovenskih šol.

Naj so cilji okupacijskih oblasti, njih šovinističnih podreptikov in vse tržaške šovinistične klike kakršni koli, slovensko ljudstvo v Trstu si ne bo dalo iztrgati pravice do lastnega šolstva, ki je ena najosnovnejših demokratičnih pravic. Tržaški Slovenci prispevajo s plačevanjem davkov ravno tako kakor vsi drugi državljani STO-ja k vzdrževanju šol.

Razen vprašanja šol je tudi vprašanje osebnih izkaznic nastalo iz dejstva, da hočejo tukajšnji šovinisti in njih pokrovitelji izvajati svojo staro fašistično politiko nestrpnosti proti Slovincem. Kljub vsem določbam mirovne pogodbe o dvojezičnosti in enakopravnosti vsega tukajšnjega prebivalstva, so naleteli vsi protesti demokratičnega ljudstva proti izdajanju osebnih izkaznic v samem italijanskem jeziku pri okupacijskih oblasteh na gluha ušesa. Ne glede na to, da je

Nadaljevanje na 4. strani

Nadaljevanje na 4. strani

Po širokem svetu

KRONIKA

○ Italijanski listi se pritožujejo nad Anglijo, ki je predlagala naj bo zaupniški mandat za upravljanje bivše italijanske kolonije Eritreje poverjen Abesiniji in v tej zvezi poročajo o banditskem delovanju filoabesinskih tolpe pod poveljstvom Hagosa v bližini Asmare.

○ Na Češkoslovaškem so obsojili na smrt 10 podoficerjev - špijnov v korist neke zapadne velesile.

○ Italijansko - jugoslovanski mešani komisiji za razmejitve se je v bližini Kobarida pripetila težja avtomobilska nesreča, pri kateri je našel smrt en jugoslovanski oficir, štirje italijanski pa so bili teže ranjeni.

○ V Pragi so objavili dokončen načrt petletnega gospodarskega plana, iz katerega je razvidno, da bo Češkoslovaška povečala produkcijo svoje težke industrije do leta 1953 za 130%.

○ V Haifi je židovska policija aretirala vodjo ilegalne židovske organizacije Stern Nathan Friedman Yellina, ki je organiziral umor grofa Bernadotta. Bernadottov namestnik Bunch podpira Bernadottov načrt za rešitev palestinskega vprašanja.

○ Zastopniki 22 držav, ki v Zenevi razpravljajo o vstopu v svetovni spodarski odnos med zapadno in vzhodno Evropo so izjavili, da je gospodarsko sodelovanje med obema deloma Evrope odločilno za njeno obnovo.

○ Italija je izročila Jugoslaviji 17 ton srebra, ki ga ji dolguje na račun reparacij. Skupna vrednost vsega srebra, ki ga mora Italija še dati Jugoslaviji znaša 233 milijonov lir.

○ Ob zaključku zasedanja IV. ameriškega slovenskega kongresa so sprejeli resolucijo, v kateri je rečeno, da bodo ameriški Slovani vodili borbo proti vojnemu hulaščenju in da bodo pri volitvah podpirali Wallaceovo stranko.

○ Bolgarska vlada je v posebni noti zavrnila obtožbe ameriške vlade, češ da bolgarska vlada ni zadržala političnih pravic svojega ljudstva.

○ V Brnu so aretirali 13 ljudi, ki so pripravljali atentat proti vladnemu predsedniku Zapotockemu.

○ General Lattre de Tassigny je bil imenovan za vrhovnega poveljnika kopinskih sil zahodnega bloka.

○ Truman je pozval ameriškega zunanjega ministra Marshalla iz Pariza v Washington na razgovor o svetovnopoličnem položaju.

○ Med Churchillovim govorom v Croydonu so poslušalci v dvorani vpili: «Ne bomo se vojskovali za dolarje yankeejev!» Naravno, policija je demonstrante proti Churchillu takoj zaprla.

○ Turška vlada se pogaja z ameriško vlado za nakup dveh križark, medtem ko bo prejela v okviru ameriške vojaške pomoči brez plačila 4 minosorce in 2 podmornici.

○ Za novega pomočnika zunanjega ministra FLRJ je bil imenovan Milivoje Radovanović, dosedanji načelnik ministrstva za zunanje zadeve.

○ V Bernu je bila podpisana trgovinska pogodba med Jugoslavijo in Švicco.

○ Maršal Tito je sprejel Erika Johnsa, predsednika ameriškega društva filmskih proizvajalcev.

○ Zaradi tendenčnega in neresničnega poročanja je bilo prepovedano nadaljnje bivanje v Jugoslaviji dopisniku United Press.

○ Na Dunaju se je pričel kongres Zveze avstrijskih antifašistov.

○ V Makedoniji gradijo sedaj 342 zadrževalnih domov. Letos jih bodo skupno zgradili 356.

○ Češkoslovaška ljudska skupščina je po treh mesecih zasedanja izdelala nove zakone v obrambi republike in o reformi državnih sodišč.

○ Tudi v Angliji so na sledu veliki trgovski goljufiji, v katero so zapletene najvišje vladne osebnosti.

SOVJETSKA ZVEZA NE BO SODELOVALA

pri trganju obveznosti Združenih narodov
Berlinsko vprašanje pred Varnostnim svetom

Nadaljevanje s 1. strani

skega orožja in glede mednarodnega nadzorstva atomske energije, poudarjajoč, da se morata ti dve konvenciji podpisati in uveljaviti sčasno.

Tudi ta sovjetski kompromisni predlog ni pri zapadnih predstavnikih bil dobrodošel.

V nadaljevanju zasedanja politične komisije je o problemu atomske energije govoril v prilog sovjetskega kompromisnega predloga ukrajinski delegat Manuiski. Manuiski je obtožil zapad, da pušča Ameriki svobodno pot, ki vodi k novi vojni. Prav tako sta podprla sovjetski kompromisni predlog češkoslovaški delegat Clementis in beloruski delegat Kisejev, ki je ob tej priliki tudi pripomnil, da ne bo zopet prikliceval v spomin usode vseh vojaških pohodov proti Sovjetski zvezi. Finski delegat Romulo pa je o Višinskijevem predlogu dejal, da je pogumno dejanje v sedanjem ozračju, v kolikor daje upanja za zblizanje glede vprašanja nadzorstva atomske energije.

Vzporedno s politično komisijo so se bavile s številnimi vprašanji še juridična komisija in komisija za varnost, oziroma nadzorstvo. Juridična komisija je najprej proučila vprašanje umetnega splava. V debati je sodeloval tudi jugoslovanski zastopnik dr. Bartoš. Na seji komisije za nadzorstvo so razpravljali o protokolu, ki postavlja pod mednarodno nadzorstvo razna mamila in debatirali o veljavnosti tega protokola v kolonialnih državah. Delegat Sovjetske zveze je predlagal spremembo člena, ki dovoljuje kolonialnim državam, da po svoje raztegnejo ali neveljavnost protokola na kolonialne, odvisne in polodvisne dežele. Sovjetski predlog je podprl jugoslovanski delegat Didier, ki je poudaril, da ima ta odbor med drugim tudi nalogo preučiti človečanske pravice in naj zato začne s preučevanjem kolonialne klavzule, ki služi za odvzem osnovnih pravic milijonom ljudi odvisnih držav.

Berlinsko vprašanje pred Varnostnim svetom

V ponedeljek 4. oktobra sta bili v palači Schallot dve važni konferenci: začetek razprave v Varnostnem svetu o vpisu berlinskega vprašanja v dnevni red in pa sestanek zunanjih ministrov treh zapadnih držav Schumana, Bevinja in Marshalla ter s tem v zvezi ustanovitev stalnega vrhovnega vojaškega štaba zapadnega bloka.

Ze od vsega začetka berlinske krize si je predvsem Amerika prizadevala, da onemogoči vsakršna direktna pogajanja med Sovjetsko zvezo in ostalimi silami, ki imajo v Nemčiji svoje okupacijske cone in da spravi berlinsko vprašanje pred Varnostni svet Organizacije združenih narodov, kjer naj o njem odloči ameriški glasovalni stroj. Jasno je, da tak način reševanja tako perečega evropskega problema ne more privedi do miru, temveč povzroča, da nemško vprašanje še naprej ostane glavna ovira za revizacijo mirovne politike, ki jo vodi tabor demokratičnih sil s Sovjetsko zvezo na čelu.

Prav zaradi tega je maršal Sovjetske zveze Sokolovski pred dnevi izjavil, da je Sovjetska zveza pripravljena obnoviti direktna pogajanja o berlinskem vprašanju, katera so Amerikanci prekinili 25. septembra. V posebni noti vabi Sovjetska zveza zapadne sile, da podvržejo nemško vprašanje konferenci štirih zunanjih ministrov, obenem pa je Sovjetska zveza v noti ovrгла vse napade Amerike in oporekala Varnostnemu svetu kompetenco, da razpravlja o nemškem vprašanju.

V javnem mnenju je ponovni sovjetski miroljubni predlog nalezl na splošno odobravanje, zunanji ministri treh zapadnih velesil pa, kot kaže, ne nameravajo odgovoriti na sovjetsko noto in vztrajajo na tem, da se nemško

vprašanje reši pred Varnostnim svetom. Da pa se popolnoma ne razkinkajo, so sprejeli v principu konferenco štirih zunanjih ministrov, stavljač pogoji, da Sovjetska zveza preneha s blokado Berlina.

Na tak odgovor zapadnih velesil pa je Višinski v Varnostnem svetu izjavil, da neobstaja nikakršna blokada Berlina, temveč da gre le za trgovske in valutne ukrepe, kot posledico vpeljave nove valute v

zapadni Nemčiji. Na tej osnovi je Višinski v Varnostnem svetu še enkrat poudaril, da Varnostni svet ni kompetenten reševati berlinskega vprašanja in da se bo zato Sovjetska zveza odtegnila vsakemu kršenju načel Združenih narodov. Višinski je končno zahteval, naj se berlinsko vprašanje predloži Svetu štirih zunanjih ministrov.

Ameriški glasovalni stroj je kljub temu odigral svojo vlogo in z 9 glasovi proti 2 sklenil postaviti

„SPECIALNA KOMISIJA ZA BALKAN“ njeni cilji in posledice njenega delovanja

Grčija je danes ena izmed mnogih dežel na svetu, kjer je ljudstvo prisiljeno boriti se z orožjem v roki proti ostankom fašizma, katerih se poslužujejo ameriški imperialisti za borbo proti demokraciji in trajnemu miru. Borba grškega ljudstva traja že več kot tri leta s strašnimi posledicami za grško ljudstvo samo in z nič manjšimi za Balkan ter vso Evropo.

Mnogokrat se sprašujemo, ali ni piti, po kateri bi se dalo priti do zaključka prelivanja krvi po grških planinah in dati deželi mir, ki ga potrebuje in demokracijo v njenem notranjem življenju. Taka pot je in bi je prav gotovo ne bilo težko najti, če bi v imperialističnem taboru ob-

ske demokracije stalno opozarjali, da pravih vzrokov ljudske vstaje v Grčiji ni iskati v nikakem vmešavanju ali podžiganju severnih sosedov v odnosu do Grčije, ampak na eni strani v dejstvu, da je bila postavljena tam na nedemokratični način in proti volji ljudstva vlada, katero večina grškega ljudstva sovraži, na drugi strani pa v surovem vmešavanju ZDA in Velike Britanije v notranje zadeve. Zaradi tega ne more priti do izraza volja velike večine grškega ljudstva. Zato bi bil odklop tujih čet, misij ter vseh mogočih strokovnjakov iz Grčije edina pravilna rešitev grškega vprašanja v skladu z Ustanovno listino OZN, ki obsoja vmešavanje v notranje zadeve drugih držav.

Ubrali pa so drugo pot, pot povečanja tujega vmešavanja in poskusov, da se odgovornost za stanje v tej državi prevzame na njene severne sode.

Zares je čudno! Za nekaj let je v Grčiji vojna in ves ta čas obtožujejo Jugoslavijo in druge severne sode Grčije, da so krive te vojne. Toda vse, kar je različnim specialnim komisijam v Grčiji uspelo na podlagi vseh mogočih spletk zbrati kot «dokaz», da bi podprli te obtožbe, je tako brezpomembno, da bi celo to, če bi bilo resnično, pomenilo samo kapljico v morje v primeri s sredstvi, ki se jih v Grčiji poslužujeta Amerika in Anglija za svoje vmešavanje.

Vendar pa se grško ljudstvo bori. Mislim, da je treba zelo prezirati resnico, če potem hočejo še trditi, da se upira v Grčiji samo brezpomembna manjšina, ki jo ščuvajo na severu. Če pa se nečemo izogniti resnici, potem lahko razumemo, da povzroča večje tuje vmešavanje večji odpor ljudstva, ker je znano dejstvo, da ljudstvo ne ljubi v svoji državi oboroženih tujih odposlancev.

Na lanskoletnem zasedanju Generalne skupščine so ustvarili tako imenovano specialno komisijo OZN za Balkan. Predstavniki balkanskih držav so v imenu svojih vlad odklonili sodelovanje s temi komisijami in poudarili, da so delokrog, pooblastila in funkcije te komisije v nasprotju z načeli OZN in pomenijo kršitev suverenosti Jugoslavije, Albanije in Bolgarije, ter je zato ta komisija za njihove države protizakonita in neobstoječa.

Danes lahko na podlagi konkretnih dejstev ugotovimo, da ta komisija ni z ničimer prispevala k rešitvi tako imenovanega grškega vprašanja v demokratičnem smislu in v interesu miru, pač pa je, nasprotno, zaostriła stanje v Grčiji s tem, da je dajala neomejeno podporo monarhofašističnim elementom ter ZDA in Veliki Britaniji pri njenem vmešavanju. Zna no je, da je začasna demokratična vlada v Grčiji večkrat izjavila, da je osvobodilno gibanje pripravljeno na mirno rešitev spora v Grčiji.

Človek bi pričakoval, da bo tako imenovana specialna komisija sprejela take miroljubne pobude in izdala take ukrepe v tej smeri. Zgodilo pa se je drugače. Specialna komisija ni upoštevala nobene take pobude, ampak je slepo hlatala po vsakem izzivanju, ki so ga organizirali proti Jugoslaviji

vprašanje Berlina na dnevni red zasedanja Varnostnega sveta. Zaradi tega se delegacija Sovjetske zveze ne bo udeležila seje Varnostnega sveta, v kateri bodo razpravljali o berlinskem vprašanju. Prav tako se diskusije ne bo udeležila tudi Ukrajina.

Kljub temu pa da že ves čas zasedanja imperialistični blok z Ameriko na čelu ne kaže najmanjše volje, da to zasedanje rodi kakšen uspeh, ne bodo Sovjetska zveza in ostali demokratični predstavniki zapustili zasedanja Organizacije združenih narodov, kakor bi si to imperialistični blok izrecno želel. Demokratični tabor bo s Sovjetsko zvezo na čelu storil vse, da odkloni nevarnost nove vojne, s katero bi ameriški imperialisti hoteli razširiti svojo oblast.

Medtem ko je zbirala ta komisija lažne obtožbe proti severnim sosedom Grčije, pa je Grčija postajala vedno bolj domena ameriške ekspanzivnosti. Številni ameriški vojaški kadri so popolnoma prevzeli vodstvo v vojski atenske vlade. Ameriški predstavniki so postali pravi gospodarji Grčije. Se, da je to privedlo tako daleč, da celo desničarski atenski tisk kritizira tako stanje.

Množični zločini v Grčiji so vzbudili zgražanje in proteste na vsem svetu, vplivali pa niso na posebno komisijo za Balkan. Povsem jasno je, da je tako imenovano grško vprašanje na liniji tiste ekspanzionistične politike vplivnih ameriških krogov, ki se kažejo v ustvarjanju in razvijanju zapadne Nemčije kot vojaškega in ekonomskega oporišča ZDA v Evropi, v zadrževanju vojske na področju zaveznikov in drugih držav, v spletkah na Bliznjem Vzhodu, v vzpostavljanju Japonske kot protivsovjetskega vojnega oporišča, v nezpolnjevanju obveznosti, sprejetih z mirovno pogodbo, v izgradnji ameriškega sistema vojaških oporišč, v upiranju sleherni zahtevi za razorožitev, prepovedi uporabe atomske energije v vojne namene itd. To je vzrok, zakaj se mora grški narod danes boriti za svojo svobodo in neodvisnost. Glejte, zakaj je grški narod žrtev vojne nesreče. Mimo teh dejstev ne more nobena posebna komisija.

Ce imamo pred očmi vsa ta dejstva, je razumljivo, da je v spomenici začasne demokratične vlade Grčije od avgusta leta 1948. rečeno naslednje: «Vsakdo, ki ima le malo dobre volje, se sprašuje, zakaj ne določijo načrtov za demokratično rešitev, ki bi izključila sleherni možnost spletk z ene ali druge strani. Naloga Združenih narodov bi bila prav v tem, da izdelajo takšen načrt, namesto da bi imenovali komisijo, ki služi tistim, ki organizirajo in so odgovorni za državljansko vojno.» («Modra knjiga» začasne grške demokratične vlade, str. 196. do 197.)

„Mož“, ki je izgubil ugled

Ameriški dolar je amož, ki je rešpektiran po vsem svetu. Toda v svoji rodni deželi je izgubil mnogo ugleda. Namreč naku nega ugleda. V primeri z njegovo avtoriteto pred vojno, je po najnovejši statistiki pri nakupih obleke vreden le 56 centov, pri nakupih avtomobilov 54 centov, pri nakupih gradbenega materiala 45 centov, pri nakupih žitnih produktov 27 centov in pri nakupih mesa 28 centov. To, prijatelji, niso manjše, ampak trda resnica. In v zvezi s tem je vredno premišljevati, kako in koga bomo v jeseni volili v tej deželi.

Iz Nove dobe glasila ameriške grške zveze.

PRVE BESEDE o tržaškem vprašanju na zasedanju OZN

V programu dela Glavne skupščine Organizacije združenih narodov je tudi tržaško vprašanje. Do razprave o vprašanju samem, sicer se ni prišlo, pač pa so že padle besede o njem. Izrekel jih je jugoslovanski zunanji minister Kardelj in z njimi nakazal v glavnih obrisih, kako se bo diskusija o tržaškem vprašanju razvijala.

Minister Kardelj je dejal: Italijanska mirovna pogodba je stopila v veljavo dne 15. septembra 1947, torej pred več kot enim letom. Varnostni svet se je s svojo resolucijo z dne 10. januarja 1948, obvezal, da bo varoval neodvisnost in nedotakljivost STO in čim prej imenoval guvernerja. Znano je, da je STO še sedaj pod začasnim režimom vojaške okupacije in da guverner še ni določen. Z vsakovrstnimi spletkami so hoteli onemogočiti izvedbo določb mirovne pogodbe z Italijo, ki se nanašajo na STO. Tudi resolucija ukrajinske SSR, ki je opozarjala Varnostni svet na nujnost in možnost čim hitrejšega imenovanja tržaškega guvernerja, je bila zavrnjena. Večina v Varnostnem svetu v celoti podpira ne le omenjeno kršitev določb mirovne pogodbe z Italijo, marveč tudi politiko ZDA in Velike Britanije, ki teži za direktno revizijo mirovne pogodbe. Jugoslovanska vlada je predložila Varnostnemu svetu priporočilo, s katero je opozorila na dejstvo, da organi ZDA in Velike Britanije v Trstu izvajajo politiko dejanskega vključevanja STO v Italijo. Toda večina v Varnostnem svetu ni storila ničesar, da bi zagotovila izpolnjevanje mirovne pogodbe dejansko je poteptala svečano sprejete obveznosti, da bo varovala neodvisnost in nedotakljivost STO. Mar ni jasno, da se mora takšno ravnanje odražati v poslabšanju mednarodnih odnosov?

Francisco

pomeni za Špance

TEROR IN LAKOTO

V vodilnih političnih reakcionarnih krogih v zapadnih državah vse bolj javno poudarjajo potrebo vključitve Francove Španije v Organizacijo Združenih narodov in v Marshallov načrt. To seveda ni nobeno presenečenje za demokratično svetovno javnost in še manj za politične predstavnike demokratičnega protifašističnega tabora. Reakcionarji zapadnih držav so vedno gojili simpatije do Francovega fašističnega režima, vendar so jih iz taktičnih razlogov prikrivali. Sedaj mislijo, da je prišel čas, da svojo fašistično miselnost spremene v dejavnost in da lahko odsele tudi Francova Španija igra vlogo v borbi proti svetovnim demokratičnim silam s Sovjetsko zvezo na čelu. To potrjuje med drugim tudi dejstvo, da je prišla v Španijo ameriška vojaška misija. Španski in tudi drugi listi na zapadu pišejo, da je to korak odločilnega pomena za razvoj odnosov med Španijo in ZDA in spravlja razgovor šefa misije Gerniera s Francom v zvezo z delovanjem ameriških tehnikov, ki hočejo vključiti Španijo v varnostni sistem zapadne Evrope.

Tudi ameriški agent v Franciji De Gaulle je jasno izrazil streljenje zapadnega bloka, da napravi iz fašistične Španije enakovrednega člana tega bloka, ko je o francoski zunanji politiki dejal, da mora vzpostaviti redne diplomatske odnose in gospodarske stike s Francovo Španijo.

Končno so sami predstavniki zapadnega bloka na zasedanju Organizacije združenih narodov postavili vprašanje vključitve fašistične Španije v OZN.

Popolnoma jasno je, da se bodo demokratične države uprle temu dejanju, ker bi to pomenilo enostavno kompromitirati OZN kot organizacijo, katere smoter je zagotoviti pred novo fašistično nevarnostjo, kar Španija v sklopu imperialističnega bloka vsekakor predstavlja.

Poročila iz Španije same pa do-

kazujejo tudi, da je predvsem špansko ljudstvo ono, ki nasprotuje z vso odločnostjo Francovemu režimu in se bori proti njemu tudi z orožjem. Franco se tako čuti s svojimi oblastniki vred ogroženega v notranjosti lastne države in zato stopnjuje teror, ki se v ničemer ne razlikuje od divjanja nacistov in fašistov nad svobodoljubnimi narodi, ki so se v velikih domovinskih vojnah borili za svojo svobodo.

Od januarja leta 1947 je bilo v Španiji ustreljenih preko 70 oseb, ki jih je »sodilo« Francovo sodišče, preko 500 oseb pa je bilo ubitih na osnovi tako imenovanega »zakona o begu« (Zakono begu) dovoljuje Francovim krvni-

kom ubijanje političnih zapornikov brez vsakega predhodnega sojenja. Ta »zakon« so si izmislili zato, da prihranijo Francu ukvarjanje s protesti, ki jih ves svet pošilja in v kateri zahteva prekinitev političnih umorov. Franco misli, da v svet ne prodrejo vesti o umorih, če jih izvršuje brez sodb. Procedura je naslednja: najprej zapornika ubijejo, potem objavijo, da je hotel pobegniti in da ga je straža na begu ubila.

Skrivanje zločincev

Na listi na smrt obsojenih antifasistov so trije, ki so bili že prej obsojeni na smrt: Numel Mestres, Vilson Batile in Carlos Martines. Falangistični sadisti so se pokazali dobri učenci svojih nacističnih učiteljev: Vilsona Batileja so tako dolgo mučili v zaporu, da je znozel.

Kadar je v teku kakšen proces proti antifasistom, novinarji in predstavniki tujih držav procesu ne morejo prisostvovati. V teh dneh je v Barceloni velik politični proces, toda o njegovem poteku ni mogoče izvedeti ničesar.

Zapori so polni

Številni zapori po vsej deželi so polni najaktivnejših borcev proti krvavemu Francovemu režimu. Mnogi od njih bolehaajo na jetiki, toda kljub temu se junaško drže in njihova morala je izredno visoka, čeprav morajo prisostvovati nečloveškemu mučenju.

Lakota

To je le kratek pregled ubojev, mučenja in terorja, a kako je z lakoto? Samo nekaj podatkov španskega uradnega izvora.

Aprila letos je barcelonski list Municipal Gazette objavil statistične podatke, iz katerih je v številnih razviden standard madridske družine v primeri s standardom leta 1929 do 1936. Leta 1936 je uporabila štiričlanska družina (preračunano v jugoslovansko valuto) 700 dinarjev mesečno za hrano in 600 dinarjev za stanovanje, obleko, obutev, gorivo itd. Skupno 1300 dinarjev, kolikor je povprečno znašal tudi mesečni dohodek kvalificirane delavca. V februarju 1948 je cena blaga, ki je leta 1936 stal 700 dinarjev narasla na preko 10.000 dinarjev.

V Španiji silno cvete špekulacija, cene na črni borzi pa so izredno visoke. Meščani so prisiljeni kupovati od špekulantov. Za najnujnejše potrebe mora družina potrositi 20.000 dinarjev, kvalificirani delavec pa zasluži največ 2000 dinarjev. V takem položaju so mestni prebivalci, uradniki, trgovci itd. Se težji pa je položaj kmečkih delavcev in ubožnih kmetov, ki jih je preko 2 in pol milijona. Poleg tega, da so kmečki delavci slabše plačani kot drugi, jim niso povišali plač niti za en dinar. V mnogih primerih so njihovi dohodki manjši kot pred vojno. Sindikati, ki so pred vojno ščitili kmečke delavce pa so po odredbi Francove vlade ukinjeni. Danes morajo kmečki delavci delati 12 do 14 ur na dan. Za 5 do 6 ur naddela dobi delavec malo kruha in pest graha. K odesnim metodam trgovanja, ki je v rokah črnoborzičancev pa je treba dodati še ves sistem nepravilno odmerjenih taks in davkov, ki zadevajo predvsem kmete. Danes je položaj španskih kmetov slabši kot je bil v času feudalizma.

To so razlogi, zaradi katerih se je špansko kmečko prebivalstvo dvignilo skupno z delavstvom v borbo proti fašističnim izkoriščevalcem. Španski narod se bori z orožjem, zato da zruši Franca in njegov krvavi režim, da si pribori svobodno, demokratično in neodvisno republiko in da stopi z njo v tabor svetovnih demokratičnih sil.

Zapiski na robu

Komur manjkajo argumenti za podpiranje kakšne trditve, se po navadi znajde v zelo težkem položaju. To se je zgodilo tudi Vidalijevemu frakcionarju in njegovemu glasilu »Il Lavoratore«. Toda pri »Il Lavoratore« so pokazali dobro mero izurjenosti v takih rečeh. Vzeli so škarje, izrezali dva odstavka iz članka beograjske »Borbe«, ki govori o resoluciji Informacijskega urada, ju prikrojili in ju natisnili v svojem listu pod naslovom »Borba žali Stalina«, misleč, da resnica ne bo prišla na dan, ker v Trstu Borbe ne čitajo.

Toda resnica je prišla na dan še istega dne.

Borba piše: »Vendar je pa mogoče domnevati, da bi mogla takšna kratkovidna politika nekega dne zvaliti imperialiste v agresijo proti Jugoslaviji. Ta možnost ni izključena v prihodnosti, v kolikor bodo naši kritiki šli po poti, ki so si jo izbrali.

»Il Lavoratore« pa je tale odstavek priobčil takole: »...v članku... se govori o možnosti vojne in se obtožuje Sovjetska zveza in IU, da pozivata imperialiste, naj napadajo Jugoslavijo«, in citira: »Tako kratkovidna politika, beremo v »Borbi« — more zvaliti imperialiste v napade na Jugoslavijo. Taka možnost ni izključena v bližnji bodočnosti, medtem ko bodo naši kritiki nadaljevali pot, ki so si jo izbrali.

Toda »Il Lavoratore« je šel še dalje. V »Borbi« stoji: »Mi doslej nismo nič govorili o Stalinu v našem tisku. To pa ne zaradi tega, ker bi morda kdo pri nas imel iluzije glede njegovega stališča v vsem tem sporu, ampak zato, ker smo mislili, da bi bilo od naše strani grdo, če bi njegovo ime uporabili količkaj več, kakor to dela on sam; vse partijsko članstvo pa se je itak seznanilo z njegovim stališčem.

Stalin je upravičeno največja živa avtoriteta ne le v mednarodnem delavskem gibanju, temveč sploh v demokratičnem svetu. Toda v sporu CKPJ in CKP (b) nima prav on, ampak CKKPJ. Pogumno smemo pa trditi, da ni Stalin nikjer bolj priljubljen in spoštovan (razen v ZSSR), kakor v Jugoslaviji.

»Il Lavoratore« pa piše, da je jugoslovanski tisk napadel Stalinovo osebo in ga prišel med »krivice« klevetnike jugoslovanske politike. »Organ KPJ »Borba« žali Stalina s temi besedami: »Do sedaj nismo v našem časopisu ničesar pisali o Stalinu, ne morda, ker smo gojili iluzijo glede njegovega stališča o sporu, ampak ker smo menili, da bi z naše strani bilo grdo, uporabljati njegovo ime«. Druge piše list: »Mogoče, da je Stalin največja živa osebnost svetovnega delavskega gibanja, toda v sporu z Jugoslavijo nima prav.«

Seveda je »Il Lavoratore« izpustil ves ostali del članka »Borbe«, ki zaradi svoje načelnosti ljudem okrog »Il Lavoratore« ni mogel koristiti pri njih klevetniški gonji proti Jugoslaviji.

Ko je »Primorski dnevnik« razkrinjal nizkotne potvorbe »Il Lavoratore«, se je ta osramočeno začel izgovarjati na pomanjkljivost prevodov. Slab izgovor, toda boljšega Lavoratore razumljivo ni mogel najti.

—o—

Približno ista smola se je dogodila »Slovenskim demokratom« okrog »Demokracije«. Tudi oni so v stiski z argumenti, vendar so manj spretni kot »Il Lavoratore«. Demokracija je namreč odkrila, da je imela slovenska KP sestanek v Trbovljah, na katerem je bil prisoten med drugimi generali tudi general Kidrič in general Rozman.

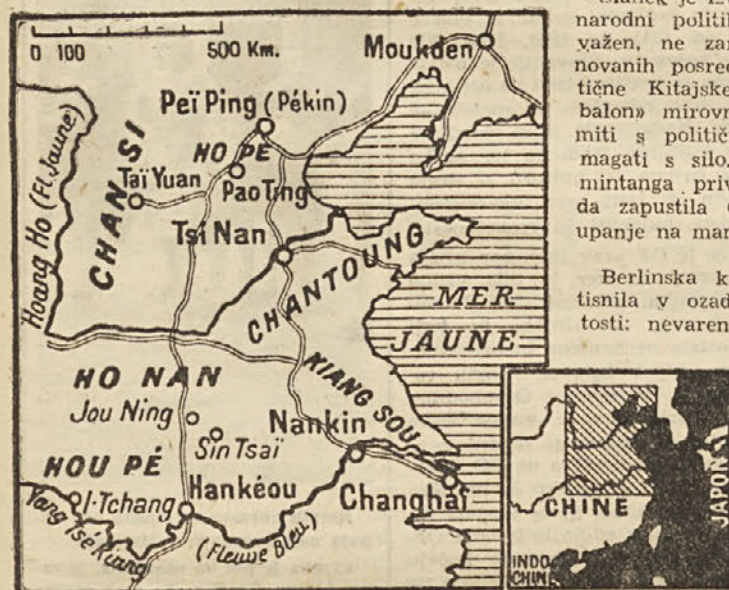
Mi sicer ne vemo, tako točno kot Demokracija, ali je ta sestanek v Trbovljah res bil ali ne, vemo pa, da Kidrič ni general, general Rozman pa da je že štiri leta, na žalost, mrtve.

Tako je »Slovenski demokrat« bi hoteli videti mrtve vse jugoslovanske borbe za svobodo, če pa jim kaže, kakšnega mrtveca tudi oživijo.

—o—

Vidali je bil v Rimu. To ni samo po sebi nič tako čudnega, saj je v Trst tudi prišel iz Rima. Nihče ni tega vedel, niti opazil, zato je Vidali to sam povedal v »Il Lavoratore« zagotavljajoč, da je obiskal samo Togliattija, ne pa tudi De Gasperi. »Primorski dnevnik« pravi, da mu to rad verjame, ker po kaj bi končno hodil k De Gasperiju, če ima Togliatti glede tržaškega vprašanja isto stališče kot De Gasperi.

Ameriške spletke na Kitajskem

Članek je izvelec iz ameriške revije o mednarodni politiki »United Nations World«. Zdi se nam važen, ne zaradi informacij, ki jih daje o tako imenovanih posredniških miru med predstavniki demokratične Kitajske in Kuomintanga, temveč kot »poskusni balon« mirovne ofenzive, katere cilji so jasni: zločiti s političnim manevrom to, česar ne morejo premagati s silo. Vprašamo se, ali ne bo šibkost Kuomintanga privedla do tega, da bo washingtonska vlada zapustila Cangkajska in da bo prenesla svoje upanje na manj pomembne elemente.

Berlinska kriza in bistveni nemški problem sta potisnila v ozadje enega izmed polov svetovne napelosti: nevaren položaj Kitajske in jugovzhodne Azije.

Iz različnih kitajskih virov izhajajo vznemirljive vesti, ki naznaujajo propad langkajška, če je mogoče brez prelivanja krvi, če je potrebno pa tudi s silo. Te novice se so ponavljale ignorirali.

Prav 10. oktobra, ko je obletnica kitajske revolucije, se bo srečala skupina Kuomintanga, ki je nasproti na Cangkajsko, s predstavniki komunistične partije Kitajske, da bi pripravili koalicijsko vladno s sedežem v Peking. Imenovan je bil ob tej priliki stari »katoliški general« Fengjučang. Maršal Feng, ki je živel nekaj časa v ZDA potuje zdaj v Kanado.

Po drugi vesti pa nadaljuje predsednik Kuomintangove vlade Listsungjen pogajanja s komunisti.

Bivši predsednik vlade Cangčun je moral preklicati vest, ki je javila, da je sodeloval na tajni konferenci s prvako komunistične partije Kitajske Conenlajom.

Iz Lanšova, ki leži na severozapadu Kitajske, smo dobili zanimivo vest: general Cangčičung, načelnik Kuomintanga na tem teritoriju je prejel od Conenlaja opravičilo zaradi invazije komunistov v Kam-su. Zagotavlja mu, da ne bodo napadli Lanšova, dokler bo tam Cang.

General Cang je govoril z radostjo o svojem prijateljstvu s Cuen-

telefoniral na policijo, da naj pride ambulanta, ker je pobil nekoga in da je sit komunizma. Proces se je vršil v skrbno pripravljenem antikomunističnem ozračju. V zločinčevu obrambo so ugotovili, da je New ustvarjal nemire med črnimi. Morilec zagovornik je poudarjal Serrejev antikomunizem in več ur pred ameriškim sodiščem metal blato na komunistično gibanje, Wallacovo stranko in na črnce. Ko je sodnik izrekel kazen je ljubeznivo pojasnil morilcu, »da ni ravnal modro«. Serrezo ima na vrsti še druge zločine, za katere je sodišče vedelo, toda Trumanova pravica ima zavezane oči.

In potem je v Trstu še kdo, ki se čudi današnjim razsodbam pod anglo-ameriško vojaško upravo.

AMERIŠKA JUSTICA

Političnega morilca, ki je ubil nekega organizatorja Wallacovega gibanja je sodišče države Južna Karolina obsodilo na tri leta zapora potem, ko je njegov branilec pripomnil, da »sviraži« komuniste in črnce.

Narava omenjenega zločina je bila taka, da bi bil zločinec v normalnih razmerah obsojen na smrt. Morilec, neki Richard Serreo, znani antikomunist, je 7. maja napadel in ubil Roberta Newa, predsednika krajevnega odbora Wallacovega gibanja v mestu Charleston. Priče so na procesu nedvomno izpovedale, da je bil zločin izvršen premišljeno, ker je Serreo v istem dnevu dvakrat napadel Newa in ga že tretjič po-

Nadaljevanje na 13. strani

Po tržaškem ozemlju

KRONIKA

Agenti civilne policije so se pred dnevi spopadli pred gradom sv. Justa, ko je skupina policajev, ki so bili v službi, hotela aretirati skupino vinjenih ljudi, med katerimi sta bila tudi dva policaja prosta službe. Vidi se, da pregovor vol volku... vedno ne drži.

Pol tone ameriških cigaret so iztihnili iz Trsta Ivan Scheri, Peter Morini in Giorgia Bassi. Res čudno, da vtihtaplajo vedno le blago iz Trsta v Italijo in ne obratno, čeprav pravijo, da je v Italiji vsega dovolj.

Tisoč telefonskih števil so menjali preteklo nedeljo. Za one, ki novih telefonskih števil svojih prijateljev in znancev še ne poznajo, je vjudno preskrbljeno. Če pokliče staro številko, se s centralo oglašajo nežen ženski glasek, ki ti pravi: Kličite številko to in to.

Teden »Za našega dijak« se bo pričel v nedeljo 10. oktobra in bo trajal do 17. oktobra. Dolžnost nas vseh je, da podpremo to akcijo, saj bo omogočila študij mno- gim revnim slovenskim dijakom, ki bodo nekoč delali za našo skupno korist.

Šolska vrata so se odprla v ponedeljek našim šolarjem, ki so se po treh mesecih počitnic zopet vrnili k učenju.

Proslava Kosovelove in Tržaške brigade so v nedeljo organizirali partizani v Sv. Križu. Udeležilo se je mnogo ljudi tudi iz Trsta. Nastopili so tudi slovenski in italijanski pevski zbori. Seveda so Vidaličevci uporabili tudi to priliko za svojo propagando. V ta namen so privlekli od nekdaj tudi Zulejčevce in Hebrangovo sliko.

Spominska proslava je bila tudi v Trebach, kjer so se spomnili padlih borcev antifasistov.

Zaradi nesrečne ljubezni sta šla v smrt Viljem Stefani iz Zavelj in Pertossi Herman iz Trsta. Stefani se je obesil v Dolini pred hišo svoje izvoljenke, Pertossi pa je skočil s 30 metrov visoke stene na Napoleonsko cesto.

V Gluščici pa se je smrtno ponesrečil tržaški planinec Martin Lucijan. Hotel je preplezati neko steno, pa je omagal in padel po skalah navzdol.

Novo ladjo »Port Said« so v nedeljo splovili v ladjedelnici Sv. Marka. Ladjo so zgradili za neko egiptovsko paroplovno družbo. To je tretja ladja te vrste, ki so jo letos v ladjedelnici spustili v morje. Ima 7173 ton, njena nosilnost pa znaša 6400 ton.

150.000 ljudi je obiskalo tržaško razstavo, ki se je zaključila v ponedeljek ob 13. uri. Na razstavi je bilo sklenjenih tudi za četrtilijarde kupčij.

Vidaličevci nimajo uspeha po naših vaseh. V Saležu so sklicali zborovanje žena, na katerem je dobro znana Vera Zužek blatila Jugoslavijo, čemur se je večina žena uprla. V Barkovljah pa so na sestanku resnične OF vidaličevci motili govornika tov. Vojo ter celo trdili, da nima pravice tam govoriti. Seveda, če bi bil tam Vidali, bi govorili drugače. Tudi v Barkovljah so bili ti motilci v manjšini.

Pijan šofer, ki se tudi piše Piani Matija, je v torek ponoči z avtomobilom, ki ga je s svojo rdečo lučjo najbrž nekoliko omamlil. Vesela družba, ki je bila v avtu, se je kmalu stregnila, in so jo morali reševati izpod ostankov avtomobila civilni policaji.

V torek je nenadoma prišla pihati močna in precej hladna burja z dežjem. Vsekakor se je javila malce prezgodaj, zlasti če pomislimo, da je kurjava zelo draga. Ljudje so hoteli oblačiti površnike in volnene maje. Svicarji napovedujejo zelo zgodnjo in ostro zimo. Res, lepa tolažba.

Miss Italija, Tržačanka gospodična Fulvia Franco, o kateri pravijo zlobni jeziki, da ni niti najlepša v Trstu, je odpotovala z letalom v Rim, kjer jo bo sprejel sam De Gasperi. Rimljani zato nekoliko godrnjajo in pravijo, da je njih miss Roma mnogo lepša.

PROCES PROTI TERORISTOM V KOPRU ali dve muhi na en mah

Pretekli teden je bil v Kopru pred vojaškim sodiščem Jugoslovanske armade proces proti skupini sedmih šovinistov in fašistov iz Ižole, ki so se povezali v teroristično in vohunsko organizacijo. Ta proces je razgalil umazano vlogo, ki jo ima istrski CLN pri netenju sovražstva v jugoslovanski coni Tržaškega ozemlja in v gonji proti ljudskim oblastem. CLN, ki je toliko govoril o terorju v tako imenovani coni B, se je hotel sam posluževati terorja, da bi dokazal, kakšno brezupno stanje vlada v jugoslovanskem področju STO-ja.

Duhovni vodja teroristične skupine je bil trgovec Drioli Alojz, predsednik krajevnega ilegalnega CLN v Ižoli, vodja te skupine pa je bil urar Perentin Salvatore. Ostali člani skupine, ki so se zavarovali pred sodiščem, so bili Difino Dominik, Dudine Ottavio, Parma Adilio, Dandri Livio in Degrassi Marija, vsi iz Ižole.

Teroristična skupina je bila ustanovljena spomladi leta 1946. po navodilu prof. Romana Redenta, bivšega italijanskega oficirja, člana istrskega CLN-a, znanega pod ilegalnim imenom »Eneo«, ter po nalogu Vittorija Vattovanija z ilegalnim imenom »acapitano Furia«. Pobudo za ustanovitev skupine je v Ižoli dal Dudine Aldo, učitelj. Skupini so dali ime »Gruppo resistenza istriana - Domenico Lovisato«. Dudine Aldo je pritegnil v organizacijo omenjene obtožence in druge fašiste, ki so pobegnili kasneje v Trst. Po navodilih iz Trsta se je teroristična organizacija povezala s krajevnim CLN-om v Ižoli. Ob tej priliki je predsednik CLN-a Alojz Drioli obljubil skupini vso moralno in materialno pomoč. Organizacija je bila urejena na osnovi trojke. Svoje zločinsko delovanje je organizacija razvijala v letih 1946 in 1947. Njene naloge so bile izvrševanje diverzantskih akcij uprizaranje neredov, da se spravi ob ugled VUJA, ter da se zruši pridobitve narodnoosvobodilne borbe, zlasti ljudska oblast. Tolpa je tudi zbirala vohunske podatke in jih pošiljala CLN v Trst. Njen cilj je bil tudi pobiti vse člane krajevnega ljudskega odbora v Ižoli.

Na veliki petek 1947 so Parma Olinto, Mussizza Mario in Perentin Salvatore organizirali prevoz orožja iz Trsta v Ižolo, ki sta jim ga priskrbeli omenjena Eneo in Furia iz Trsta. Pripeljali so med ostalimi tudi 8 brzostrelk tipa Beretta. Junija 1947 je teroristična skupina v Ižoli dobila od Enea in Furia ukaz, da uniči radijsko postajo ATI-ja pri Belem križu nad Piranom. Iz Trsta so jim v ta namen poslali v pomoč dva specialista diverzanta, kakor tudi potrebni eksploziv in pekleni stroj. Teroristi so napravili dva poskusa prvi poskus se jim je ponesrečil.

Od slovenske šole do izkaznic

Nadaljevanje s 1. strani

izdajanje izkaznic dveh vrst, to je enih za deželo in drugih izključno italijanskih za mesto, pravno juridičen nesmisel, je izdajanje izključno italijanskih osebnih izkaznic v Trstu taka kršitev ne le do ločb mirovne pogodbe ampak tudi vseh demokratičnih načel, da se je okupacijska uprava dokončno razkrinkala pred vsem ljudstvom in pokazala, da ji ni prav nič mar za spoštovanje mirovne pogodbe in teh načel.

Tržaška občina še naprej izdaja samo italijanske osebne izkaznice, toda tržaški Slovenci se s tem ne bodo sprijaznili in bodo še v naprej vztrajno terjali pravice, kajti oni niso nikakoli »manjšina«, temveč enakopraven narod, ki živi tu že nad 13 stoletij. Vsi šovinistični ukrepi in vsaka gonja ne morejo izbrisati tega zgodovinskega dejstva.

zaradi dežja, drugi pa zaradi budnosti organov javne varnosti.

Zanimivo je pri tem, da so se teroristi sestajali z Eneo in Furijem na sedežu demokršćanske stranke v Trstu v ulici Duca D'Aosta, kar kaže, da se ta stranka zna posluževati tudi orožja in terorja za dosego svojih »krišćanskih« ciljev.

Obtoženci so v glavnem svojo krivdo priznali, čeprav so jo skušali omiliti. Zlasti so se otepali obtožbe vohunstva, češ da so bili podatki o gibanju vojaških enic znani vsemu prebivalstvu v Ižoli.

Javni tožilec je v svojem govoru poudaril da je bila GRIDL navadna vohunska organizacija, ki je pod krinko obrambe italijanstva vršila najhujše zločine, ter da je bila organizirana od zunaj. Ugotovil je tudi, da organizacija ni našla zaslombe med ljudstvom in da so bili njeni člani navadni pla-

čanci. Branilec obtožencev, odvetnik Degrassi, Ponis, Zennaro in Stocca so v svojih zagovorih skušali prikazati obtožence kot idealiste, ki so branili italijanstvo, katerega nihče ne ogroža. Skušali so tudi dokazati, da vojaško sodišče JA ni pristojno za sojenje obtožencev.

V petek zvečer je sodišče izreklo obsodbo, v kateri je spoznalo pet obtožencev krivih vojaške špijonaže, terorizma in poskusa uničenja vojaških naprav. Perentin je bil obsojen na 14 let, Drioli 12 let in 6 mesecev, Difino 8 let, Dandri 7 let, Dudine 4 leta zapora s prisilnim delom. Parma Adilio in Degrassi Marija pa sta bila oproščena zaradi pomanjkanja dokazov.

Sodišče je na razpravah zelo demokratično postopalo. Zagovornikom in obtožencem je dalo široko možnost zagovora, kar so po obsodbi branilci sami priznali.

OSVOBODILNA FRONTA V BORBI ZA NAŠE KULTURNE PRAVICE

Nadaljevanje s 1. strani

borcev za kulturni dvig Primorcev je dalo svoja življenja. Toda niso se žrtvovali zaman, kajti iz njihovega prvega dela na izgraditvi ljudskih šol na Primorskem je zrastle današnja slovenska šola v teh krajih.

Tesno povezan s šolo pa je tudi šolski tisk. Ker zaradi težkih razmer niso mogli v partizanskih tiskarnah tiskati čitank, so pri pouku služili razni listi, ki so izhajali. Primorci so imeli svoj »Mladici roda«, ki ga je pozneje nadomestil osrednji pionirski list »Novi roda«, katerega so iz Bele Krajine mimo nešteti sovražnih postojank prinašali na Primorsko neustrašni kurirji.

Učiteljstvo je dobivalo navodila po osrednjem listu »Prosveta«, ki ga je izdajalo predsedstvo SNOS-a, ki je tudi nadomestil pozneje »Primorski učiteljski list« ter »Učiteljski svetovalec«.

Partizanske tiskarne, ki so neumorno delale na Gorenjskem in Dolenjskem, Stajerskem, Koroškem in Primorskem so poleg političnih in vojaških časopisov tiskale ves čas svojega obstoja tudi pionirske, pedagoške in druge kulturne liste ter zbirke partizanskih pesmi, iger itd. Osvobodilna fronta je prav tako kot politično vzgojo poudarjala kulturno, ker so se vsi od prvega do zadnjega člana fronte zavedali, da ni politične brez kulturne svobode.

Kakor šolam in tisku tako je osvobodilna fronta posvečala skrb gledališču. Brigade so imele svoje kulturne skupine, ki so nastopale po vaseh. Januarja 1944 pa je bilo ustanovljeno v Beli Krajini pravo osrednje slovensko gledališče, ki je temelj novim gledališčem v Sloveniji, predvsem pa tržaškemu.

Partizanska pesem, ki je nastajala v težkih borbah ali srečnih časih po zmagovitih pohodih je prav tako del narodne kulture, kakor so del te kulture slikarske in pesniške umetnine, ki so nastajale ob enakih prilikah.

Tako je bilo kulturno življenje Slovencev, medtem ko sta nacisti in fašisti teptala našo zemljo. V prav težkih časih je to življenje zastalo — zamrlo nikoli, kajti sile, ki so ustvarjale to življenje, so bile herojske in neuklonljive in so prav zato vzdržale.

Kulturna in vojaška borba celotnega našega naroda je imela neprestano pred seboj geslo: osvoboditev in združitve vseh Slovencev. In prav zato ni v svojih pohodih in bojih, pri organizaciji svojih šol in kulturnih skupin, svojih tiskarn in širjenju listov poznala nikakršnih meja. Iz Bele Krajine na Goriško, iz Istre preko Krasa na

Koroško, z Gorenjske na Stajersko so bile vzpostavljene civilne in vojaške kurirske vezi, je bila utrjena enotnost vseh pokrajin in ljudi. To enotnost je ustvarila Osvobodilna fronta, ker je Osvobodilna fronta ustvarila enotno vojsko, ker je to ozemlje branila in osvobodila ker je utemeljila enotno kulturo in to že 27. aprila 1941. leta.

Vse to je ustvarila Osvobodilna fronta in na teh načelih dela in gradi še danes. Niti za ped se ni oddaljila od svoje smeri, ker dela po želji ljudstva za ljudstvo.

Ce primerjamo početje sovražnikov Osvobodilne fronte z njenimi dejanji, se nam šele odkrijejo njene resnične vrednote in prave nove perspektive za bodočnost.

OF je ostala po vojni živa, delovna in borbena, kakor je bila v času od 1941 do 1945. leta. Nič manj kakor v Sloveniji je ostala delovna in borbena tudi na ozemlju, ki je bilo odtrgano od matičnega naroda. Nadaljevala je in nadaljuje svojo kulturno tradicijo ter preko SHPZ širi na TO kulturo, se zanjo bori in jo ščiti pred nevednimi šovinisti, hujskači in frakcionaši.

In če je OF prav zato, ker izhaja iz ljudstva in ker je bila vedno zvesta svojim načelom, širila do zob oboroženega sovražnika, bo tudi zdaj ostala neokrnjena in neomadeževana, kljub izpadom novih sovražnikov resnične Osvobodilne fronte. Razbijači naše skupne borbe proti imperializmu se zaganjajo v naša kulturna društva na TO, brezvestno rušijo slovensko in hrvaško kulturno zgradbo, ki je nastala na našem ozemlju edino le iz boja OF. S svojo lažno propagando hočejo raztrgati vezi, ki nas priklapajo na naš matični slovenski in hrvaški narod, tiste vezi, brez katerih bi naša kultura mogla le živorežiti, a ne živeti.

Edino prava Osvobodilna fronta hodi po poti, ki so ji jo začrtali njeni padli pripadniki — junaške črte. Kje ste bili vi, ki si lastite pravico, da govorite v imenu Osvobodilne fronte, ko je 32 mladih pri morskem učiteljev dalo svoja življenja za naše najmlajše pokolenje? Kje ste bili vi takrat, ko so naši kurirji nesli ob stoletnici ponatisnjeno Prešernovo »Zdravljico« z Gorenjske na Primorsko, Stajersko in Koroško? Morda ste nekateri tudi stali v vrstah Osvobodilne fronte — toda s čistim srcem prav gotovo ne, kajti sicer bi ne mogli pljunuti na vse, kar je Slovincem svetega, kar je omočeno z najdragocenejšo krvjo.

Zato vas opozarjamo: roke proč od Osvobodilne fronte, ker ste nevedni, da izgovarjate te za Slovence tako zvišene besede.

Razprava in obsodba teroristične skupine iz Ižole, ki je bila le orodje šovinističnih reakcionarnih krogov in njihovih gospodarjev v Trstu, je zelo poparila šovinistične kroge, zlasti demokršćansko skupino. Dejstva, katere so prišla na dan na proces, so tako razkrinkala vso CLN-ovsko politiko, da so ti krogi kar onemeli. Da je to tako, nam najbolje potrjuje previdno pisanje listov »Giornale di Trieste« in »Ultimissime«, ki sta sicer o razpravi na dolgo poročala, nista pa zagnala običajnega krika o terorju v Istri. Vse to kaže, da niso imeli nikakih argumentov, s katerimi bi proti procesu lahko ugovarjali. Le »Voce Libera« je nekoliko kričala, kar pa je že njena navada.

Značilno pri vsem tem pa je, da »Lavoratore« o razpravi sploh ni poročal z izgovorom, da ni mogel poslati na razpravo svojega dopisnika. Po drugi strani pa je ravno iste dni prinašal dolga poročila o »terorju« v coni B. Zadržanje lista »Lavoratore« jasno kaže, da se v skladu z njegovo novo likvidatorsko in kompromisarsko linijo ni hotel zameriti šovinističnim italijanskim krogom, katerim se skuša Vidaličeva skupina v zadnjem času približati zlasti preko Enotnih sindikatov. Značilno je tudi, da v kratki notici, ki jo je objavil o procesu in v kateri utemljuje, zakaj ni poročal o procesu, teroristov sploh ne imenuje kot take, temveč jim pravi le »obtoženci«. Tako se je »Lavoratore« postavil na isto črto z »Voce Libera«, saj je ravno te dni zagovarjal tudi ezulske ribiče, ki so jih organi ljudske oblasti zajeli, ko so šli ribariti v teritorialne vode jugoslovanskega področja STO.

V šolo!

Resnih obrazov in siljotih oči stopajo naši najmlajši v življenje.

»Težka je pot do učenosti«, je zapisal Ivan Cankar. Za naše otroke je ta pot še posebej težka, kajti sovražniki naše kulture zaklepajo vrata vanje, hočejo ustrahovati vsakogar, ki želi stopiti na kulturno pot svojega naroda.

Plemeniti kri očetov, matere, sester in bratov je izbojevala našim otrokom pravico do slovenske šole. Toda zatiralci svobode še vedno mečejo kamenje nanjo — a kljub strupenosti in fašistični sili niso odpravili ničesar: slovensko ljudstvo kljubuje vsemu in vsakomur in njegova moč in vztrajnost sta dosegli, da so vstopili njihovi otroci v slovensko učilnico.

Z velikimi napori in žrtvami stoji danes slovenske šole v Trstu. Naši otroci se morajo tega zavedati! Govorimo jim, da se bodo z vso svojo mlado silo oprijeli učenja in dokazali vsemu svetu, da je mladi slovenski rod, ki je vzrastle iz krvi sposoben in zato upravičen, da nadaljuje kulturno poslanstvo svojega naroda!

Odkar so Enotni sindikati po Vidalijevem ukazu, ali morda boljše po ukazih iz Rima, spremenili svojo linijo iz revolucionarne in nepopustljive v kompromisarsko in likvidatorsko, doživljajo iz dneva v dan nove polome. Ti polomi so le logična in nujna posledica načela, da se sindikati ne smejo pečati s po-

SINDIKALNA

PRILOGA

Ljudski
tednik

Sindikalna kronika

Stavka državnih uslužbencev najbrž ni bila pogodu vojaški upravi. Zato je glavni ravnatelj pošte in brzojavno poslal po vseh uradih okoliščino z naslovom: Odsotnost iz službe 21. septembra. 1948. V okoliščini piše, da ne bodo stavka-joči uslužbenci prejeli nobenih nagrad, odtegnili pa jim bodo za oni dan tudi draginsko doklado in doklado za kruh. Ta uredba je v popolnem nasprotju z odredbami ministrstva za pošto in brzojavo. Uslužbenci, vključeni v Enotne sindikate, so zahtevali od vojaške uprave, naj prekliče ta svoj ukaz.

Uradniki tovarne Gaslini že delj časa zahtevajo, da se jim izplača delovna nagrada, toda vse zaman. Uslužbenci so zato stavkali. Doslej so delavci dobivali tudi vsak dan olje, sedaj pa jim ga niso dali. Ko je prišel pred dnevi glavni prokurist te družbe v Trst, ni prav nič poskrbel, da bi se položaj uradnikov in delavcev v tovarni zboljšal.

Brivski pomočniki zahtevajo sklenitev nove delovne in mezdne pogodbe. Zato so Enotni sindikati predlagali Združenju obrtnikov, da bi se začeli pogajati za sklenitev nove pogodbe. Ti pa se nočejo pogajati, dokler vojaška uprava ne dovolj novega zvišanja tarif.

Gradbeni delavci so meseca avgusta sklenili s svojimi delodajalci novo delovno pogodbo. Ta pogodba pa se še sedaj ni uveljavila, ker mnogi podjetniki hlinijo, da jim niso znana določila pogodbe. Seveda, vsak izgovor je dober, ko se gospodom ne ljubi privleči denar iz žepa.

Uslužbenci kavarn, barov in restavracij že dolgo časa zahtevajo sklenitev nove mezdne in normative pogodbe, kar pa so jim njihovi gospodarji doslej vedno odklanjali. Po dolgem odlašanju so nato izjavili, da so pripravljene, pogajati se samo z uslužbenci kavarn in barov. Končno so sedaj pristali tudi na pogajanja za sklenitev nove delovne pogodbe za uslužbence restavracij. Skrajni čas je, da se tudi dejansko začne pogajati.

Pri Adegatu še vedno zavlačujejo s pogajanjem za sklenitev nove pogodbe za uslužbence. Vsa pogajanja niso imela doslej nobenega uspeha, ker bi upravni svet Adegata rad prikrajšal tretjino uslužbencev pri morebitnem povišanju mezd. Spričo novega povišanja cen pa bodo uslužbenci postavili nove zahteve.

Zvezi enotnih sindikatov je po dolgi pogajanji uspelo, da bodo mesarski in pekovski pomočniki dobili spričevala o strokovni usposobljenosti. Ta spričevala bodo prinašala razne ugodnosti, kakor zvišanje plače, vpis v poseben seznam v uradu za delo itd. Da dobe spričevala, bodo morali pomočniki izpolniti posebne obrazce z navedbo opravljenih strokovnih izpitov. Te obrazce bodo delili na sedežih sindikalnih organizacij.

nje, toda nje prav nič ne briga ta naš obupni položaj. Tov. Stofla je na koncu svojega govora pozvala vse žene, da se strnejo v borbi za svoje pravice brez ozira na politično pripadnost, kajti to je borba za naše življenje. Za tov. Stoflo je bil govor tudi v slovenščini.

Obe govornici, kakor tov. Destrad, sta pozivale žene ene glede na politično ali nacionalno pripadnost v skupno borbo. Komaj izgovorjene besede pa so najnetejše vidaljeve prelomile ter besno napadle dopisničarko Primorskega dnevnika. Vse žene, brez ozira na politično pripadnost in miselnost, se morajo vključiti v borbo za socialno izboljšanje — so poudarjali na zborovanju. Po njihovem dejanju pa tiste, ki so ves čas osvojitelne borbe v njej sodelovale, so po želji Vidalijev izključene in to zato, ker so ostale neomajne na poti, ki vodi edina resnično do zmage nad imperializmom.

OD OPORTUNIZMA DO IZDAJSTVA JE KRATKA POT

litično socialnimi vprašanji, temveč samo z gospodarskimi. To pa pomeni, zadržati na stališče Delavske zbornice, ki je vedno zahtevala apolitičnost sindikatov, čeprav je to v nasprotju z linijo, ki jo zagovarja Svetovna sindikalna zveza.

Sedanjí kompromisarski voditelji Enotnih sindikatov, zlasti pa oportunist in ekonomist Radich, so agovarjali spremembo linije tudi do Delavske zbornice. Na sejah tovarniških odborov, podoborov in sindikalnih zaupnikov so širili geslo, da je zveza z Delavsko zbornico možna, ker je dosedanja politična usmerjenost Enotnih sindikatov odpadla in ker gre sedaj samo za ekonomske interese. Sli so celo tako daleč, da so trdili, da je združitev sindikatov možna celo pri vrhu.

Kot osnova za združitev obeh sindikatov naj bi bila ravno prilika porasta cen. Voditelji Enotnih sindikatov so se ustili. To je najbolje pokazalo zborovanje v Miljah, kjer sta govorila Radich in Geppi, ki pa je napeljavala vodo na svoj mlin. Na tem sestanku, ki je bil precej podoben farji, je Delavska zbornica pokazala, da ima svoje interese. Zato se tudi ne smemo čuditi, če je Delavska zbornica pri vprašanju cen postopala kar na svojo pest. Čeprav je Destradi trdil v nekem svojem članku v "Lavoratoru", da ni sedaj več nobenih ovir za sporazum z Delavsko zbornico, ker je politični spor odpadel, se je pokazalo, da se ne more Delavska zbornica spuščati niti v izključno ekonomsko borbo z okupacijskimi oblastmi, ker je doslej sama vedno zagovarjala Marshallov plan. Delavska zbornica je tudi izključevala, da bi brevne obnove nosili industrijski s povišanjem davčnih dajatev, ki naj bi jih industrija ne zmožala. Potemtakem je jasno, da morajo nositi breme te obnove ravno delavci. Spričo vsega je jasno, da Delavska zbornica ni mogla hoditi po isti poti z Enotnimi sindikati, ki sedaj vsaj še navidezno zahtevajo ekonomsko borbo z vojaško upravo.

Delavska zbornica se je zato z vojaško upravo pogajala, ker se pač ni hotela z njo boriti. Enotni sindikati pa se niso niti pogajali ter so bili vedno na repu ne le množic, temveč celo Delavske zbor-

nice. Tako so bile potrjene vse naše domneve in ravno na politiki cen, se je razgalil ves oportunizem novega vodstva Enotnih sindikatov.

Enotni sindikati so torej videli, da se ne da z Delavsko zbornico prav nič doseči. Iz tega bi morali potegniti logične zaključke, da so bila vsa njihova prizadevanja zgrešena. Tega pa niso storili in vsa njihova akcija se je omejila na dve zborovanji na tihu Peruginu, ki nista prav nič menjala na stvari.

Sedaj so cene porasle. Ko je vo-

jaška uprava napovedala porast cen, je bilo Tržaško delovno ljudstvo silno vznemirjeno. Tedaj bi Enotni sindikati, če ne bi zaplavali v oportunistične vode, prav lahko mobilizirali vse množice z geslom obrambe življenjskega obstoja in jih povedle v odločno borbo proti povišanju cen. Tega niso storili ter so s tem še enkrat izdali interese delovnega ljudstva, katerega bi morali zastopati.

Sedaj ni nobenega upanja, da bi povišanju cen opomogli. Govora ni

niti o povišanju mezd in plač, če pa bi se povišala draginska doklada, bi bil ta povišek tako neznamen, da ne bi mogli kriti povečanih stroškov tržaških delovnih družin.

Z nekaj zborovanjem in sestankov izvršnega odbora Enotnih sindikatov se tako resni problemi, kot je vprašanje cen, ne rešujejo. Prehod na pozicije Delavske zbornice, novo pasivno zadržanje do gospodarske politike vojaške uprave pa ne pomeni nič drugega kot dejansko sodelovanje z vojaško upravo. Resnično razredni sindikat pa ne more sodelovati z upravo, ki štiti interese delodajalcev temveč se mora boriti, da zaščiti interese delavcev

SISTEMATIČNO UPROPAŠČANJE NAŠEGA KMETA

Položaj naših kmetov v tržaški okolici postaja vedno bolj neznošen. Visoki davki, škoda, ki so jo kmetje utrpeli pri gradnji ceste Trst-Sesljan, škoda, ki jo povzročajo anglo-ameriški vojaki, končno še toča, ki je uničila mnogo pridelkov, silijo naše kmete, da zapuščajo zemljo in iščejo dela, ki pa ga ne morejo najti nikjer. Tako se še bolj veča število brezposelnih.

Da bi spravil male kmete v še težji položaj so si izmislili novo sredstvo. Znano je, da je mnogo malih kmetov, zlasti v Trebčah, Padričah, na Proseku, ki imajo premalo zemlje, da bi se lahko z njo preživljali. Ti ljudje so bili zato prisiljeni si poiskati delo v mestu. Sedaj pa jim jemljejo delavske knjižice, češ da se lahko preživljajo s svojo zemljo. Vse to ravnanje ima seveda namen, da bi prisililo naše kmete k izseljevanju, ker so tu napoti; drugače si namreč ne moremo stvari razlagati.

Vojaška uprava je mnogokrat govorila o neki pomoči, ki jo bo nudila kmetom, toda vse ostaja le pri obljubah.

Poglavje zase je pri vsem tem izplačevanje odškodnine za škodo, ki jo povzročajo angleški in ameriški vojaki s tanki, vozili, taborišči

na naših poljih že vse od leta 1945 to je odkar traja njihova okupacija. Od vse povzročene škode niso čali še nič odškodnine, razen neko malenkost v Padričah, in na stotine kmetov iz nabrežinskega, openskega in dolinskega okraja že čaka tri leta zaman na izplačilo odškodnine. Anglo-ameriški vojaki pa po drugi strani še vedno povzročajo škodo.

Enotni kmetijski sindikat je mnogokrat interveniral pri vojaški upravi, da se povzročena škoda povrne. Pogajali so se o tem z oficirjem za kmetijstvo VU kapetanom Weillom, kasneje so vse pritožbe kmetov predali polk. Lane-ju oddelka za delo, ki jih baje še danes spreučuje. Preučujejo jih tudi pri višjih oblasteh, kamor so jih poslali v pretres.

Pri vsem tem imajo razne izgovore. Pravijo, da je treba razločevati škodo, ki so jo anglo-ameriški vojaki povzročili pred 13. septembrom 1947. To škodo naj bi morala plačati italijanska oblast, a škodo, povzročeno po 15. septembru 1947, naj bi šele izplačala anglo-ameriška vojaška oblast. Kmetje se sprašujejo, zakaj to razlikovanje. Skodo so povzročili anglo-ameriški vojaki in naj jo plača njih oblast. Če pa že hočejo, naj jim povrne izplačani denar italijanska uprava.

Spričo težkega gospodarskega položaja naših kmetov je skrajni čas, da se vojaška uprava zgane in izplača kmetom odškodnino za povzročeno škodo. Tako bi si kmetje vsaj malce opomogli ter si lahko kupili nekaj živine ali semen.

Drugo vprašanje je nova cesta. Res je, da so v glavnem izplačali kmetom povzročeno škodo, ki je nastala pri gradnji ceste, res pa je tudi, da so mnogi kmetje zaradi tega prišli ob velike komplekse zemljišča. Pri tem so prav posebno prizadeti Lonjeri. Pri gradnji nove ceste so jim uničili vinograde sedaj pa jim uničujejo njihove najboljše travnike anglo-ameriški vojaki.

Pred več kot dvajsetimi leti so Lonjeri na pusto in kamenito zemljišče Hudo leto, ki se razteza od bazoviške ceste proti Padričem, navozili zemljo in z velikim trudom spremenili to puščino v travnike, ki so jim v glavnem dajali seno za njihovo živino. Sedaj pa so se tam anglo-ameriški vojaki utaborili, naredili šotore, izkopali jarke ter se vadijo in vozijo tam preko z avtomobili. Lonjerski kmetje so zato skoraj ob vse seno in morajo prodajati živino ter iskati dela pri raznih cestnih delih.

Naj navedemo samo en primer. Gašper Cok je bil eden najboljših trdnih kmetov v Lonjerju. V hlevu je imel vedno od štiri do pet krav. Sedaj pa so mu uničili vinograde in travnike v Hudem letu in je moral prodati svojo živino. Zato je moral iti iskati delavsko knjižico, da pojde kam delat kot težak. Takih primerov je več.

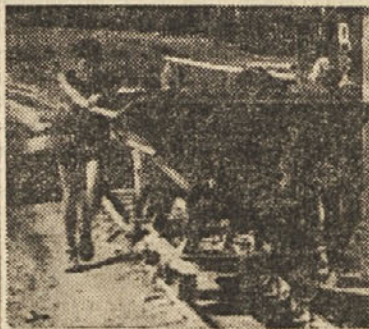
Tudi na Opčinah hočejo sedaj

odvzeti kmetom večja zemljišča za vojaške namene. Če bodo izvedli ta načrt, bo zopet mnogo kmetov močno škodovanih.

Vojaška uprava bi morala že končno uvideti, da tako ne more iti dalje in da ni v interesu prav nikomur, da se tako upropašča naš kmetijstvo.

Težka je skala a mladinci so močni

Z udarniškim delom grade socializem

Zakaj so pri ES odstavili nekatere člane vodstva

Enotni sindikati so po objavi resolucije Informacijskega urada in po razkolu v Komunistični partiji spremenili svojo dotedanja borbena linija. Zato so morali izključiti iz raznih, predvsem pa iz izvršnega in centralnega odbora, vse one ljudi, ki so ostali zvesti stari borbena liniji. Jasno je, da so morali najti za to izgovore, ker niso mogli povedati, da mečejo iz odbora ljudi samo zato, ker ne odobravajo njih stališča. S svojim ravnanjem so namreč uvedli v Enotne sindikate, oni turški absolutistični režim, ki ga tako radi očitajo drugim.

Najbolj napoti jim je bil tajnik Enotnih sindikatov tov. Voymir in nekateri tovariši iz jugoslovanske cone Tržaškega ozemlja. Zato so jih izključili iz odbora. Takrat so izključili iz odbora tudi nekega tovariša, češ da so ga videli 1. maja pijanega; hoteli pa so vreči iz izvršnega odbora tudi tov. Luxo, kar pa se jim še ni posrečilo.

Zato so seji izvršnega odbora ES 23. septembra zrežirali vso stvar tako, da so nekateri delavci iz tovarne strojev prišli na sejo in zahtevali izključitev Luxe, češ da je uporabljal v tovarni diktatorske sisteme. To je bila le pretveza, ker jim je bil tov. Luxa zaradi svoje premočrnosti v zagovarjanju borbene linije hudo napoti. Ker se tov. Alma Reschitz ni strinjala z izključitvijo tov. Luxe, so vrgli tudi njo takoj iz odbora.

Čitajte
in širite
Ljudski
tednik

Iz republik Jugoslavije

KRONIKA

◉ V okviru festivala ljudske mladine Slovenije so v Ljubljani v Jakopičevem paviljonu priredili razstavo, ki naj pokaže samodejavnost slovenske mladine s področja tiska, odskih uspehov v igri, narodnih plesih in pesmi, glasbe in likovne umetnosti.

◉ Nova skupina izseljencev iz Francije in Belgije je prispela preko Jesenic v Ljubljano. 168 povratnikov so na Jesenicah množične organizacije priredile tople sprejem.

◉ Med Sabcem in Koviljačo gradijo novo normalnotirno železniško progo, ki jo bodo med petletko podaljšali do Valjeva in skozi Tuzlo do Banjaluke.

◉ Tramvajsko progo so v Zagrebu zgradili člani Ljudske fronte. Ko bodo to progo podaljšali, bo dobilo Hrvatsko Zagorje zvezo z Zagrebom.

◉ Kmetijsko republiško razstavo so odprli 1. oktobra v Novem Sadu. Na njej razstavlja veliko število razstavljalcev iz vseh krajev republike. Samo iz Vojvodine se je prijavilo okrog 95 kmečkih delovnih združenj.

◉ V Dalmaciji opravljajo velika pogodbovalna dela. Med petletko bodo pogozdili nad 63 tisoč ha zemljišča. V tej jesenski pogodbi, valni akciji bodo pogozdili 708 ha, razen tega pa bodo meliorirali 9.591 ha gozdnih zemljišč.

◉ V Tednu Rdečega križa je v Ljubljani odprta razstava o delu RK Slovenije v dobi od ustanovitve leta 1944. v Semicu pa do danes. Na razstavi je videti revije RK iz vseh dežel. Nazorno je pokazana tudi rast Rdečega križa v LR Sloveniji. Od 25.000 članov po osvoboditvi leta 1945. se je dvignilo število do decembra 1947 na 209.000.

◉ Delavsko naselje s 170 novimi stanovanji gradi uprava tovarne «Rade Končar» v Beogradu. Zidati so začeli lani sredi leta. Razen 170 stanovanj, ki bodo zdaj uporabna, bodo pridobili še 128 družinskih in 29 samskih stanovanj v hišah, ki še niso dokončane.

◉ Trgovinsko pogodbo sta 27. septembra podpisala FLRJ in Svi. ca. S pogodbo je določeno znatno povečanje izmenjave blaga med obema državama.

◉ Nad poldrug milijon kosov opeke so že izdelale mladinske brigade za združne domove v Sloveniji.

◉ 2500 zaslužnih delavcev je v Bosni in Hercegovini preživelo odidih v sindikalnih domovih. V glavnem so bili to udarniki, racionalizatorji in novatorji ter delavci bolj šibkega zdravja.

◉ V Istri in v Hrvatskem Primorju izvršujejo obsežna melioracijska in regulacijska dela. Zlasti so velika dela pri regulaciji reke Raše. Ob glavni cesti Reka-Pulj-Potpričan, dolgi 15 km., gradijo naprave, s katerimi bodo zavarovali 6.000 ha zemlje pred poplavam.

◉ Seja vlade LRS je bila 2. oktobra t. l. Seji je predsedoval tov. predsednik Miha Marinko. Na seji so razpravljali o gospodarskih vprašanjih s področja planiranja za leto 1949, iz kmetijstva in preskrbe. Nadalje so na osnovi poročila predsednika Kontrolne komisije razpravljali o organizaciji kontrolne službe po resorih in ljudskih odborih ter so sprejeli uredbo o ustanovitvi okrajnih kontrolnih komisij in organov ljudske inšpekcije.

◉ Na 13.000 hektarov večji površini bodo v tej setvi posejali žito na Hrvatskem. Pšenice bodo posejali na 10.000 ha večji površini, rži in ječmena pa 3.000 ha večji. Kmetijske strojne postaje so se dobro pripravile na jesenska setvena dela.

◉ Ustanovni kongres Komunistične partije Crne gore se je pričel v ponedeljek dopoldne. Otvorilni kongres so prisostvovali delegati komunističnih partij ljudskih republik kakor tudi tovariša Boris Kidrič in Blagoje Nešković.

◉ 2.431.626 ur prostovoljnega dela je do 1. oktobra opravilo na ljubljanskih gradbiščih 532.416 prostovoljcev.

VI zasedanje Ljudske skupščine FLRJ

IZGRADNJA SOCIALIZMA in neomajna zvestoba ljudstva Jugoslavije svojemu vodstvu

Pretekli teden je bilo v Beogradu šesto redno zasedanje Ljudske skupščine FLRJ, ki je trajalo štiri dni. Na prvi seji sta Zvezni svet in Svet narodov soglasno odobrila ukrep Prezidija, da se odvzame osebnostna svoboda ljudskim poslancem Sretenu Zujeviću, Andriji Hebrangu in Radoslavu Gadžiću ter da se začne proti njim kazenski postopek. Drugi in četrti seji Zveznega sveta so prisostvovali tudi člani zvezne vlade in njenim predsednikom maršalom Titom na čelu. Maršala Tita so ljudski poslanci pozdravili z viharim ploskanjem.

Na dnevnem redu zasedanja so bile naslednje glavnice točke: razpravljanje in sklepanje o raznih zakonskih predlogih, odgovor pred. sednika Gospodarskega sveta Borisa Kidriča na vprašanja ljudskih poslancev o izvajanju petletnega plana in o perspektivi preskrbe, sprejem resolucije, ki obsoja klevetniško gonjo proti KPJ in jugoslovanskemu ljudstvu ter izraža popolno zaupanje vladi FLRJ in vodstvu partije.

Kazenski postopek - sredstvo za prevzgojo državljanov

Med zakoni, ki jih je Ljudska skupščina FLRJ sprejela, je vsekakor najvažnejši osnutek zakona o kazenskem postopku. Po tem novem zakonu bo javni tožilec zadrževal funkciji javnega tožilca in preiskovalnega sodnika, ki sta v buržoasnih državah ločeni. Po tem zakonu je obtoženo za jamčena še boljše obramba že med preiskavo samo kakor tudi med postopkom pred sodiščem. Najodločnejša borba proti sovražnikom socialistične ureditve države ne izključuje, nasprotno celo predpostavlja najpopolnejšo zaščito pravic državljanov osebno. Cilj vsega kazenskega postopka

Jugoslovanska mladina z zastavami na pohodu

ni samo kaznovanje, temveč tudi prevzgoja državljanov, ki krše zakon. Ta zakon pa je nujna posledica nove družbene stvarnosti porajajočega se socializma.

Skupščina je sprejela tudi zakon o izvrševanju kazni. O predlogu tega zakona je spregovoril ljudski poslanec Moša Pijade. Orisal je njegovo naprednost in dejal, da more tak zakon imeti le socia-

listična država. Moša Pijade je dejal: Ta zakon kaže lice naše države proti onim, ki so bili za kazniva dejanja že obsojeni in nad katerimi je treba izvršiti kazni, ali pa podvzeti vzgojno-pravne ali zdravstveno-varstvene ukrepe. V tem zakonskem načrtu prihaja zelo jasno do izraza resnični socia-

listični humanizem, prost vsake lažnosti in licemerstva buržujkega humanizma. Ta humanizem pa ni nasproten razredni borbi, ki jo v času graditve socializma naše delovno ljudstvo in njegova država vodita zaradi zadušitve odpora kapitalističnih elementov, odstavljenih z oblasti.

tudi proizvodnjo letalskega ben- cina.

Kar se tiče neenakomernosti med posameznimi panogami industrijske proizvodnje je to predvsem posledica in dediščina polkolonialnega stanja stare Jugoslavije, ki so jo izrabljali kot svojo neizčrpno molzno kravo. Teh posledic ni mogoče odpraviti kar čez noč.

Naslanjamo se predvsem na lastne sile

Težave so tudi pri nabavljanju strojev iz inozemstva, toda jugoslovanska industrija se vedno bolj naslanja na lastne sile in na odkrivanje ter izkoriščanje rezerv. Leta 1949 bodo odstranjeni bistveni pojavi neenakomernosti med posameznimi industrijskimi panogami.

Tudi tempo splošnih investicij, ki obsega investicije za kapitalno izgradnjo in investicije za družbeni standard, še vedno zaostaja za tempom ustvarjanja proizvodnih kapacitet, določenih po petletnem planu. Vzrok za to nesorazmerje je predvsem dvigovanje proizvodnosti dela, kar je na vsak način pozitivno. Nadaljnji vzrok pa je dejstvo, da kapitalna izgradnja kmetijstva še mnogo zaostaja za kapitalno izgradnjo industrije. Zato bodo prihodnje leto vložili velike investicije v osnovno kapitalno izgradnjo kmetijstva.

Novi objekti

Sedaj obravnava po direktivi tov. Tita zvezna planska komisija 3 velike in pomembne planske probleme. Prvi problem je pospeševanje dela v letu 1949 na prekopu Donava-Tisa-Donava, drugi problem je osušitev Lonjskega polja, ki more samo dati v proizvodnji žita več pšenice kot ves obvezni odkup v LR Hrvatski. Tretji problem je osušitev Skaderskega jezera, ki bo omogočala, da bo republika Crna gora pridelovala najfinejše vrste bombaze.

Prihodnje leto bodo tudi posvetili največjo pozornost graditvi stanovanj, ki so zaradi naraščanja števila industrijskega delavstva nujno potrebna.

Izvajanje petletnega plana

Gradilišče Novega Beograda

Po sprejetju teh važnih zakonov je minister Kidrič odgovoril na vprašanja ljudskih poslancev, kakšen je sedaj položaj pri uresničevanju celokupnega petletnega plana.

Leta 1948 so dosegli v industrijski in rudarski proizvodnji 70,5 odstotkov kapacitete, ki je določena po petletnem planu za konec leta 1951, prihodnje leto pa bodo dosegli najmanj 90% te kapacitete.

Vse to izraža veliko gospodarsko silo FLRJ ter postavlja na laž vse one, ki govoričijo o neki zagati, ki naj bi bila neizbežna pri uresničevanju plana. Odstotek industrijske proizvodnje dokazuje, da je jugoslovansko ljudstvo s svojim planom na pravilni poti, da ima dovolj stvarnih pogojev in lastne moči, da ga uresniči ter da se za njegovo uresničenje izplača prenašati vse začasne težave, ki so neizbežne.

Tov. Kidrič je dejal: Dejstvo, da bomo letos dosegli 70,5% po petletnem planu določene kapacitete za konec leta 1951 in prihodnje leto pa 90%, dokazuje, da v celoti vzeta industrijska in rudarska proizvodnja zdaleč presega linijo vzpona, ki jo je postavil petletni plan in da torej ustvarjamo hkrati v nekaterih panogah pogoje za skrajšanje rokov, določenih po petletnem planu.

O neenakomernem napredovanju industrijskih panog

So pa tudi nekatere negativne strani. Prva je neenakomernost v napredovanju posameznih panog splošne rudarske in industrijske proizvodnje. Ševeda napredujejo vse panoge, le tempo naraščanja ni pri vseh enak. Nekatere napredujejo hitreje, kot je določeno po planu, druge se v glavnem drže tempa naraščanja, določenega po petletnem planu, le štiri panoge zaostajajo za tem tempom.

Hitro napredujejo naslednje panoge: proizvodnja in predelava premoga, črna metalurgija in metalurgija barvanih kovin, industrija in predelava kovin, lesna industrija, industrija celuloze in papirja, industrija usnja in obutve ter tobačna industrija.

Za tempom petletnega plana zaostajajo proizvodnja in predelava nafte, elektro-industrija, industrija gume in proizvodnja ter predelava nekovin.

Glede nafte je minister Kidrič dejal:

«Zaostajanje proizvodnje in predelave nafte je predvsem posledica dejstva, da imamo pri dobavah kakor tudi pri nabavah naprav v inozemstvu velike in čestokrat nerazumljive težave. Toda danes moram na tem mestu izjaviti, da je naša težka industrija sprejela v plan za leto 1949 izdelavo tolikšnega števila vrtnih garnitur, da nam ne bo treba

leta 1950 uvoziti niti kapljice nafte.

Pri nas imamo velikanske plasti bituminoznih škrlincev, katerih predelava dovoljuje med drugim

Perspektive preskrbe

Tov. Kidrič je nato odgovoril na vprašanje o perspektivah preskrbe. Ugotovil je, da so glede preskrbe razne težave in pojasnil je njih vzroke. Eden glavnih vzrokov je ta, da potrebe ljudstva naraščajo hitreje kakor pa raste proizvodnja. Te potrebe pa naraščajo iz naslednjih vzrokov. Delovno ljudstvo se je osvebodilo izkoriščanja in zdaj vsi ljudje po pravici zahtevajo pa tudi vzeto v celoti, prejema mnogo več, kakor jim je povprečno kdaj koli dajala stara kapitalistična in izkoriščevalska Jugoslavija. Potrebe naraščajo hitreje tudi zato, ker pomeni petletni plan industrializacijo, pomeni povečanje števila industrijskega delavstva in mestnega prebivalstva. To povečanje se še vedno odraža bolj v naraščanju potreb kakor v naraščanju potrošne proizvodnje. Takšna je pač narava začetka planskega gospodarstva.

Število delavcev in nameščencev je namreč naraščalo od leta 1946. dalje. takole. Če vzamemo za leto 1946. za to število indeks 100, imamo leta 1947 že indeks 144,2, maja 1948. pa že indeks 164,2. Sorazmerno s tem pa ni rasel indeks tržnih

preselkov žita, ki ga je odkupila država obvezno ali prosto. Če vzamemo za leto 1946-47 indeks 100, zaznamujemo za leto 1947-48 znaten porast na 100,63, kar ni niti 1%. Zaradi tega so nastale težave. Sedaj se položaj boljša, ker je bilo doseženih pri odkupu belega žita 119,63% v primerjavi z lanskim letom. Doslej je bilo treba tudi izvoziti velike količine žita za stroje, ki pomagajo izpolniti petletni plan in polagati temelje blaginji FLRJ. Ta izvoz se bo leta 1949. znatno zmanjšal.

Izvoz pšenice je znašal leta 1947: na Poljsko 951 vagonov, na Češkoslovaško 1947 vagonov, skupaj 2898 vagonov, h katerim je treba še prišteti pomoč Albaniji. Leta 1948. je znašal izvoz pšenice na Poljsko 4832 vagonov.

Izvoz kornu je leta 1947: znašal: Na Češkoslovaško 1989 vagonov, v Romunijo 1885 vagonov, v Bolgarijo 546 vagonov, v Italijo 262 vagonov, manjše količine v druge države, skupaj 4825

Nadaljevanje na 12. strani

NOVE KNJIGE

Zdi se, da je še preblizu čas narodno-osvobodilne borbe, da bi o tej epohalni dobi naših narodov mogla biti napisana obsežnejša knjiga, vendar pa predstavlja Dedierjevo delo, ki smo ga dobili v slovenskem prevodu, važen doprinos k poznavanju zgodovine narodno-osvobodilne vojne. Vladimir Dedier je napredni srbski publicist, ki se je že takoj v začetku okupacije leta 1941 odzval pozivu za borbo proti okupatorju in stopil v partizane. Pripadal je glavnemu štabu narodno-osvobodilne vojske in se od leta 1941 dalje boril skupno z maršalom Titom, Kardeljem in drugimi jugoslovanskimi voditelji ter se udeležil vseh partizanskih borb. Vse svoje številne doživljaje je opisal v Dnevniku, ki ga je v glavnem pisal sproti med pohodi in ki predstavlja danes enega najdragocenejših dokumentov narodno-osvobodilne borbe. V njem je zbranega ogromno gradiva o borbi proti okupatorju in junaštvu naših narodov. Knjiga se odlikuje po tem, da so vsi opisani dogodki večinoma neposredno doživljeni, razen tega pa ne predstavlja zgolj navadnega pripovedovanja, temveč je napisana v izdelani literarni obliki.

Pravkar izšli slovenski prevod, vsebuje spomine od 6.4.1941 do 27.11.1942 in je le I del celotnega dela. Sicer pa predstavlja Dedierjev Dnevnik knjigo, ki jo mora prečitatelj vsakdo.

Pisatelj Bratko Kreft, ki ga poznamo kot avtorja uspešnih dram »Velika punturija« in »Tugomera«, je že pred vojno napisal komedijo »Malomeščani«. Ker komedija biča napake meščanskega sveta, je cenzura predaprilske Jugoslavije črtala številna mesta igre in jo tako močno ogrnila. Slednjic je bilo uprizorjanje komedije celo sploh prepovedano, doživela pa je velik uspeh v Pragi leta 1937. Avtor je komedijo sedaj nekoliko predelal in pravkar je pod naslovom Kreature izšla kot 14. zvezek Knjižnice Slovenskega gledališča, ki jo izdaja Slovenski knjižni zavod. Dejanje komedije se dogaja v začetku prve svetovne vojne in predstavlja predvsem kritiko raznih tipov meščanske družbe. Kljub časovni odmaknjenosti snovi pa je komedija še danes aktualna in pomembna kot satira na tako imenovane boljše kroge, zato bo brez dvoma tudi sedaj dosegla po naših odrih mnogo uspeha. Za lažjo uprizoritev je knjiga opremljena z opombami in napotili za režiserja kakor tudi za inscenatorja, tako da imajo ljudski odri zopet igrati več na razpolago za snovni kontni razpored.

Ta igra sovjetskega pisatelja, ki jo danes zaradi njene aktualnosti poznajo po vsem svetu, je bila z

uspehom uprizorjena tudi v ljubljanskem narodnem gledališču ter na raznih manjših odrih. Sedaj je izšla v knjižni obliki kot 15. zvezek Knjižnice slovenskega narodnega gledališča, s čimer je postala še bolj dostopna našemu ljudstvu. Igra prikazuje, kakšno usodo je doživel v Ameriki novinar, ki ni hotel napisati o Sovjetski zvezi neresnične knjige, kot so to želeli njegovi delodajalci, temveč je o Sovjetski zvezi napisal resnično knjigo in prikazal to deželo tako, kakršna v resnici je.

V mali knjižnici, ceneni zbirki izbrane proze in poezije vseh narodov je pravkar izšel nov (18) zvezek, ki vsebuje slovenski prevod dveh značilnih črtic naprednega francoskega pisatelja Louisa Aragona: *Smrček*, *Dobri sosedje*. Snov obeh črtic je zajeta iz odporiškega gibanja v Franciji proti Nemcem med to vojno. Avtor, ki sodi med pisatelje, ki predstavljajo vrhove napredne literature v sodobni Franciji, se pri svojem pripovedovanju odlikuje z vedrino, ki bralca takoj pridobi. Zato ni dvoma, da bo tudi pri nas vsakdo z užitkom prebral to knjižico.

Po osvoboditvi so se v Sloveniji arheološka raziskavanja močno razmahnila. Tako so celo uspešno izkopavali v Stični in Ptujju pa tudi v Ljubljani in na Bledu. Poseben uspeh so naši arheologi dosegli v Ptujju, kjer so poleg ostalin iz rimske dobe odkrili veliko staroslovansko grobišče in staroslovansko svetišče.

Profesor ljubljanske univerze dr. Korošec je o izkopavanjih v Ptujju napisal znanstveno delo, katerega del predstavlja pravkar izšla študija o staroslovanskem svetišču. V prvem delu te študije nas avtor seznani z dvema edinima staroslovanskima svetiščema, ki sta bila do sedaj odkrita, v drugem delu pa nam opisuje svetišče v Ptujju ter dodaja svoje znanstvene izsledke. Knjiga predstavlja pomemben doprinos k naši znanstveni arheološki literaturi. Delo je sicer pisano znanstveno, lahko pa ga bo čital vsakdo, kogar zanima zgodovina ali arheologija ter dokumenti iz življenja naših prednikov.

Prejeli smo

Anton Melik Jugoslavija, prevod Ive Andrića *Travniška kronika*, Klasje: zvezek 13. z delom Kononova *Zgodbe o Leninu* v ruščini, Zbornik oddelka za arhitekturo na univerzi v Ljubljani, dalje zgodovinski časopis ter Obojni kontni razpored.

„AVANTGARDISTIČNI“ italijanski umetniki v galeriji „Scorpione“

Najvažnejša in najživahnjša galerija v Trstu, »Scorpione« (nasproti pravoslavni cerkvi, na voglu med trgov. Sv. Antona Novega in ulico S. Spiridione, je odprla svoje prostore z novo umetnostno razstavo.

Kdor ima še tako površen vpogled v umetnostno življenje Trsta, se jasno zaveda, kaj pomeni ta galerija zanj. V preteklem letu se je spremenila največja razstavna galerija »San Giusto« - v bar. Galerija »Strega« je že več let skladišče, enako občinski razstavni paviljon v javnem vrtu, galerija Micche-lazzi tudi ne razstavlja več, medtem ko se galerija »Corso« bavi skoraj izključno le s trgovino z umetnostno obrtnimi predmeti. Edina galerija »Trieste« na Akvedotu je še priredila od časa do časa kako razstavo, skoraj izključno lokalnega značaja in najpogosteje s čisto kupčijskimi nameni.

Ze iz teh malo podatkov nam je jasno, kaj pomeni za Trst galerija »Scorpione«, ki je le v preteklem razstavnem letu priredila 17 razstav,

med njimi 4 večje razstave mednarodnega značaja ter 7 individualnih mednarodnih.

Letos je odprla svoje prostore z razstavo 8 »avantgardističnih« italijanskih umetnikov, ki zastopajo vse moderne umetniške struje od surrealizma, futurizma, do raznih oblik kubizma. To moderno iskanje novih izraznih sredstev tudi v Trstu že nekaj desetletij ni več novo, saj so nekateri izmed njih razstavili tudi v Skorpionu, vendar pa mnogi v svojih skrajnih futurističnih ali kubističnih eksperimentiranjih še danes niso postali »domači« našemu občinstvu. Res je, da je tržiško umetnostno občinstvo precej konservativno in ne ravno na najvišji ravni s svojim zanimanjem in dognanostjo, toliko slovensko kot italijansko. Gotovo pa je tudi, da premnogi ultramoderni umetniki niso napravili prav nobene koraka, da bi se približali občinstvu in postali bolj dostopni in razumljivi. Obratno, s svojimi vedno ostrejšimi individualističnimi posebnostmi im muhami vedno bolj

abstraktnega osebnega značaja, s katerim se vedno bolj oddaljujejo od vsega resničnega sveta, — se tudi občinstvu vedno bolj oddaljujejo. Četudi tem strujam ne moremo zanikati, da so doprinesle marsikaj k razvoju umetnosti in da so v mnogem izraz sodobnega življenja, vendar po prepogostokrat izvir individualističnih bolestin in zato negativnih strani tega življenja, ki nikakor niso plodne za bodoči napredek umetnosti.

Razstava v Skorpionu dokazuje, da je to ultramodernistično abstraktno blodenje in eksperimentiranje mnogokje že zašlo v slepo ulico. Na primer Vedova s svojo »Pokrajino« in »Figurami«, na soncu ali brez njega, ki ima kvečjem kakšno barvno zanimivost brez vsake miselnosti ali poetične pomembnosti, je čisto pretrgal z resničnim svetom. S čim more predstavljati kakršno koli umetnostno privlačnost ta skoro nerazrešljiva mreža črt brez oblikovne lepote, ti barvni madeži brez ploskev in prostornosti?

Priznamo modernemu slikarstvu, ki je nastalo iz odpora proti akademizmu, obavljenih polizanah oblik in sladkih barv, toda brez vsebine in zamisli, — zaslugo, da je razbilo ta dosadni tradicionalizem. Toda, ko je dovršil to svojo zgodovinsko negativno, uničevalno vlogo, mora izpolniti tudi ono pozitivno, graditeljsko. Pokazati mora, kaj zna tudi zgraditi novega. To mora toliko bolj, ker si je s svojim dosedanjim analitičnim duhom že pripravo tako točnih izraznih sredstev kot n. pr. impresionizem silno barvno prefinjenost, kubizem oblikovno in ploskovno. itd.

Med razstavljalci so nekatere sli-

Haas. Recitali so člani Slovenskega narodnega gledališča Zlata Rodošek, Zora Košuta in Raztresen Stane, kot govornik pa je nastopil prof. Miroslav Ravbar. Namen tega večera je bil, prikazati Vrdečanom pesmi in prozo, ki opisuje Primorsko in njene krasote ter obenem seznaniti ljudi z našimi pomembnimi pisatelji in pesniki. Poleg tega pa je namen takih večerov, vzbuditi zanimanje za recitacijo in deklamacijo.

ZA SOCIALISTIČNO IDEJNOST NAŠE KULTURE

Našo kulturo na splošno je val čiščenja zajel že pred vojno v borbo za vnašanje marksistično-leninističnega duha v delo našega kulturnega delavca. Ze takrat je imela napredna, leva književnost vodilno vlogo v celotni slovenski književnosti in kulturi sploh. V tem pogledu smo do danes samo še ogromno napredovali. Mi se danes ne borimo več samo za pozicije napredne kulture, te so že izbojane, mi se danes borimo proti ostankom stare miselnosti. Vse to je zasluga delavskega razreda v Jugoslaviji in njegovega vodstva KPJ. Kako bi se kaj takega moglo zgoditi, če bi vodstvo KPJ poskušalo Jugoslavijo napraviti za »buržoazno državo«, če bi podpiralo kapitalistične elemente kakor na vasi tako v mestu? Vprašamo: ali je v kateri koli izmed držav, ki nas napadajo, razen v ZSSR, kultura tako čvrsta v rokah delavskega razreda kakor pri nas? Ali je že kje tako očiščena in postavljena na tako zdrave temelje in ali se že v kateri od držav — razen seveda v ZSSR — pozna tako izrazito duh socialističnega ustvarjalca? Ali je to morebiti bolgarska, romunska, madžarska, češka in slovaška, poljska itd.? Ne govorimo tu o umetniški popolnosti in sploh višini našega ustvarjanja — v tem pogledu imamo danes še težave — pač pa govorimo o tem: ali je kultura, književnost in umetnost pri katerem koli teh narodov že stopila tako odločno na novo pot, na pot socialistične kulture? Mislim, da lahko mirno rečemo: ne.

No, mi vodimo borbo dalje za našega novega, socialistično usmerjenega kulturnega delavca. Ne glede na razne pomanjkljivosti naše starejše kulturne generacije ta lahko še mnogo doprinese nastajajočemu svetu. Zato vprašanje njene vključitve v napredno ideologijo in njena aktivnost ni nepomembno in odvisno. Zavedati se moramo pri tem, da poslanstvo književnika in umetnika, sploh kulturnega delavca, ne more biti samo sebi namen, temveč mora služiti napredku sveta, delovnega ljudstva, in samo temu. Pri nas in povsod na svetu pa se mora zgoditi to samo v socialistični družbi.

Miško Kraajec

v članku »Za socialistično idejnost naše kulture«
Novi svet št. 9

karske veličine sodobne »avantgardistične« Italije n. pr. Birolli in Severini. Na prvi pogled je očito, da blodita po Picassovih stopinjah, kar je vidno tudi pri manjših n. pr. Rizzettiju, manj pri Breddiju in Gaspariniju. Če bi izginil pre mnogim umetnikom usodni Picassov vpliv ali ne bi mnogi v tem primeru laže našli lastno svojsko osebnost?

Birolli n. pr. pokaže s svojim oljnatim tihozitjem svojo barvno silo, kakor s svojim »Nudom« svojo oblikovno dognanost. Severinijev, ne preveč skrajno kubistični pastel napravi podoben vtis močne slikarske osebnosti s svojo barvno silo. Bolj dosledno kubistične in dekorativne so njegove risbe. Rizzetti je barvno slaček in prefinjen kubist srednje veličine. Njemu podoben kubist je Gasparina s svojimi mrčini barvnimi toni. Gaspari hodi precej po Guidijevih sledovih in po kubističnih »pravilih«, ki pa ostaja v zelo umerjenih mejah. Je barvno zelo prefinjen beneški slikar. Deluigi ima trikotno oljnat sliki zelo nežnih barv in oblik skoraj bolj surrealističnega kot kubističnega značaja.

ZORKO JELINCIC

RAZGLEDI ŠT. 8

Izšla je IX. številka Razgledov z naslednjo vsebino:

Vladimir Bartol je prispeval »Tržaško novelo 1948«, v kateri riše slovenskega intelektualca, ki se je odtrgal od svojega naroda in ne najde in niti ne razume poti nazaj v domovino.

V črtici »Pod sadom«, ki jo je napisal Danilo Lokar, je prikazana usoda izseljencev, ki so kot sužnji delali v tujini in se bolni in nesrečni vrnili domov. Črtica je pisana pretresljivo in vzbuja v bralcih globoko žalost nad usodami tistih naših delavcev, ki so si iskali kruha daleč v tujini.

Spomini Marice Nadlišek Bartolove so v tej številki zaključeni z njeno preselitvijo v Jugoslavijo po prvi svetovni vojni.

Andrej Budal opisuje srečanje v Rimu s pravim Italijanom, ki nazdravlja Slovincem, ki so prišli iz Gorice iskat zaščito za slovensko manjšino.

Iz bolgarsčine je objavljen prevod Jordana Jovkova »Bolgarska«. To je iz osvobodilne borbe, slika žene, kakršnih so dali slovenski narodi na stotine in stotine.

Med beležkami čitamo o posvetnem plenumu SHPZ, o svetovnem kongresu intelektualcev v Vroclavu, o ruski in sovjetski pedagogiki ter o idejah glavnih predstavnikov te vede itd.

Številka je opremljena s tremi umetniškimi prilagami: s fotografijo Mari-lice Nadlišek Bartolove iz dobe, ko je bila urednica Slovenke ter z dvema reprodukcijama slikarja Jožeta Cvetarja.

Prosveta med ljudstvom

Naše kulturno življenje v zadnjih dneh ni bilo posebno živahno.

19. septembra je bila Lutkovna predstava pri Domju. Mihec in Jakec, ki ju predstavljata tov. Fišer in tov. Lea Pertot, sta prihitela med tamkajšnjo mladino, da bi jo resnično razvedrila in razveselila. Toda pritoževala sta se, da obisk ni bil najboljši in da niso bili mladi poslušalci med predstavo dovolj mirni. Vendar pa sta obljubila, da se bosta pri Domju še oglasila in upata, da bo prihodnja lutkovna predstava v Domju prav dobro uspela.

Istega dne pa so igrali v Podlonjerju Svetoivančani Nušičevega »Navadnega človeka« in »Čaško kave«. Igrici je režirala tov. Berta Ukmar, ki je pokazala precej smisla za odsko delo. Upamo, da se bo v novi sezoni lotila kakšnega daljšega kvalitetnega dela ter s tem prispevala k razvoju svetoivanske dramske druž-

ne; Najboljša med igralci je brez dvoma Mimica Kobalova. V odmorih je recital tov. Kravos Josip, med drugim tudi dve svoji pesmi.

Svetoivančani so dali krasen primer društvom, naj Igralske družine gostujejo v narodnostno najbolj ogroženih krajih.

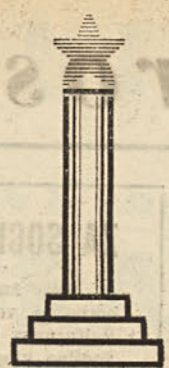
Vsi menijo, da je treba našemu ljudstvu, ki težko dela za vsakdanji kruh od časa do časa nuditi vedro in zdravo zabavo. Tega se zaveda tudi prosvetno društvo »Simon Jenko«. V četrtek 23. septembra so imeli vesel večer, pri katerem je sodeloval »Veseli teater«. Skupina je dosegla svoj namen. Udeleženci pa so prišli na svoj račun, se pošteno nasmejali in nazabavali. Nad vse hvalevredno pa je, da je prosvetno društvo »Simon Jenko« poklonilo ves čisti dobiček, ki so ga prejeli od prostovoljnih prispevkov, za zgraditev novega slovenskega Narodnega gledališča v Trstu.

Najpomembnejša prireditev je bila 26. septembra v Boljuncu, kjer je gostovala openska dramska družina »Miklovo Zalo«. Ponovno moramo poudariti, da je to naša najboljša diletantska družina. Igrali v Boljuncu je prisostvovalo okoli 2000 ljudi, ki so z zanimanjem sledila dejanju. »Miklovo Zalo«, pri kateri sodeluje pevski zbor in orkester, so Openci že sedmice igrali. Openci so dober zgled, kakšne igre je treba zbirati in igrati ter kako se je treba za vsako igro pripraviti.

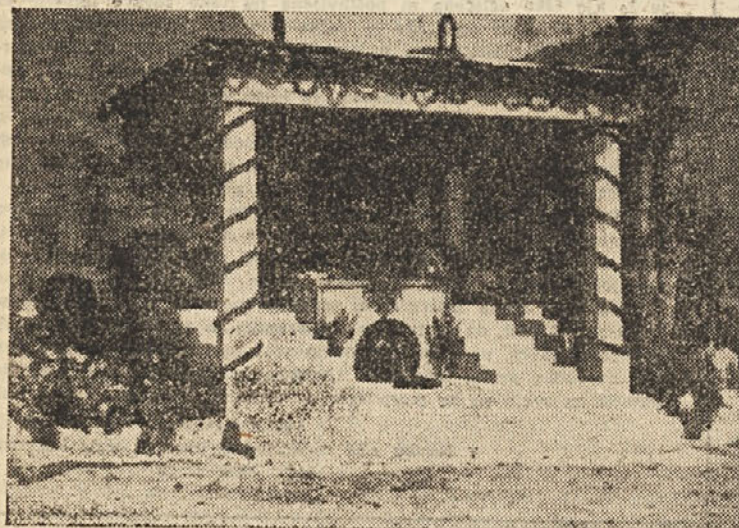
Odsek za ljudsko prosveto pri SHPZ organizira letos več recitacijskih večerov, da zaneše slovensko pesem in prozo med najširše ljudske množice. Tamo bomo imeli letos Primorske recitacijske večere, Koroške itd.

Prvi recitacijski večer je bil Primorski recitacijski večer ne Vrdeci 28. septembra, v prosvetnem društvu

SPOMENIK HEROJEM

"Kosovelove brigade,
ki so umrli zato, da bo
njih narod živel"

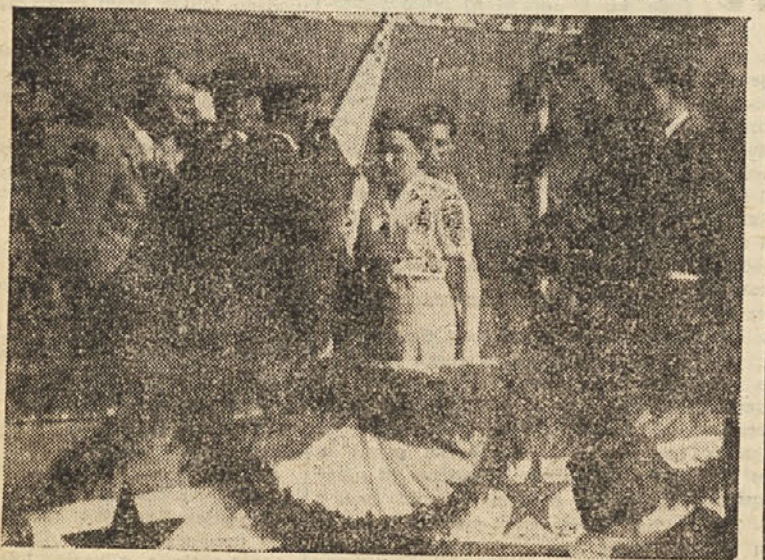

Sončno jesensko jutro je privabilo v mirno podprezensko vasico Orehek pet tisoč ljudi iz Idrijskega okraja. Prišli so tudi svojci padlih iz Trsta, Krasa in Istre. Za to žalno svečanost so domačini lepo okrasili vas, še lepše pa spomenik sam, katerega so postavili izven vasi na daleč vidnem mestu poleg cerkve.

Zjutraj dne 25. marca 1945 je kosovelova brigada dobila ukaz, naj se premakne preko Porezna na Jelovico na Gorenjskem. Po podzemnem izdajstvu so Nemci zajeli v neki kavarni na Porezni 87 borcev te brigade in jih zveržnjo postrelili. Domačini so jih takoj po odhodu sovražnika zasloni pokopali kar na mestu. Po osvoboditvi pa so takoj pričeli s pripravljanjem skupnega groba. To delo so dokončali prve dni septembra. Postavit so lep spomenik, ki bo poznim rodovom priča, koliko so žrtvovali partizani za svobodo. Vsi partizani so dali svojo mlada življenje v borbi za socializem, katerega so še videli v duhu, preden so padli.

Množici so spregovorili zastopnik Republike zveze borcev, okraj in sekretar K. P. S., zastopnik J. A. in zastopnik Garibaldincev.

Tovariš Humar, okrajni sekretar K. P. S. je med drugim poudaril, kako je že leta 1943 del naših sovražnikov položil orožje pred borbenostjo Primorskega ljudstva. Po zlomu Italije je slavni IX. Korpus vodil borbo ne samo za osvoboditev Primorske, ampak tudi za osvoboditev vseh narodov sveta. Težko delo je primorsko ljudstvo prišlo v roke. Ruševine in opustošenje je bila deželina. Enak v vsej Jugoslaviji. Borci se z velikimi težavami, ker gradili socializem. Pri tem težkem delu so mu v ogled padli, bo so dali vse zato, da ljudstvo lahko v miru gradi. Nekaterim

Garibaldinci predajajo zastavo partizanom

JUGOSLOVANSKO PODROČJE STO - ja

V zadnjih mesecih je opaziti v Istrskem okrožju velik napredek v vseh panogah gospodarstva. Vsi industrijski obrati so preoblikovani z delom, v tovarnah za konzerviranje rib v Izoli je vse živo, plinarji pri Piranu sta v polnem obratu, tovarna mila dela z vso svojo kapaciteto, povsod primanjkuje zlasti strokovne delovne sile. Poleg industrijske in druge gospodarske dejavnosti, pa zaznamujejo tudi popravilne cest, gradnje novih sol in zadržnih domov. Sprito se pa še iz dneva v dan zboljšujejo tudi gospodarske razmere v okrožju.

Posebno živo je te dni v Kopru. Takoj ko stopiš z ladje, opaziš, da se tu nekaj pripravlja, zlasti ob morju. Poleg »Tavern« vidiš veliko število delavcev, ki gradijo in popravljajo prostore za razstavo gospodarske delavnosti jugoslovanske cone STO-ja. Že na prvi pogled je videti, da bo to nekaj izrednega, velikega, česar Koper in Istrsko okrožje še nista videla.

Razstavniki prostori so zelo obširni. Na pročelju strani gradnje leseno steno ki bo dolga 67 m, visoka 8 m ter, bo zakrila vso zgradbo da 1. nadstropja. Na levi strani bo ta stena poslikana z raznimi figurami, ki bodo predstavljale delo posameznih gospodarskih panog področja. V notranjih prostorih cementirajo tla, oblagajo stene in delajo strop. V poslopju, kjer bo razstava, sta dve veliki dvorani in večje število manjših prostorov. Dvorana na desni strani bo posvečena industriji,

obrtni, gradnjam in trgovini, leva dvorana pa v glavnem ribištvu. V tej dvorani se že opažajo obrisi umetnega pomola. Na zadnji strani je velik prostor, kjer bodo razstavljali kmetijski proizvodi, ob straneh bodo lope za živino. Čeprav so se dela začela šele pred kratkim, so zelo napredovala, za kar ima glavno zaslugi, poleg marljivega odnosa za pripravo razstave, podjetje Edilit. Tudi okoli razstavnih prostorov bodo izvršena važna dela. Zraven bodo zemljišče, ga del asfaltirali, pripravili prostor za parkiranje avtomobilov, prostor za predstave itd. V sedanjih ribarnicah bodo razstavili vseh vrst vina ter ga bodo dajali pokušati. V ta namen bo uprava preskrbela majhne kozarčke, tako da ne stopi vino pokušalcem preveč v glavo. Pokušali bodo celo konzervne izdelke. Poskrbljeno pa bo tudi za olepljavo Kopra in razna dela v ta namen so že bila izvršena.

Razstava bo prava velika revija vsega doseganega dela, doseženih uspehov ter prikaz bodočih nalog v gospodarstvu. Na razstavi bo vsak delovni človek jugoslovanske cone ETO-ja videl uspeh svojega dela in njegov pomen v okviru gospodarstva vse cone, pomen njegovih delovnih naporov za skupnost, pomen načrtnosti gospodarstva ter smeri, ki ji mora naše gospodarstvo slediti.

Razstavljeni bodo proizvodi vseh gospodarskih panog. Poseben poudarek bodo dali kmetijski razstavi, zlasti pa vrtnarstvu in sadjarstvu,

ki je velike važnosti zaradi neposredne bližine tržiškega trga. Prikazali bodo važnost živine, ki jo redijo v okrožju, važnost peruninarstva itd. Posebno pozornost bodo posvečali raznim vrstam vzgojenih rib, ki so imelo na razstavi ribištvu, ki je tako velike življenjske važnosti za zaslužek obalnih prebivalstva, za prehrano in za konzervno industrijo. Prikazali bodo tudi razne škodljivce in bolezni rastlin ter sredstva za njih uničenje. Razstava bo pokazala, kako važno je, da se kmetijstvo, vinogradništvo in živinoreja razvijajo tako, da bodo čim bolj sposobni zalagati tržiški trg s poljskimi pridelki, zlasti z zgodnjimi, kakor zelenjavo in sadjem ter z mlekom in jajci.

Industrija bo razstavila svoje proizvode po njih važnosti. Poudarila bo zlasti važnost izkoriščanja domačih surovin. Svoje oddelke bodo imeli na razstavi tudi turizem in gostinstvo, trgovina, obrt, lokalni in gospodarski, obnova in gradnja, promet ter zadržništvo. K razstavi se je prijavilo veliko število obrtnikov in močno bo zastopano zlasti minarstvo z okusno in racionalno izdelanimi pohištvi, kompletnimi spalnicami itd.

Gospodarske panoge bodo prikazane v medsebojni povezavi, tako da bodo dajale celotno sliko istrskega gospodarstva kot dopolnilo tržiškemu.

Ta razstava ni običajen sejem ali velesejem; zato bo prava šola, kateri se bo ljudstvo učilo in spoznavalo svojo ustvarjalno silo. Vsi

NAČRT RAZSTAVNEGA PAVILJONA

razstavljeni izdelki in pridelki bodo izloženi iz jugoslovanskega področja STO.

Priprava za prireditve razstave se udeležujejo najširše plasti prebivalstva, zato ima razstava množični značaj. Vsa bo razstavila, kar ima se je prijavilo veliko število obrtnikov in močno bo zastopano zlasti minarstvo z okusno in racionalno izdelanimi pohištvi, kompletnimi spalnicami itd.

Gospodarske panoge bodo prikazane v medsebojni povezavi, tako da bodo dajale celotno sliko istrskega gospodarstva kot dopolnilo tržiškemu. Ta razstava ni običajen sejem ali velesejem; zato bo prava šola, kateri se bo ljudstvo učilo in spoznavalo svojo ustvarjalno silo. Vsi

bo z veliko gospodarsko razstavo odgovorilo klevetni-

kom
z vseh
vetrov

MLADINA V BORBI ZA SOCIALIZEM

Kitajski sindikati v borbi proti Čang-Kaj-Šku

Industrijski proletarijat v Kitajski se je razvil v znatni meri med prvo svetovno vojno, ko se je razvila domaća tekstilna in tobačna industrija. Z razvojem industrije se je pojavila tudi potreba po organiziranju delavcev. Poobuda za to dali prvi stavkovni komiteti. Pod vodstvom Komunistične partije Kitajske je bil 1.1921 osnovan vsekitajski delavski sekretariat, ki je 1.1922 sklical prvi vsekitajski sindikalni kongres, na katerem je bilo zastopanih 230.000 organiziranih članov. Na drugem kongresu 1.1925 je bila osnovana Vsekitajska federacija dela, ki je odigrala znatno vlogo v veliki revoluciji 1925-27. Vodilno vlogo v federaciji je imela Komunistična partija Kitajske. V teku revolucije je federacija dosegla lepe uspehe, zlasti v zvišanju življenjskega standarda dela delavstva in v izboljšanju delovnih pogojev.

Cetrti kongres je zasedal v zelo težkih in napetih trenutkih 1.1927 v Hankau. Čang Kaj Šek in Li Ti Sin sta na zverski način morila delavce in ko se je kongres končal, je Čang Kaj Šek skupno s svojimi pristaji izvršil državni udar in začel državljansko vojno. Cetrti kongres je imel velike zasluge v času velike revolucije in razvoju sindikata.

Po svoji organizaciji so bili tedaj sindikati večinoma le tovarišiske zveze, ki so združevale delavce enega ali več podjetij iste stroke. Prvi so se združili mornarji, ki so 1.1923 osnovali vsekitajski sindikat pomorščakov. Njim sledi 1927 poštarji in železnice. Te zveze pa še niso imele trdne organizacije, bile so komaj v razvoju, ko se je začela protirevolucija. Jasno je, da so si vodje protirevolucije s Čang Kaj Šekom na čelu, postavile za glavni cilj uničenje delavskega razreda, in prvi vrsti uničenje Komunistične partije in Vsekitajske federacije dela. Tako je sindikalni pokret prešel v ilegalnost. Zaradi tega razvoja znatno zmanjšalo Kuomintang, ki je postal edina priznana stranka, je organiziral svoje sindikate, v katere je bil večji del delavstva prisiljen vpisan. Ostalo delavstvo, v glavnem delavci manjših podjetij, pa je bilo vključeno v razna bratstva, sestrinstva itd.

V ilegalnosti se je demokratični sindikalni pokret boril in razvil po raznih krajih dežele pod različnimi pogoji in različnimi organizacijskimi oblikami. Pod vodstvom Komunistične partije Kitajske so sindikati v tem času vodili dvojno borbo - po magali so v narodnoosvobodilni borbi, širili agitacijo, ojačevali politično delavnost in se borili za rešitev delavskega vprašanja ter izboljšanje življenjskih pogojev delavstva. V takih pogojih se je bil 1.1929 v Šanghaju ilegalno sedel peti kongres, ki je odločil, da se težnje dela prenese na osvajanje legalnih in pollegalnih delavskih organizacij, kulturnih društev itd.

Partizanske edinece so, zlasti v vojni z Japonsko, narasle in se končno pretvorile v Narodnoosvobodilno vojsko Kitajske. Na osvobojevanje teritorija je postavila narodno oblast in tukaj je bil sindikalnemu pokretu omogočen uspešen razvoj. Medtem se mora na neosvobojevanem ozemlju delavski razred še naprej boriti za obstanek pod hudim terorjem, roparji in špijonaži, ki je zlasti zelo razvil. Posebni agenti in člani vladnih sindikatov vohunijo med delavstvom in prisljivajo policijske eskadriste, za kar dobivajo nagrado. Če pa tri mesece ne prijavijo nobenega »komuniste«, jim plačo ukinemo in postanejo sami esumijivi.

Veliki uspehi narodnoosvobodilne borbe so postavili pred sindikat nove naloge. Tako se je 1. avgusta 1.1. sestel v Hardinu (Mandurizja) šesti vsekitajski sindikalni kongres, ki je osnoval vsekitajsko sindikalno organizacijo »Vsekitajska federacija dela«. Sesti kongres je preokretnica v zgodovini kitajskega sindikalnega gibanja. Izvršena je bila organizacija združenja sindikata osvobojenega ozemlja z ilegalnimi sindikati izpod oblasti Kuomintanga, pregledano je bilo doseženo delo, zadane so bile nove naloge za bodočnost. V teku svojega dela je kongres prišel do zaključka, da ne more biti govora o izboljšanju delavskih pogojev, dokler se ne vrže Kuomintangova vlada, ne odstranijo ameriški imperialisti in vzpostavi demokratična narodna republika. Sindikati v Čang Kaj Šekovi Kitajski morajo uveljaviti svoje delo in razvijati revolucionarnost mase. Na

osvobojevanem teritoriju je delavski sindikat, da skrbi za razvoj industrije, za pravilen odnos do dela, za organiziranje tekmovalnosti med vsem delavstvom, ki mora biti pravilno na glaseno. Delovni razred naj se udeležuje v oblasti, vojski, gospodarstvu in kulturnem delu nove Kitajske.

Ce imamo pred očmi vso zgodovino kitajskega sindikata, smo lahko zadovoljni, da bo pod vodstvom Komunistične partije Kitajske z uspešnim izvršil te naloge, ki so bile postavljene na predvečer končne zmage nad Kuomintangom in ameriškim imperializmom.

LJUDJE IZ VELIKE SOVJETSKJE ZVEZE DELO JE PESEM

STALINSKE PETLETKE SPREMINJAJO ZEMELJSKO POVRŠINO

Karakumski prekop bo večji kot Sueški in Panamski

V subtropskem pasu, ki se razprostira med Kaspijskim morjem na zahodu in gorovjem Kitajskega Turkestan na vzhodu v Srednji Aziji so neizmerno nizine, ki so večinoma puščavne in brezvodne stepe. Slana jezera so: Kaspijsko morje (jezero), Aralsko jezero, Balkajsko in druga manjša jezera. Spomladi je po teh nizinah še nekaj bujne vegetacije, ker je zemlja še vlažna od zgodnjega pomladanskega deževja in takrat priženo živino na pašo, čebelarji jojo po cvetlicah, jate ptic letajo nad ste-

pami. Maja meseca, ko ni več dežja, požge sonce vse do zadnje bilke, ptice odlete in ljudje odnese živino drugam; pokrajina izumre. Po končanem preseljevanju azijskih plemen v 13. stoletju se je v Srednji Aziji osnovala večja država turških knezov iz Hite (takratno glavno mesto) imenovano Harzem, ki je obsegala Turkestan, Perzijo in Afganistan ter segala preko meja sedanje Indije. Medtem ko je pozneje v 16. stoletju prešel severni del pod rusko oblast, je Turkestan ostal neodvisen in imel svoje vladarje kane v Hiti se je vladavina Petra Velikega in šele v preteklem stoletju je popolnoma prešel pod rusko oblast. Ta velika pokrajina se sedaj deli na štiri sovjetske republike, in sicer: bolj na severu je 1. Kazahsko - Kirgizistika z glavnim mestom Alma - Ata (Kazah) in Kirgizija so mongolskega plemena) 2. Uzbekistana (ki so tudi mongolskega plemena) z glavnim mestom Taškentom, ki ima čez pol milijona prebivalcev. Za časa prve svetovne vojne je bilo tu v taborišču mnogo naših vojni ujetnikov, posebno tistih, ki so bivali galitsko trdnjavo Przemyśl. 3. Tadžikistan bolj na jugu proti Afganistanu, ki ima glavno mesto Stalinabad (to je Stalinovo mesto), ki je novo in popolnoma moderno zidano. Tadžiki niso mongolskega plemena, temveč Iranci (Perzijci). 4. Turkmenistan se razprostira proti Kaspijskemu morju in je naseljen s Turki; glavno mesto je Ashabad.

V Kaspijsko morje se od srednjeazijske strani ne izliva nobena reka; Amu-Darja in Sir-Darja se izliva v Aralsko jezero. Amu-Darja je zelo zahtevna reka; nje vodovje leze ponekod počasi ob gostem grmovju traja, drugod drti in poplavlja ter odnaša nizke bregove, ponekod pa se cepi v več tokovov, ki se pogubijo v pesku in menjajoč tek napravljajo nove struge. Ta re-

ka se je po mnenju učenjakov v starih časih izlivala v Kaspijsko morje, torej je nje vodovje obilno. Turkmenci, polagoma pa je zaradi mehkih ilovitih tal uhajala reka bolj na sever v smeri hitinske zelenice (oaze). Hitinci so znali uporabiti posamezne tokove svojevoljne reke in jo še bolj okrenili z nasipi in jezovi, tako da se je začela izliti v Aralsko jezero. Ko je reka zapustila prej rodovitne turkmenske pokrajine, so se te pretvorile v puščavo, imenovano Kara-Kumi, t. j. črna pas-brezvodna in neplodna pokrajina, in nekdanje glavno mesto stare države Korezma Gurgandž je propadlo. S spreminjenim tokom je voda oddajala le eno petino svojega vodovarja in korist prebivalstva, ostala večina pa se je valila v Aralsko morje.

Strokovnjaki so razmišljali, kako bi z vodovjem Amu-Darje namakali rodovitne, toda izsušene planjave Turkmene in Hodža Nefes, poslanec turkmenskega naroda, je prišel v Petrograd da čarja Petra Velikega pristi pomoči. Čar Peter mu je ugodil; sestavil in odposlal ekspedicijo, ki naj bi šla proučiti zemljo ob Amu-Darji. Naročil je, naj gre do hivijskega kana in naj prouči, kako bi preusmerili teke reke v staro strugo in s tem zagradili ustje, ki vodi v Aralsko jezero. Toda hivijski kan je to ekspedicijo dal poloviti in pobiti. Tako se je končal prvi pokušaj priprave za namakanje puščavne Kara-Kumi.

Toda načrti Petra Velikega niso bili pozabljeni in ko so Rusi v preteklem stoletju zavzeli državo Harzem z glavnim mestom Hite, je poročal tedanji generalni poročnik Ghuovski, da bo Rusije načrte Petra Velikega morala prejeti ali slej udeležiti.

Karakumski prekop naj bi usmeril vodovje Amu-Darje preko puščav na nekavski poti do zemlje, ugodne za bomožanje »nazde«. V Kara-Kumi so si ustvarili ekspedicije, a se vračale z malenkostnimi uspehi.

Leta 1912. je inž. Jermolajev hotel napeljati vode Amu-Darje v Marijsko in Tedžensko zelenico (oazo), toda raziskovalci niso našli sledu prvotne struge in Rusija je še nadalje pošljala v Ameriko zlato za nakup bombaža. Prešla so desetletja in Kara-Kumi je ostal še vedno brez vode. Projekt za prekop je našel šele v sedanjih dobi, v dobi Stalinskih petletk, svojo rešitev.

Verjetno se o nobeni reki na zemeljski obli ni toliko pisalo kakor: o Amu-Darji. Sovjetska vlada je poznala veliko važnost karakumskega kanala. S pripravljanimi deli niso prekinili niti v času vojne in ko so na frontah divjali boji, je v Turkmenijo bila poslana nova ekspedicija. Po razvarjenem pesku so prišli raziskovalci na staro šahovsko pot-šahjono. Po teh puščavskih stezah so se nekdo premakle bogate karavane iz Hite v Indijo. V mnogih stoletjih so se tla v pesku vdala, nastala je nekakšna nizina in vprav to je sedaj obratna nase pozornost inženirjev; dognali so, da bi po njej lahko speljali strugo kanala. Zuceli so s topografskimi deli, toda ugotovili so, da bi se stroški ne izplačali, če bi za strugo vzeli enot šahov. Kljub navideznemu uspehu so delo nadaljevali drugi strokovnjaki; opazovali so strme terena v tem enoličnem pesčenem morju; za topografi so prišli geologi, ki so doleteli kakovost in posebnost ocmenja, koder bi vodil kanal. Agromeliorator A. T. Morozov je raziskoval teren in se zanimal, kako pronač voda v teh zemljah in kronometrično opredeliti celo, s kakšno hitrostjo pronač voda v peščenih puščavskih tleh. In to je bilo odločilno. Ako bi se izkazalo, da bi struga kanala požrla mnogo vode, bi morali iskati nov teren.

Nadaljevanje na 12. strani

Stran naših kmetovalcev

KMETOVALEC V OKTOBRU

POJEDELSTVO

V tem mesecu začnemo in tudi končamo s setvijo pšenice, ki jo sejemo v dobro pripravljeno zemljo. Imejmo pred očmi pregovor, ki pravi: Kakršna setev, takšna žetev! Pazimo, da uporabljamo zdravo in dobro razvito seme, ker je tako nam je porok, da bo lahko in dobro prezimilo. Pšenico moramo pred setvijo razkužiti, to se pravi, uničiti moramo na semenu vse kali glivičnih bolezni, kar dosežemo z raznimi razkužilci. Najraje se danes poslužujemo razkužil v prahu. Na 100 kg. semena uporabljamo 150 do 200 gr. razkužila «Caffaro» ali «Or. tostan» ali «Ceretana». Če nimamo drugega sredstva pri rokah, razkužimo semensko pšenico tudi tako, da namakavamo seme v 2 do 3% raztopini modre galice.

Pobrati bomo tudi koruzo! Odberimo že sedaj na njivi storže za seme. Odberimo najlepše klase ter shranimo jih na takem mestu, da ne morejo miši do njih. Z njivi spravljamo zadnji krompir, ajdo, repo, korenje, njivsko kolerabo in zelje. Pazl, da krompir dobro shranimo. Ob spravljanju pridelkov ne pozabimo na semensko odpiranje! Za pridobivanje pesnega, repnega, korenjevega in kolerabnega semena odberimo že na njivi najboljše, srednje debele in pravilno vzrasle rastline ali korenine in jim obrežimo listje tako, da ne ranimo srca. Vse za pridelovanje semena odbrane korenine ohranimo čez zimo na suhem mestu v kleti, kjer jih potaknemo v pesek. Tudi za pridelovanje zeljnega semena odberemo pravilno razvite rastline s srednje debelimi glavami. Vse odbrane zeljne rastline izrujemo s koreninami vred, jih shranimo v kleti na suhem gniti. Da se zeljnim da ne začnejo gniti. Da se zeljnim rastlinam ne posušijo korenine, je najbolje, da jih posadimo v zemljo, ki si jo nanesemo v klet.

Njive, ki jih ne mislimo posejati z ozimino in bodo čakale spomladansko setev, moramo čim prej preorati. Zlepa ne moremo dovolj poudariti pomena globokega jesenskega oranja. Zemlja naj ostane v grudah, kakor jo je nadrobil plug. Globoko jesensko oranje uničuje plevel, rahlja zemljo, tako da vpije mnogo deževnice, ki drugače na zbiti, neizorani zemlji odteka. O obalnih krajih je še vedno priporočljivo okopavati zelenjavo in ji gnojiti z razredčeno gnojnico.

TRAVNIŠTVO

Za naše travnike je treba skrbeti takoj po košnji otave. Ni samo suša, marveč tudi naša nemarnost mnogo kriva, da nam primanjkuje krme. Ko pasemo živino po travnikih, ne držimo križem rok, ampak uničujemo trnje in odstranjujemo kamenje, z železnimi grabljami pa uničujemo mah in poravnava jmo kratine! Naši travniki so močno izčrpani. Najbolje jih zato gnojimo s kompostom in z dobro razkrojenim hlevskim gnojem. Namesto s hlevskim gnojem, ki ga lahko bolje izkoristimo za njivsko gnojenje, je priporočljivo gnojiti travnike bolj z gnojnico. V tej je predvsem dušik, manj pa je v njej kalija in skoraj nič fosforne kisline. Ko bomo pa imeli še na razpolago umetnih gnojil in ker je gnojenje z gnojnico enostransko in pomanjkljivo, bomo dopolnili to gnojenje tudi z umetnimi gnojili: s Thomasovo žilindro ali s superfosfatom in s kalijevo soljo.

ŽIVINOREJA

Ko začne ponoči zmrzovati in se pojavijo slana, nehamo goniti živino na pašo, da se izognemo napenjanju in pri brejih živalih tudi zvrženju. Kakor paša tako pojmljejo tudi zelena krmila za hlevsko krmiljenje. Pri prehodu od zelenega na suho krmiljenje postopajmo z vso previdnostjo, da se obvarujemo marsikateri nevšečnosti v hlevu.

VINOGRADNIŠTVO

Ta mesec bomo trgali in po trgatvi ostane vinograd prazen. Dobro je, ako trte po trgatvi okopljemo, ker s tem uničimo v zemlji škodljivce, ki bi pričeli spomladaj svoje uničevalno delo. Z okopavanjem se tudi razkroji hrana v zemlji, kar pospešuje rast. Konec oktobra naj se suho cepelene

trte zagrnejo preko cepljenega mesta: tako ostanejo do pomladi. Stare vinograde začnemo gnojiti, z obrezovanjem pa počakajmo, da listje odpade. Pričnemo pa lahko rigolanje za nove vinograde. Ne sadimo novih trt na prostor, kjer smo šele izkopali opešane. Ponekod imajo navado trte po trgatvi še enkrat poskropiti, in sicer prav tako kot prej. S tem dosežemo, da omeje napade peronosporne prihodnje pomladi. V tem mesecu bi morali tudi obrezati trto, vsaj na debelo.

KLETARSTVO

V kleti imamo zbran trud in delo vsega leta. Glejmo, da pri vrenju ne pustimo zraku prostega dohoda h ki-pečemu vinu. Klet naj bo čisto oprana in požveplana, sodi čisti in zdravi. Ako smo pri trgatvi, kar je letos zelo potrebno, ločili zelene in gnile ja-

gode od zdravih in zrelih ter smo v kleti vse uredili, kot zahteva umno kletarstvo, bo vino brez napak in bolezni.

SADJARSTVO

Letos je sadno drevje malo ali skoraj nič rodilo. Zaradi tega pa ne smemo zanemarjati drevja. Že v drugi polovici oktobra lahko pričnemo s presajanjem. Ovirjmo sadno drevje z lepimi pasovi. Z drevs odstranimo vse nepotrebne veje in ako je le mogoče, poskropimo jih z močno raztopino modre galice. Ne smemo tudi pozabiti, da drevo potrebuje hrane. Če nimamo drugega gnojila, zalijmo ga vsaj z gnojnico, kateri dodamo na 100 litrov 2 do 3 kg superfosfata in 2 do 3 kg 40%ne kalijeve soli.

VRTNARSTVO

Pripravimo lehe za zimsko solato

tako, da bodo visele proti jugu. Proti koncu meseca posadimo v pripravljene lehe solatne sadike. Najbolje je, da presadimo tudi zgodnji kapus že ta mesec na stalno mesto. Preorjimo ali prekopljimo obenem v ta namen zemljo. V poravnani zemlji napravimo za posamezne vrste okrog 10 cm globoke razore, ki so približno 75 cm narazen. Vanje nasadimo kapusove sadike v razdalji 25 do 30 cm. V razorih prezimi kapus bolje nego v grebenih. Tudi zgodnji grah je dobro sejati že ta mesec. V zimске gredice posejemo navadno solato za uporabo pozimi. Čim bolj raste in se razvija, tem bolj jo redči.

ÖEBELARSTVO

Preglejmo svoje panje, ali imajo dovolj zaloge, ali so dovolj močni. Če so zaloge pičle, jih izpopolnimo, najboljše z medom. Če so panji slabi, združimo jih. Ne družimo slabe s slabimi. Če imamo odveč medu, ne prodajamo vsega. Kaj bo, ako nam ga zmanjka spomladi, če bo vreme neugodno! Ne pozabimo na dobro vzmljenje, ki je tudi eden pogojev za uspeh spomladi.

Kmetijsko nadzorništvo ZVU poroča

Kmetijsko nadzorništvo ZVU bo nudilo kmetovalcem naslednje pri-spevke:

1. Prispevek za nasaditev sadnih drevesc (češen in mandeljnovcev): brezplačno razdelitev drevesc ter prispevek v najvišjem znesku 100.— (sto) za vsako jamo v obsegu 1 x 1 x 0.80 m.

2. Prispevek za zasaditev vinogradev: brezplačno razdelitev necepljenih trtnih sadič ter prispevek v najvišjem znesku 100.— (stirideset) za kvadratni meter najmanj 80 cm globoko prekopane zemlje.

3. Prispevek v iznosu 30% nakupne cene poljedelskih strojev: majhnih vinogradniških traktorjev, slamozeznice, plugov, bran, škroplilnic, črpalk za gnojnico, ročnih robkalnikov in vinskih stiskalnic.

Kmetovalci, ki se žele poslužiti omenjenih prispevkov, morajo do 15. novembra 1948 vložiti prošnjo na navadnem papirju na Področno kmetijsko nadzorništvo v Trstu. Oddelek za tehnično službo, ulica Ghega 6-1.

Kmetovalci morajo sporočiti Kmetijskemu nadzorništvu dan začetka prekopavanja vinogradev ter izkopavanja jam, da se bo lahko v teku del pri njih zgledala posebna komisija, ki jim bo dala navodila.

Pri odmerjanju prispevka bo presojevalna komisija upoštevala: kakovost zemljišča, ki ga mislijo kmetovalci spremeniti v vinograd ali sadovnjak, težkoče, ki bi se pri tem pojavile, enako pa tudi racionalnost izvedbe dela.

Ako bo komisija menila, da opravljeno delo ni primerno za nasad, bo prosilca izločila iz natečaja ter mu ne bo nakazala niti sadič niti prispevka.

Proti sklepu presojevalne komisije ni možen nikak ugovor.

IZKOPAVANJE KROMPIRJA = NADALJEVANJE =

iz zadnje številke.

Za pobiranje in odnašanje krompirja na voz so najboljše košare in redke žične mreže, ki držijo približno en mernik. Skozi mrežo se namreč prst stresa sama od sebe spet nazaj na tla, da je ni treba nositi na vozove in voziti domov.

Se na neko pripravo opozarjamo, ki nam precej lajša nalaganje krompirja na voz: to so namreč kratke stopnice, ki imajo na zgornjem koncu kavlje, za katere jih obesimo na stranico voza ter jih z vozom vred prevažamo po njivi. Košare krompirja stresamo na voz veliko lažje s takih stopnic, kot pa, če jih moramo vzdigovati visoko od tal.

Ko krompir odpeljemo z njive, ga moramo najprej za nekaj dni razgrniti v tanki plasti neke na suhem, vetrovnem in senčnem prostoru, da se dobro posuši in shladí. Istočasno pa se odluči od gomoljev tudi še vsa prst, ki se ji držl. Krompirja ne smemo spravljati naravnost v klet, ker se pokvari ter začne gniti, posebno še, če je bila zemlja razgreta, ali če je ležal krompir dalj časa na njivi na soncu.

Obenem ko pobiramo tako razgrnjeni krompir za v klet, ga tudi sortiramo; in sicer je prav, če spravimo posebej semenski krompir, to je zdrave in sortočiste gomolje, približno debele kakor kokošja jajca, posebej spet vse ostali zdrav in primerni debeli jedilni krompir; kako tudi skupaj vse drobne, obtočene in sicer poškodovane gomolje ter krompir za krmo.

kaj pa s krompirjevco?

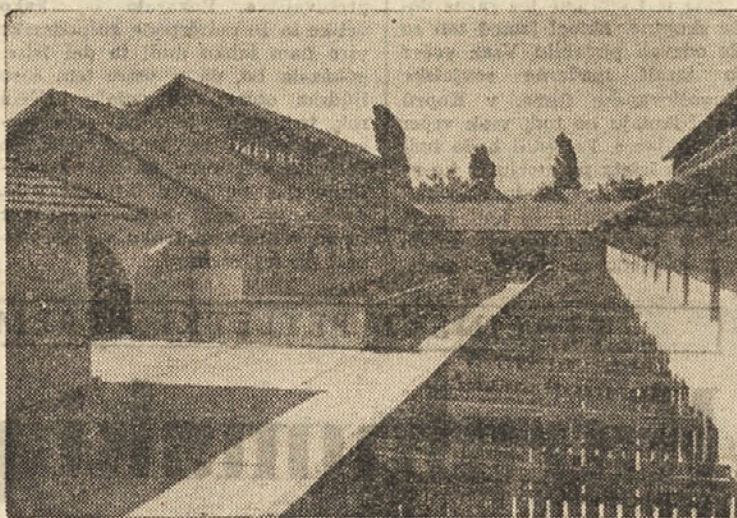
Ce je čisto ovela, in zemlja ne zapleveljena, nas itak ne oyrá. Ce pa je zemlja zelo preraščena s plevelnimi rastlinami, predvsem z ameríkaniskim rogovíčkom, je najboljše krompirjeve njive pokositi, čim začne krompirjevca na splošno veneti, torej prej, preden krompir izkopljemo oziroma izorjemo. Pokoseno krompirjevco kompostirano!

KOMPOST ALI MEŠANEC

O kompostu ali mešancu se je vse premalo govorilo in piše. In vendar je to izvrstno gnojilo, posebno za nekatere rastline, ki potrebujejo lahko dovzetne hrane. V dobro preperelém kompostu so hranilne snovi v taki obliki, da ne škodujejo rastlinam, tudi če jih vanj posadimo. Brez komposta ni mogoče izhajati vrtnarju; rabi ga namreč za gnojne grede ter cvetlice, ki jih posadi bodisi v lonce ali na gredice in pa za one rastline, ki ne prenesejo gnojla. Pa tudi sadjerejcem, poljedelcem, vinogradnikom in živinorejcem služi kot zelo pripravno gnojilo. Za peščene travnike je namreč kompost nenadomestno gnojilo, ker z njim pomnožimo humus, oziroma zdebujemo rodovitno plast zemlje. V poštev pa pride tudi za druge travnike, sadovnjake, vinograde in lahko dostopne pašnike.

Kompost ali mešanec napravimo iz raznih kuhinjskih, kmetijsko-gospodarskih in obrtnih odpadkov. V poštev pa zlasti pridejo: smeti, kosti, saje, pepel, drobiž iz drvarnic, gnoj, ki ga lahko utrpimo, listje, slama in še ne dozorel plevel; kajti plevelno seme ostane več let kaljivo. Korenine pernic in preslice ter korenine zlatice; korenine drugih podobnih rastlin, ki imajo v sebi močne življenjske sile, moramo prej na soncu dobro posušiti in še le nato uporabiti za kompost.

Nadalje pridejo v poštev grozdne tropine rogovina, cunje, čevlji in

Delo za izgradnjo razstavnih pa vijonov za poljedelsko razstavo v Novem Sadu. Na sliki vidimo staje za prašiče.

odrečki usnja, cestno blato in blato iz jarkov, ribnikov in grap, ostanki karbida in apneni prah, ki ga dobimo prav poceni pri apnenicah. Ako pa jemljemo v ta namen cele kose apna, ki jih je vlagati na kup, ki ga pokrijemo z zemljo, da razpade apno in še-le tedaj ga uporabljamo. Apno namreč veže škodljive kisline v njem in pospeši hitrejši razkroj organskih tvarin. Dračje in rožje, ki ga ne uporabljamo

mo za kurivo, sesečemo na kratko, da nam pri premetavanju mešanca ni v napotje.

Za mešanec pa ni umestno uporabljati premogovega pepela in tudi ne rastlinskih delov, okuženih po nalezljivi bolezni, n.p.r. močno odprje napadene slame, po gnibli napadene sadija, in slinčnega, ker bi to škodovalo zdravju rastline. Najboljše napravimo, če takšne stvari sežgemo ali pa zakopljemo globoko v zemljo.

Ce pa hočemo mešanec izpopolniti, mu dodamo med premetavanjem umetnih gnojil.

Omenjene snovi spravimo nato plast za plastjo na nepropustna tla, če mogoče blizu gnojlišča, kjer naredimo do 2 in pol metra širok in poljubno dolg nasip, ki se na vrhu le malo zoži. Kup naj ne bo čez en meter visok, tako da ima zrak lahko dostop do spodnje plasti. Med letom ga večkrat zalijemo z gnojnico ali straniščnico (tudi s pomijami, ki jih ne uporabljamo). Da pa se omenjeni tekočini in dežnica lažje stekajo vanj, naredimo proti sredini kupa podolgem udrtino. Na leto ga trikrat premetamo in sicer: spomladi, poleti, oziroma v jeseni in pozimi, tako da pride spodnja plast na vrh in obratno. Kajti zrak, vlaga, toplota in zmrzal delujejo na tvarine tako, da sprstene in se popolnoma razkrojijo.

Ako tako gojimo kompost, je v dveh letih gotov in pripravljen za uporabo. Pred uporabo ga presejemo, da morebitne nesprstene dele uporabimo za drugi mešanec. Da bomo imeli na razpolago vsako leto kup komposta, moramo spravljati tvarine vsako leto posebej. Tako moramo ravnati leto za letom.

Določevanje sladkorja v moštu

Za določevanje sladkorja v moštu uporabljamo tako imenovano moštno tehniko. Vedeti pa moramo, da kaže moštna tehnica odstotke pravilno le pri določeni stopinji toplote in sicer je moštna tehnica tako urejena, da pokaže pravilno višino količine sladkorja v moštu pri 17.50 C. Ako je toplota mošta višja, je mošt bolj redek in lažji in zato kaže tehnica premalo. V tem primeru moramo prišteti k dobljenemu številu odstotkov sladkorja za vsako posamezno stopnjo še 0.10. Ako pa je preizkuševalni mošt bolj hladen od 17.50 C, je bolj gost in moramo za vsako stopnjo nižje toplote odšteti 0.10 sladkorja, ako hočemo dobiti pravilno število. 10 sladkorja na moštni tehnici pove toliko, kot da je v 1 hl mošta 1 kg sladkorja.

I. primer: Mošt št. 1 kaže po moštni tehnici 17.60 sladkorja, toplomer pa 20.50 C. Koliko sladkorja ima ta mošt? Od 20.50 odštejemo 17.50 ter dobimo 3; s tem številom množimo 0.1 in dobimo 0.3. To prištejemo k številki, dobljeni po gostomeru in dobimo na ta način 17.9

način 17.90. Naš mošt torej vsebuje 17.9% sladkorja.

II. primer: Mošt št. 2 kaže 20.60 sladkorja in 12 stopinj toplote. Koliko vsebuje v resnici sladkorja? Od 17.5 odštejemo 12 in dobimo 5.5; razlika, ki jo moramo odšteti od 20.6 znaša torej 0.550; Ko odštejemo dobimo 20.05, kar pomeni odstotke sladkorja v moštu št. 2.

Iz odstotkov sladkorja moramo vedno tudi izračunati, koliko alkohola bo imelo naše vino. To ugotovimo tako, da množimo dobljene številke sladkorja z 0.6 Mošt št. 1 je pokazal 17.90 sladkorja, torej bo imelo vino iz tega mošta 17.9 x 0.6 = 10.740 alkohola. Mošt št. 2 je pokazal 20.050 sladkorja in iz tega sledi, da bo vino iz tega mošta 12.030. Te številke niso ravno do 1/100 pravilne, ker ne bi smeli množiti z 0.6, temveč z 0.58, vendar razlike niso prevelike.

V prodaji dobimo moštne tehnice z razdelitvijo 1/2, 1/4 in tudi z 1/10 stopinje v zvezi s toplomerom. Seveda so najboljše one moštne tehnice, ki imajo najmanjšo razdelitev.

Stran naših gospodinj

O lepotni negi

Iznajdbe mladega ravnatelja pariškega kozmetičnega salona so precej spremenile dosedanje nazore glede lepote nege. Doslej so menili, da sta najboljša leka za vzdrževanje zdrave polti sadje in zelenjava in so iz njih izdelovali tudi vse kreme. Omenjeni pariški kozmetik pa trdi, da je po mnogih poskusih ugotovil, da so najboljše kreme tiste, katerim dodamo malo citrone, pomaranče ali pa korenja. Iz vsega sledi, da je slaba polt posledica pomanjkanja vitaminov.

Po njegovem nazoru torej zadostuje, da damo koži potrebne vitamine in ves problem ženske svežosti in večne mladosti, je rešen. To napravimo prav preprosto, in sicer tako, da polagamo na obraz določeno vrsto sadja ali zelenjave, kar je odvisno od tega, katere vitamine naša polt potrebuje.

Zapomnimo si dobro, da si moramo polt, preden si jo s čimerkoli obložimo temeljito očistiti. Če imamo suho polt, denemo na obraz stlačene jagode, ali prav tanke režnje kumaric in korenja, za mastno polt pa so pripo-
 Počistilni režnji pomaranče in citrone; seveda si moramo obloge vsakih pet minut menjati.

Kaj vse ne napravijo žene, da so videti lepše. Toda tudi na področju lepote nege razločujemo dve vrsti lepoticenja; tako, ki ga večina priznava - odobrava in tako, ki se zdi, da je neumnost in samo za lahkomišelnost ljudi.

Toda zakaj bi n.p.r. bilo bolj resno in pametno, če si namažemo obraz s kremo, ki mnogo stane, kakor če si ga natremo s koščkom masla, ki ga v kuhinji mimogrede izmaknemo. Surovo maslo je namreč izredno dobro hranljivo za kožo. Tudi ni neumno, če si vsako jutro otreemo zobe z listom žajblja. Ta zdravilna in prijetno dišča rastlina nam bo pobelila zobe, rumene od nikotina in nam odstranila zobni kamen, ki se tvori tudi na skrbno negovanih zobeh.

Vsak ve, da služijo otrobi za krmo kokošim, toda koristni so še drugače. Če si jih potresemo na lase, nam odstranijo maščobo in dajo lasem poseben lesk.

Če pa se umivamo s toplo vodo, v katero smo vrgli otrobe, postane naša koža mehka, bolj kot če bi se umivali v najbolj rafinirani tekočini. Mnoge žene tudi ne poznajo bogatega učinka korenja. Naribajmo ga in si ga za uro položimo na obraz.

Tistim, ki imajo otekline oči in kolobarje pod njimi, priporočamo, da si na vsako oko položijo kos krompirja - prav preprosto sredstvo, vendar se bodo o njega učinku lahko sami prepričali.

S tem seveda ni rečeno, da bi morale žene opustiti razkošno opremljene in profumirane toaletne potrebščine, kajti vedno se ni mogoče opremljati z maslom, niti ni mogoče povzeti s kilom krompirja v kovčegu ali z grmom žajblja, vendar so to stvari, ki jih od časa do časa poskušimo za razvedrilo.

moda

Eleganten plašč vinskordeče barve, okrašen s sivim krznom

VZGOJNA POSVETOVALNICA ZA MATERE

«Moj sin, ki je star 11 let, hodi že v 1. razred srednje šole, je sicer dober dijak, toda ne vem, kako naj ga priučim reda; kjer se sleče, pusti obleko, ko se uči, razmeče knjige po mizici, če nanj ne vpijem, ne mara pospraviti...»

Odgovor:

Tej materi moramo na žalost reči, da meče slabo luč kar se vzgoje tiče prav nase, kajti za razne slabe navade svojih otrok so v veliki meri odgovorni starši. Vsak človek prinese že na svet večje ali manjše razpoko-
 ženje za razne lastnosti, tako tudi večje ali manjše nagnenje k redu, toda zavedati se moramo, da je razvoj otroka odvisen predvsem od okolja,

gledu se v mnogih domovih po nepotrebnem mnogo greši. Torej prvi pogoj, da bo otrok reden, je dober vzgled.

Važno pa je seveda, da otroku vcepimo že v rani mladosti smisel za red. Kako? Čeprav je otrok še premajhen, da bi sam mogel vse pospraviti za seboj, mu vendar že lahko razložimo, ko ga slečemo, da je treba spraviti obleko in ko se neha igrati, z njim pospravimo igrače. Cim pa to že lahko sam opravi, prepustimo ta delo njemu; seveda moramo biti zraven, ko pospravlja, mu lepo prigovarjati in če bi se zgodilo, da bi se upiral, ne smemo prav nič popuščati, ampak strogo zahtevati, da pospravi. Seveda zahteva to od matere precej potrpljenja, toda če se bomo nekaj časa dan na dan za otroka žrtvovali, mu bo smisel za red tako prešel v navado, da sam ne bo zadovoljen, če ne bo za seboj pospravil. Če bomo torej že dvetletnega otroka navajali k redu, potem bo tudi šolski otrok razumel, kaj mora napraviti s šolskimi potrebščinami, ko se neha učiti in kje je prostor za obleko... Če pa otrok kdaj v lahkomišelnosti le pozabi na red in gre z doma, preden ga utegnemo posvariti, tedaj opravimo to zvečer; gre pa zato, da otroka stalno nadzorujemo in če se bomo v otroških letih predvsem posvetile otroku, nam ne bo, ko bo odrasel, dal mnogo dela, ampak nam bo pri skrbi za hišni red še v pomoč.

Ker pa je Vaš sin že 11 let star, ne prihajajo vsi omenjeni nasveti za Vas v poštev.

V Vašem primeru boste najlaže uspeli, če boste od sina odločno zahtevali, da redno za seboj pospravlja; če bi tega ne storil jutraj, ne pospravljajte za njim, ampak naj on to sam napravi opoldne... ali zvečer. Če bi se še upiral, ga s kaznijo prisilite k redu. Kaznujte ga pa tako, da ga prikrajšate za kakor razvedrilo. Če boste pretno tudi izpolnili, se bo otrok premislil upirati se in bo rajši žrtvoval pet minut, kakor da bi bil prikrajšan za kak priboljšek ali zabavo. Gotovo boste imeli z njim petkrat, morda tudi deset krat težave, toda ko bo otrok uvidel, da ste nepopustljivi in ni drugega izhoda kot da Vas uboga, se bo vdal in red mu bo končno le prišel v navado.

66letna Jožefa Mohorič iz Vipave, ki dela na gradilišču nove Gorice, je dejala: «Sina Ivana je v partizanih onesposobila sovražna krogla za težka dela, zato ga jaz nado-
 mestujem pri graditvi Nove Gorice. Dvomesečni rok izmene bom podaljšala v čast III. kongresa AFŽ še za teden dni. Prihodnjo pomlad pa bom šla s prvo goriško brigado gradit Novi Beograd.

v katerem živi in torej od ljudi, ki ga vzgajajo. Predpostavljamo, da prebije otrok največji del svoje mladosti z materjo, zato bo predvsem mati tista, ki je dolžna vcepiti mu nekatere navade, ki mu bodo vse življenje koristne.

Kaj je potrebno, da otroka privadimo na red?

Najlaže se bo otrok navadil reda v hiši, kjer je red že v navadi, to se pravi tam, kjer so ljudje že navajeni, da vsako stvar za seboj pospravijo in da imajo vsako stvar na mestu, ki ji gre: obleke v omarah, knjige na policah, živež v shrambi. V tem po-

jo izmzgavale kneze in ljudstvo.

Toda v novi dobi ima žena v življenju čisto drugačen položaj, kakor ga je imela v starih časih, zato je prav gotovo mnogo pregovorov, ki so bolj milostljivi proti njenim navadam in njej sami.

Zdravilne rastline TRNJOLJICA

TRNJOLJICA

Crn trn, arnula, črnob, oparnica, grmulja. Cvete od aprila do maja. Raste povsod po živih mejah, grmovjih, pašnikih, slabo zaraslih prostorih v gozdih. Nabiramo cvete in liste v aprilu in maju, plodove v oktobru in novembru.

LASTNOSTI:

V semenih vsebuje amigdalin, nekaj sladkorja, jabolčno kislino, pektin, škrob, smolo itd. in vpliva pomirljivo na živce, odvaža, pospešuje izločanje potu in seča. Zato priporočamo zlasti, kadar gre za pospešitev izločanja vode, čiščenja krvi in mene snovi.

UPORABA:

Čaj iz cvetov (2-3 gr na skodelico vode kot polivek), ki ga pijemo zjutraj in zvečer, velja za dobro čistilo za kri, in prihaja v poštev zlasti pri kožnih spuščajih, sončnih pegah itd.

Prav tako ga uporabljamo pri oparosti, napenjanju in zaprtju; pospešuje prebavo, krepi želodec itd.

Priporočamo ga pri različnih prehladih in katarjih prebavil (želodca, črevesja), mehurja in ledvic.

Plodovi bodisi sveži, bodisi posušeni, so zdravilo pri boleznih ledvic, mehurja in ledvic.

Pa tudi krepe želodec, ustavljajo drisko, krvotok itd.

Za zdravilo morež uživati sok ali

ŽENA V PREGOVORU

Kaj so pregovori, ve vsak. So to sodbje, reki, izraženi večinoma v točni, kratki, mnogokrat zelo duhoviti obliki, do katerih so ljudje vseh narodov dospeli na podlagi tisočletnega izkustva. Imamo še danes pregovore, ki smo jih podedovali od starih Grkov, Rimljanov, Indijcev, Kitajcev, Perzijcev itd.; glede teh pregovorov z gotovostjo lahko trdimo, da so stari več nego dva tisoč let. Izrek, ki se toliko dolgih stoletij ohrani živ in svež, mora imeti nekaj v sebi. Star indijski pregovor pravi: Samo resnica je večna.

Silno dosti je pregovorov, ki govorijo o ženi in o zakonu. Ena najduhovitejših Francozinj, madame de Staël, je zajela vzvišeni in morda obenem tragični pomen zakona v stavek: Ljubezna je zgodovina življenja žene in epizoda v življenju moškega. Za nas moške ta stavek ni laskav. Vidi se: Napisala ga je žena. Francoski pregovor o zakonu je bolj nepristranski: Mož in žena, ki skleneta zakon, rine-

ta roko v vrečo, v kateri je deset kač in ena jegulja. Važna je izbira osebe. Mnenja so tu različna. Francoz je previden: Ženo si izbiraj z ušesi, ne z očmi. To je: Glej na pamet, ne na lepoto. Italijan (Benetija) je drugega mnenja: En krajcar (un soldo) kruha, ampak lep obrazek na blazini. Torej: Tudi če imam jesti suh kruh, ampak lepa mora biti. Toskanec je bolj previden: Abbi donna di te mi njam. De gustibus, bi rekel Latinec - okusi so različni. - Videle boste, kako zvesto se v pregovorih zrcali značaj naroda. Cujte Nemca: Učena žena je presojena juha. Ljuba bralka, ali ga ne vidiš pred seboj, trebušaste Nemca, ki mu je v prvi vrsti na tem, da se pivo dobro peni in da je juha pravilno slana? Slovenec je zelo, zelo previden: Trikrat premisli, preden se oženiš! Ta pregovor ni sicer nov, ampak navajam ga zaradi tega, ker sem nedavno slišal rek, ki kaže, da Slovenci postajajo še mnogo, mnogo previdnejši: Trikrat preštej (!), preden se oženiš! Za boga, kam plovemo? Kaj bi porekel naš nežni Prešeren, ki je toliko let svoje ga ga življenja opeval eno samo nesrečno ljubezen?

Sicer pa trebušasti Nemec ni osamljen. Segavi Toskanec mu sekundira, ko pravi: Dio ti guardi da nobil poverino e da donna che sa di latino (Bog te varuj pred obubožanim plemenitašem in pred ženo, ki zna latinsko). Ta pregovor diši po srednjem veku, ko so plemenitaši-berači gnjavili ljudi po mestih in vaseh in so ženske v knežjih palačah proučevale klasične vede in s svojo razvratnost-

2 žlici moke in deni vse v precejeno juho. Ko še malo prevre, zvrkljaj vanjo 1 ali 2 jajci in jo postavi v opečnim kruhom na mizo.

Gobovi cmoki

Najprej osnažimo 300 gr. gob, jih razrežemo in dušimo s čebulo na masti četrty ure. Medtem pa oparimo 4 kose posušene kruha z mlekom in ga čez 2 uri zmešamo z gobjami. Zmesi dodamo še peteršilj, 2 žlici moke, sol, poper in 2 jajci, tako da nastane trdo testo; če je potrebno dodamo malo moke - iz tega napravimo cmoke, ki jih tako dolgo kuhamo na slani vodi, da splavajo na vrh. Voda, v kateri so se kuhali cmoki, da okusno juho.

JESENSKE GOBE

V tem času bo vsaka gospodinja vsaj enkrat tedensko postregla svoji družini z gobjami. Okusna in tečna jed so gobe, na najrazličnejše načine jih lahko pripravimo, vendar pa moramo paziti, da so vedno sveže in suhe in tudi previdno, da gobovih jedi ne pogrevamo.

Navadna gobova juha

Dobro osnažene in razrežene gobe kuhamo skupaj s krompirjem ali rižem, napravimo prežganje in solimo po okusu.

Kisla gobova juha

V 2 1/2 l slane, malo okisane vode kuhamo kosček čebule, malo popra in nekaj kličkov, istočasno pražimo osnažene gobe s presnim maslom, ko se osuše, potresi nanje

Kratke za ognjišče

Na Tihomorskih otokih so našli nekega Japonca, ki se je že pet let skrival v pragozdu. Takrat je namreč dezertiral iz japonske vojske in ker ga ni nihče obvestil, da je vojna že končana, so imeli ljudje dovolj neprilik, predno so mu le dopovedali, da se mu ni treba bati, in da ga ne bo mikado zato prav nič kaznoval.

V Berlinu cvete kraja pri belem dnevu in največjem prometu. Izkazalo se je, da na pomagajo prav nobeni ukrepi, per so tatovi izredno podjetni. Zmožni so izprazniti celo skladišče premoga, ali pa praznih vreč, ker - vse pomeni denar.

suhe plodove, ali pa iz suhih plodov pripravljen čaj.

Posebno priporočamo mešati trnjoljico z drugimi zdravilnimi rastlinami, kot n. pr. s slezom, slezenovcem, griževnjakom, preslico, rožmarinom, koprivo itd.

Ozre se na vola, kako milo gleda, krotko, spet ga čehlja nad čelom, dlaka je kakor ščetka, drgne si dlan ob njo, ko stopata vstric. Spet bi se lahko umotal med noge plavcu, nepazljiv, raztresen — toda žival je pametna.

Pot pa enolična. Pade nalahko, dvigne se nalahko, umerjen ovinek, zložen, spet pada, ravan je odprta vsenaokoli do morja, zvezde ne blešče več kakor opolnoči, mesec se bo zdaj zdaj dotaknil daljnega gaja. Vasi so redke.

Vol drži glavo niže. Ovi je mu roko okrog roga, žival pusti, ne otreša, tudi ona je pustila — nasloni se obzirno na širok bok, korakata.

Poišče mu spet velike, črne oči, kakor milo gleda, — tudi ona je pustila — nasloni se obzirno na širok bok, korakata.

Poišče mu spet velike, črne oči, kako milo gleda, — tudi ona je gledala krotko in vdano. Globoke, črne oči. Kakor iz dna.

Pot gre pod železniško progo, pot gre ob železniški progi, ni vlaka, vse počiva — tako pokojno je gledala — tudi on bi počival.

A borovi gaji so raztreseni, počakati je treba. Položil bi glavo na kup listja, zaril se globoko.

Koj ko se je oddaljil od hiš in je začela pot za ovinkom s hriba padati, je poskušal mladi Kristof sesti na kolo. Ker pa ga je bil posodil prejšnji dan sosedovemu dolginu, je ta zase sedlo tako hudo zvišal, da so bile sedaj mlademu Kristofu noge prekratke in ni dosegel stopal.

Ustaviti? Znižati? Toda na ravnini bo lovil pedale lahko kljub vsemu in časa ne sme izgubljati. Dol ga vlečeta kolo in hrib, časa ne sme trčati. Lomasti v popolni senci — mesec je za hribom — kmalu bo v ravnini.

Toda noge so tudi na planem prekratke. Cesta je tu ob reki sredi močvirij po novi regulaciji nad senošetmi hudo vzdignjena, boji se, da zdrvi preko robnikov in se ubije.

Skoro solze so mu udarile v oči, ko se je moral ustaviti.

Ko je stalo sedlo v pravi višini, mu je odleglo, bil je ves lahak ob misli, kako zleti.

Zaradi umišljene brzine se je mladcu dogajalo, da je vso pot pozvanjal, zdaj v dolgih, zdaj v kratkih prijemih, kakor je tekla cesta — v senci, skrita za ovinkom, padajoča, strmeča kvišku.

Toda kaj je lepšega na svetu kakor cesta ponoči v mesečini, prazna. Celo mladi Kristof Pokroljev je občutil to in vozil zato s takim veseljem.

Pot, ki je obšla v velikem polkrogu del doline, se je bližala na drugem mestu hriba. Vasica je bila položena na višje brdo in ovinki, ki so šli skozi njo, so bili ostri, napeti do vrha.

Zvoniti sredi noči v strmino — strmino kakor streha pri hiši — ni imelo smisla, razumel je.

A hoditi? Ostal je vrh sedla, porival, napeval, lovil dušek. Srce je nabijalo, ni mu dalo — usodo ima proti sebi.

Toda hujša je bila misel, ki se je vrnila.

»O, ti čuček!« je zatulil samotni kolesar, »tupec, na orožnike si pozabil, na samo glavno stvar.« Ni se znašel.

Strmel je spod vrha na lepo podobo pod sabo — vse pokojno, — le on je jadral skozi gluhi trg mimo vojašnic, orožnikov, oblasti.

»Usoda se je zaklela.«

Nespametno je vračati se po orožnike. Le

TATTOVI

Novela Danila Lokarja

dalje! Orožnike poišče na poti druge. Oblast je na vseh koncih ena.

Spet v hrib.

Da je zdaj Filip, njegov mlajši brat, ž njim, aha! Vrnili bi se Filip, on pa bi jadral, jadral, kam ne pride človek v eni uri!

Pot je padla kakor s slemena. Zopet je zvonil. Na ovinku ga je zajela za jopič dolga robida kakor kača. Luknja je grdo zijala, sila je govorila iz nje.

A ker je pot dolgo padala in je preveč zavirala na vinkalicah, mu je zavora popolnoma zaprla prosti tek, čutil je, zadnje kolo stoji, neusmiljeno se tare.

»Torpedo se je preveč ugrelo«, je pomislil.

Ko je spregledal igro zavore, je spoznal tudi lastno gorečnost in ni vedel, ali ga žene zaradi volov ali dekleta.

»Marijanca«, je ponavljal, kakor da jo vabi na pomoč.

Videl je njeno sorazmerno postavo, vranje kite in oči, tako globoke, temne tople.

»Marijancal«

Ne, videl je, da se podviza zaradi dekleta.

Pred dekletom bi se rad izkazal, pred njenim očedom. Ta par volov je kakor moška čast. Stari Filip ga vidi rad, stari Filip ga upošteva. Stari Filip bi bil odločno zanj, da mu pripelje ta par spet pod streho.

Korakal je previdno, cesta je valovila, postal je nezaupen, v kolesu je morda skrita njegova usoda, črne oči so tlele pred njim, — kakor topljena črna smola, — je pomislil.

Potoček je žuborel pod cesto. Previdno je prenesel kolo na prod, ga poveznil, zajemal z dlanmi vode in oblival razbeljeno kovino. Zavrčalo je prijetno, a škropil je iz previdnosti dalje.

Ni si več upal na kolo, bal se je, da se mu izneveri.

Šele ko je preudaril — pot po ravnem, je sedel. Vozil je skozi tišino zartih borjačev, mesec je ležal na stenah, bele rjuhe na hodnikih, na cesti.

Zavozil je v sotesko, strah ga je bilo. Koliko ljudi ima proti sebi? Bog ve.

Zašelestelo je v previsnih pečinah nad glavo, zganilo se je, pridržal je dih in obstal. Kaj bi bilo? Toda meseca nenadoma nikjer. Nebo se svetlilo visoko gor, izrezek nad zaseko, a tu spodaj hladna senca, skoro tema kakor v ječi.

Neprijetno mu je bilo, če je sklepil del kovine na vozilu, najraje bi bil sezul čevlje, tihotopil neslišno. Ne slišiš, pa ne vidiš. Trenutno se mu je zazdela tema prijetna, na varnem je v nji, neviden.

Pozabil je, da bi kolesu prizanašal. Ne, hvala Bogu, da ga ima. Priganjal je, zopet je potrkovalo pri zadnjem blatniku.

Toda tudi soteske je bilo konec. Stal je v beli luči, mesec je šel k zatonu. Tam gori je vas, č-

prese nad njo, vse to pozna. A v hrib sedaj pehati? Kaj te čaka pa tam gori?

Recimo: sto metrov pred njim par volov in razbojniki, trije, štirje, kaj veš? Z revolverji ali krivci ali kamenjem v žepu. Oblička pomazana z ogljem — hudiči. Seveda te ustaviijo oni z gorjačami in ne ti njih. Ob kolo si lahko, če drugega ne. Hudodelec sede nanjo, pobrzi pregleda obliče tebe privežejo k volu.

Tako se je zgodilo, da je imel vas s cipresami za sabo, pešalil preko močno vzpetega mosta nad železnico in se tu docela ustavil. Pred njim je ležala visoka kamenita planota, pregledna na vse strani — toda on? Tu sredi mostu visoko nad progo se je počutil izven nevarnosti — nikogar spodaj na tiru, nikogar naokoli.

Posihmal je vozil malomarno, zadržano, kakor ponevedoma.

Domov? Nemogoče. Čakati dneva? Čakati dneva! Bil je tisti čas, pol med prvim zorom, pol še na kraju noči, ki popotniku vzame skoro vso voljo, če jo je prepustil premikanju časa.

Pokrovljev Kristof je prišel že zelo daleč po kameniti planoti, ko je zavil z glavne ceste. Bila je starodavna krčma z rumenim pročeljem in murvo spredaj, to je uzrl iz daljave. Pred krčmo so bile vzdane dolge kamenite klopi od kraja na kraj, na levi strani dolga kamenita miza pred njimi. Neslišno je prislomil kolo in se zleknil po hrbtu na klop. Bil je za mizo neviden.

Nepopisno sladkost so mu lile v dušo črne vlažne oči, ki jih je pustil doma, to je čutil toliko jasneje, ko jo zapiral veke. Ostal bi bil kar dalje negiben pod silo svojega mladeniškega domotožja, da se ni v hiši nekaj zganilo. Sum se je ponovil, — »to ni dobro« — je pomislil.

»Kaj delate tukaj? Ob tej uri? Sam? — lahko ga vprašajo, če jim pride taka misel. Misel o takih nočnih popotnikih.

»Kaj iščete tod?« Glava v senci ni hotela izginiti in okno se ni več zaprlo.

Napravil se je kakor pesek dalje, počil na brežini in že uvideval, da čaka dneva.

Hotel se je proti svoji brezvoljnosti braniti — a čemu? Mar je vedel, kaj mu je ta trenutek storiti?

Poiskal si je pod širokim hrastom oslon, sklenil čakati — naj pride, kar pride! — in zaprl oči. Nad njim se je spet sklanjala podoba polna tolažbe. Ponujala mu je počitka na mehkem ležišču, na belih, voljnih perncah.

Najprej je prišlo iz tako silne daljave, da je dolžil svoja ušesa. A spreminjalo je smer, ni bilo zmerom enako močno. Potem pa je prišlo čisto razločno, ni se mogel več varati.

»Ta zategli glas poznam!«

Žalostno je odmevalo preko tihe planjave. Napravil se je tja.

Življenje po deželi je mnogokje skočilo iz svojih, skozi stoletja rabljenih in izvoženih tirnic. Izseljevanje preko morja se je bilo za enkrat ustavilo. Ker se je pripravljala počasi in vsak dan bolj očito vojna, so zadobivale razne stvari novo vrednost. Bodi les, bodi zidanje, bodi žganjekuha, bodi delovna moč — vse je spreminjalo svojo ceno. Veliko razmajanost življenja so ljudje takoj uganili in si jeli pomagati sami.

VI zasedanje Ljudske Skupščine FLRJ

(Nadaljevanje s 6. strani)

vagonov. V letu 1948. se je ta izvoz, potreben za stroje za kapitalno graditev, povečal na 29.217 vagonov, in sicer na Češkoslovaško 5131 vagonov, v Italijo 3758 vagonov, v Holandsko 3026 vagonov, v Egipt 5959 vagonov, na Švedsko 2762 vagonov, na Poljsko 5500 vagonov, v Belgijo 1500 vagonov in ostanek v druge države.

12 milijard industrijskega blaga za vasi

Ker letos odpade izvoz belega žita in kar se je odkup povečal, je bilo povečano število živilskih nakaznic in so se zvišali tudi obroki. Letos je narasel tudi izvoz mesa, zlasti na Češkoslovaško.

Za povečanje proizvodnje se je treba lotiti vprašanja pospeševanja kmetijstva na nov način. Dati je treba vso pomoč kmetijskim za drugam, po drugi strani pa krepiti državni socialistični sektor v kmetijstvu. Na državnih posestvih polagoma narašča število konj, goveje

živine, ovac in prašičev. Teh je bilo na državnih posestvih do odkupa 5,6%, prihodnje leto pa jih bo na vsem socialističnem sektorju 30% od celotnega števila. S tem bo omogočena boljša preskrba z mesom. Doslej so tudi posvečali premalo pozornosti ekonomijam v bližini mest in v strjiških centrih. So že take ekonomije, ki preskrbujejo s sadjem in sočivjem svoje področje z nad 70%.

Vezane cene so doslej odigrale veliko vlogo in dosegle uspehe.

Za trgovino z vasio je bilo izročeno industrijskega blaga v vrednosti nad 12 milijard. Sedaj je v skladiščih blaga namenjenega za trgovino po vezanih cenah, v vrednosti okrog 3 milijarde dinarjev. So še nekateri predmeti, glede katerih ni bilo mogoče zadovoljiti vseh potreb kmetov. V zadnjem četrtletju bo izdelovala v glavni eni predmete, po katerih kmet najbolj povprašuje. Tako se bo še nadalje dvignila življenjska raven delovnega kmeta.

Ce izvzememo kulake, moramo ugotoviti, da so delovni kmetje v glavnem razumeli svojo dolžnost do skupnosti. Oni vidijo, kako si država prizadeva, da bi jim pomagala pri zadostitvi njihovih potreb. Vse to bo pač imelo ugoden vpliv na preskrbo prebivalstva.

Na svoji zadnji skupni seji sta Zvezni svet in Svet narodov Ljudske skupščine FLRJ sprejela resolucijo, ki jo je ljudski poslanec Petar Stambolić predložil skupno z 59 ljudskimi poslanci.

Resolucija ugotavlja, da se zadnje tri mesece po tisku in radiu deželjske demokracije kakor tudi po sovjetskem tisku in radiu vodi proti vladi FLRJ in proti vsej državi gonja, ki odkrito poziva državljanke Jugoslavije k izdajstvu države. Ta kampanja je zasnovana na povsem samovoljni in neresnični oceni celotne notranje in zunanje politike Jugoslavije. V njej uporabljajo neresnico, obrekovanje in prostaške žalitve na takšen način, kakršen je bil doslej nepoznan celo med državami, ki so daleč od prijateljskih odnosov. Države tudi zatočišče nekočim Poleg kampanje dajejo prijateljske privabljenim in najetim izdajalcem in dezertirjem, pobeglim iz Jugoslavije. Ti izdajalci razvijajo tam preko tiska in radija izdajalsko in sovražno propagando proti lastni državi, proti svoji vladi in svoji armadi. Poleg tega so množični postopki v zavezniških državah v popolni opreki z načeli in duhom pogodb o zvezi, prijateljstvu in vzajemni pomoči s FLRJ. Ta propaganda proti FLRJ in njenemu vodstvu noče voditi računa o stvarnem razpoloženju, ki so ga

jasno izrazile milijonske množice delovnega ljudstva, stoječ neomajno zvesto ob svojem državnem vodstvu.

Ljudska skupščina FLRJ kot izraz enotnega razpoloženja, mišljenja in volje vsega delovnega ljudstva mesta in vasi in vseh narodov Jugoslavije izjavlja, da vse delovno ljudstvo in vsi narodi Jugoslavije stoji danes prav tako neomajno ob tov. Titu in svojem državnem vodstvu, ob vodstvu Komunistične partije Jugoslavije in Ljudske fronte, kakor so ob istem vodstvu stali v lefi narodnoosvobodilne vojne.

Vse delovno ljudstvo in vsi narodi Jugoslavije stoji danes prav tako neomajno pri fronti demokratičnih protifašističnih in protimperialističnih sil, kakor so med vojno neomajno stali in se borili ob strani narodov Sovjetske zveze in vseh narodov, ki so se borili proti fašističnim osvajačcem, pod istim vodstvom, ki jih danes vodi v graditvi socializma in v razvijanju bratskih odnosov s Sovjetsko zvezo in državami ljudske demokracije.

Nihče ne more narodov Jugoslavije in njihovega vodstva prisiliti, da bi zapustili demokratični tabor, če tega nečije, in zato vsako govoričenje o samoprolaciji Jugoslavije ni objektivno in more pomeniti samo poskus

osamljenja proti Jugoslaviji.

Ljudska skupščina izraža svoje globoko razočaranje, protest in ogorčenje proti neizzvanim in nepravičnim klevetniškim kampanjam, ki se že tri mesece vodi s čim dalje večjo vztrajnostjo in srditostjo proti FLRJ in njenemu vodstvu, ne samo v njeno škodo, temveč tudi vse svetovne demokratične protimperialistične fronte, a edino v korist sovražnikom demokracije in socializma.

Ljudska skupščina FLRJ odklanja kot popolnoma nepravilno in neresnično odvajanje in razlikovanje vodstva KPJ od vlade FLRJ. Prav tako zavrača z ničemer opravičeno izločanje štirih članov zvezke bo strogo obsodila te postopke napadov, ker je vlada popolnoma enotna, kakor je popolnoma enotno tudi vodstvo KPJ in Ljudske fronte Jugoslavije in kakor je popolna enotnost med temi vodstvi in milijonskimi množicami članov KPJ in Ljudske fronte.

Taka zabloda se ne more obrniti pod nepodkupljivo kritiko stvarnega življenja in zgodovine, ki bo strogo obsodila te postopke proti FLRJ.

Preden je bila resolucija sprejeta, so o njej govorili Petar Stambolić, Kira Miljovski, Janez Hribar in drugi.

MARIE MAJEROVA

ROMAN

Najlepši svet

31

»Hvaležni pa niste očetu, ker vas je spravil na svet?« ga je vprašala Lenka zasmehljivo.

»Ne silite me, da bi povedal kaj takega, kar bi se utegnilo komu zdeti cinično! To so samo lažni domisleki, zlagana čustva, ki bi človeštva ne pripeljala niti na Petlin, kaj šele na Everest!«

Pazljivo je pogledal Lenko in ko je videl na njenem obrazu iskreno radovednost, je rekel po kratkem obotavljanju:

»Vedite, človeška družina in živalski brlog sta si bližja, kakor si mislite. Mati živali nima vzroka, da bi se hlinila zaradi javnega mnenja. Kakor hitro so mladiči godni za samostojno preživljanje, postane tuja do njih, a novi samostojni zarod ji vrača z enakim. Človekova mati, ki je v dobrih razmerah in prisega na družino in njeno pravno, skrbi za svoje otroke, kakor ve in zna: kašo mu hladi tako, da jo v svojih ustih napolni z bacili, in mu jo potem da. Da bi govorili o njej, kako je pošena, tepe paglavca, kadar je razposajen in si pri tem raztrga hlače. Svojo ljubezen mu izkazuje s tem, da ga v vsem in povsod omejuje in ga sili živeti po lastnih življenjskih nazorih. Nalaga mu dolžnost, da jo mora preživljati, s tem pa tudi v njem namesto vdanosti občutek, da mu je v breme. Kako pa je šele tam, kjer živijo mimo javne pravnote, ker nimajo družabnega stališča in vsega drugega, kar je s tem zvezano?«

V tem trenutku sta prišla do hišice porodniške asistentke in Borek je potrkal na Kaftankino koč.

»So na senožeti«, je mislila Lenka na glas.

»Vsi?«

»Ženske so pri nas, fantje pasejo gosi ali so se razbežali.«

»A mali?«

Lenka je zardela, ker se ji je zdelo, da je tudi ona kriva pred tem malim, ki je bil iz rodu Bilanskih. Vprašujoče je pogledala Borku v oči. Ne, o tem ni nič vedel. Semkaj jo je pripeljal z nekim drugim namenom.

Nad vrati je na tramu visel ključ. Lenka je vedela zanj. Dokler je bila majhna, si je prinašala opeko pod noge, da ga je dosegla. Zdaj je to šlo tudi brez opeke. Hitro ga je našla in odklenila.

Iz notranjosti hišice je planil vanjo duh po dolgo zaprtem neprežračenem in z vsakršnimi

izpuhtevanji prepojenem prostoru. Jedki duh po premočenih plenica jo je živo spomnil tistega trenutka, ko je stala nad zibelko malega Tončka. V veži so bila oboja vrata odprta na stežaj.

»Nekdo je vendar doma. Slišim korake!« je rekla Lenka.

Komaj pa je stopila na prag sobe, se je prestrašena odmaknila. V sobi je stala krava, si odganjala z repom muhe z bokov, glavo pa je sklanjala nad zabojskom, ki je stal v kotu in od koder je prihajalo nekakšno godrnjanje.

Lenka je skočila tja in kriknila:

»Za Kriščevo voljo! Dete je tu!«

»Kje pa hočete, da bi bilo, če dela mati pri vas na senožeti.«

»Zakaj ga ni vzela s seboj, lahko bi ležalo v mejli!« je zatarnala Lenka.

In kakor, da je hotela opravičiti svoje domače, je pristavila:

»Sicer dela malokdaj pri nas. Prat hodi po hišah!«

Podila je kravo, ki je prijateljsko ovohala dete.

»Greš, liskal! Še požrla bi ga!«

Privezala je kravo, ker se je naučila ravhati z živino, odkar sta Ana in Marija šli od doma, nato se je vrnila k zaboju.

Zadržujoč diha, je lovila dete iz teme in smradu. Bilo je slabotno, blede, imelo je napihnjen trebuh in obraz osemdesetletnika. Njegove oči niso prenašale svetlobe.

»To je prva slika k najini razpravi o starših in otrocih. Nikar se ne raztajajte! Pokažem vam še več takšnih!«

Borek je kazal zbadljivost, da bi prikrl ginjenost.

»Nečem. Ne morem.«

»Dobro bi bilo, ko bi vse videli. Včasih so matere doma, a to ni bolje, zakaj materinstvo teh revnih žena je omadeževano z bedo in nevednostjo. Živali čutijo v vsaki samici mater vseh; noben pes se ne spopade s psico! Ljudje pa razlikujejo svoje in tuje matere, bogate in revne matere. Bogatim gre vse spoštovanje, revnim posmehovanje in preziranjel!«

Borkova ginjenost se je spremenila v srd.

»Ah, ko bi vedeli! Ko bi vedeli!« je tarnala Lenka nad otrokom.

Bilo ji je, kakor da taji svojo krivdo, ker je bilo dete krvi Bilanskih.

»Kaj naj naredim? Nisem slutila, nisem pomislila... Otoka vzamem domov, v mlin.«

»Tuje dete je in ga ne smete vzeti! Proti temu so postavili In ko bi hoteli tako pomagati, ne bi zadostoval mlin. Za tako pomoč ste preslabi. Ko bi pa mogli pomagati vsem v svoji vasi, bi ostalo še na tisoče vasi in velikih mest, kjer ginejo otroci v temi in nesnagi...«

»A to ni tuje dete, to dete je naše!« je kriknila Lenka obupno.

»To ničesar ne izpremeni na stvaril Pozablajte, da so vsi revni otroci naši.«

Borek je sprejel to novico po svoje.

»Imate prav! Ah, kako težko je verjeti, da utegne biti kdaj boljši!« je vzdihnila Lenka.

»Sicer pa bi vas gospod oče zapodil z otrokom vred.«

»Spet imate prav. Kaftanka bi celo kruh izgubila pri nas. Tako rada bi pomagala! Tako rada! Vse bi naredila! Moje roke pa so tako prazne!«

»Ste bogati, tovarišica Bilanska, ker poznate pot, ki vede iz suženjstva. Kažite jo drugim.«

»Vselej imate prav! A bojim se, da bodo mnogi poginili, preden prispejo«, je priznala Lenka potrto.

»Nekoč pa le prispejo!« je rekel Borek in strogo dvignil kazalec.

V tem trenutku se ji je zdel kakor prerok. Poslovila se je od njega prisrčno, obljubila sta si, da si bosta dopisovala o vsem, česar ne bi bilo Lenki jasno, in da se bosta morda nekoč spet videla, ko bo že bolje.

Lenki se je zdela ta ločitev naravna in Borek se je spravil s tem.

Konec julija, ki je bil zelo soparen, je mlinar vozil domov žito. To leto je visoko zraslo in rodilo obilno klasje.

Sonce je razbelilo nebesni obok tako, da ni bilo nikjer zatočišča pred vročino. Bela svetlobna poplava je palila ozračje in v praznini so ostali samo plameni, ki so žgali. Cvetje na polju je prestrašeno buljilo, trava na mejah je usihala.

Ameriške spletki...

Nadaljevanje s 3. strani

lajem ter je izjavil, da so mirovna pogajanja edino sredstvo, da se državljanska vojna konča.

Opazili bomo, da so »vojni gospodje« že dolgo časa odvisni od Fengiuklianga in da so tudi ostali vezani nanj. Komunisti izjavljajo, da so Združene države odločile, da podpirajo z objavo »ofenzive miru« težnjo, da bi izločili Cangkajška.

Razmerje sil se je v zadnjih mesecih bistveno spremenilo. Pred enim letom so bile komunistične čete močne predvsem na severu, kjer so imele zasedene važne predele Mandžurije in se borile v zgornji Mongoliji in severni Kitajski. Kot gverilci pa so držali raztresene otoke po celi deželi. Kontrolirali so ozemlje in okrog 90 do 100 milijonov ljudi.

Danes so zavzeli obsežne teritorije na severu in dosegli osrednjo Kitajsko. Kontrolirajo ozemlje z okrog 150 milijoni ljudi.

Istočasno pa kaže Kuomintang znake obupa.

Ministrski predsednik Wongwen-hao, ki ima brez dvoma danes ene-

ga izmed najneprijetnejših položajev, je izjavil, da »narod kljubuje smrti«.

Preko 500 voditeljev Kuomintanga se je zbralo na konferenci, kjer so sklenili, da morajo popolnoma reorganizirati stranko in jo prilagoditi novemu položaju.

Vrednost ameriškega dolarja je dosegla 10 milijonov kitajskih dolarjev. Cene so naraščale najprej aritmetično, potem geometrično, zdaj so postale astronomske. Zdaj ni denar merilo vrednosti, resnične mere so riž ali svila, čevlji ali dragulji. Zamenja je postala splošno najbolj upoštevano trgovsko sredstvo. Naraščanje cen odtuja kmete od Kuomintanga. V zadnjih mesecih je vlada doživela več vojaških porazov, velik del vladnih čet pa je prestopil h komunistom.

Vse je mogoče. Po sodbi večine kitajskih partijcev je edina možnost: ali mir in koalicijsko vladno ali porast komunistov, ki bodo zavladali Kitajski od severa vse do juga.

Združene države Amerike in Sovjetska zveza imata obe življenjske interese v borbi med Kuomintangom in Kitajsko. Če ne bo državljanska vojna takoj končala, bodo

nujno vanjo posegli trije veliki.

Zemljevid kaže nove uspehe demokratske vojske na Kitajskem v zadnjih tednih. Po zavzetju Tsena-ma, središča Santunga, je demokratska vojska pretresla temelje same Cangkajškove oblasti. Demokratska vojska, ki operira na severu je premagala 63 in 64. divizijo Kuomintanga, 2. osvobodila Cangken, 3. pregnala Cangkajška iz mest Joninga in Cincaja, 4. zasedla pokrajino Sansi brez mesta Taukiam, 5. obkolila glavno mesto Hopej.

Karakumski kanal...

Nadaljevanje s 8. - 9. strani

Nekoga dne je ekspedicija prišla do starega mesta Mari: hiše, trdnjave in mošče so bile v razvalinah, struge namakalnih jarkov pa zaraščene z divjo bodečo travo. Ob reki Murgab, ki prihaja iz iranskih obmejnih grebenov in teče v smeri od juga proti severu v puščavo Kara-Kumi, so bili že zdavnaj namakalni jarki, pa je prišel v 13. stol. Džingiskanov sin Otogaj kan in dal razrušiti nasip Sultan-lent na reki Murgab, ki je reguli-

ral vodo vseh namakalnih jarkov. S tem je uničil del mnogih vekov in pokrajina se je spremenila v puščavo.

Ne bo dolgo, ko bo vodovje Amu-Darje teklo okrog mrtvega mesta Mari in pokrajina bo zopet oživila. Ob reki Murgab bo do 1. 1952 končan prvi del karakumskega prekopa in kadar bodo našli staro strugo bodo imeli inženirji ključ do Kaspijskega morja.

Karakumski prekop bo zdaleka presegal Sueški in tudi Panamski prekop. Glavna zgradba prekopa bo poleg gorske vasi Basaga. Od tu se vodovje Amu-Darje spušča v kotlino Kelsijski Uzboj, kjer nastane veliko umetno jezero s površjem 82 kv. km. Od tu izpeljejo prekop do postaje Tahmet na železniški progi, ki pelje v Ašhabad; dalje bo šel preko pešene puščine Bajram-Ali in Mari, nato proti jugu in bo znova presekala železniško progo. Tu ga bodo zajezili z velikim nasipom, strugo reke Murgab pa bodo napolnili s 3 milijardi kub. metrov vode, s čimer se bo množina vode v njej podvojila. Po 606 km. se bo ta v vsem teku plovnikanal usmeril dalje proti zapadu do samega glavnega mesta Turkmenistana Ašhabada.

Tako ukročena reka se bo po enem rokavu izlivala kot prej v Aralsko morje, drugi del reke v Kaspijsko morje, tretji del pa v Uzbekistan, toda vsa voda bo služila za namakanje karakumskih puščin.

Z gradnjo Karakumskega kanala so že pričeli in kmalu se bodo v karakumskih puščinah pojavili graditelji; z železnim škrtanjem se bodo zajedle v dno kanala črpalke eskavatorjev in metale ven gore peska. Končno se bodo odprli jezovi in vodovje Amu-Darje bo vdrlo v kanal. Obenem s stroji pojdejo v kanal plavajoče hiše delavcev, tovorne ladje na vesla tovarni parniki in motorni čolni. Tako bo ta kanal zvezal Guardakugitanski obrtni okraj s kmetijskimi oazami rek Murgaba in Tedžena. S tem da bogati Amu-Darja ti dve reki svojim vodovjem, se poveča površina turkmenskega ozemlja, primernega za setev, za 230.000 ha. Zaradi obilne in dobre krme se bo dvignila živinoreja, lov in ribolov. Bombaž, žito, ribe, meso buče, zeljenjavo, sadje, nafto in obrtne izdelke bodo nalagali na tovarne ladje, jih odpremljali po znamenitem kanalu in v doslej zapuščene kraje se bo znova naselilo blagostanje.

Zanimiva študija

Ruski časopis Sahmati prinaša v eni svojih zadnjih številki mično študijo od ruskega komponista Iljina. Pozicija je naslednja:

(Diagram)

Beli: Ka3, Sc8, g5
Črni: Kg8, e3, g7

Beli na potezi remizira!

Beli ima figuro več ali črni nevarnega kmeta, ki grozi vsak čas priti na prvo vrsto, kjer se pretvori v damo. Seveda je s tem partija odločena. Beli kralj je predaleč, da bi ujel črnega kmeta. Edino skakač bi se mogel dohiti kmeta.

1. Sc8-e7+

Kg8-f7

Črni kralj nima mnogo izbire. Polja h8 in f8 ne prihajata v poštev, ker bi skakač s šahom na g6 še pravočasno dohitel kmeta. Druga možnost je na h7. Poglejmo najprej gornjo potezo. Poskusi s konjem hitro pokažejo pravilni odskok na

2. Se7-b6!

e3-e2

3. Sb6-e5+

K poljubno

4. Se5-f3 in remis, ker skakač zadrži kmeta na e2. Beli kralj ima dovolj časa, da prispe na pomoč skakaču in osvoji nevarnega kmeta.

Druga možnost je umik kralja na polje.

1. —

Kg8-h7

Zaman bi bilo s skakačem loviti kmeta. To se je lahko uveriti. Kmet je predaleč, da bi ga mogel skakač ujeti. To bi uspel beli le, če se na

2. g5-g6+

črni kralj postavi na polje.

2. —

Kh7-h6

3. Se7-f5+ in dobi kmeta. Kaj pa nastane, če se kralj na gornjo drugo potezo umakne na polje

2. —

Kh7-h8

Sedaj zopet črni kmet uide. Beli ne more več preprečiti pretvoritve kmeta v damo. Rešitev mora biti iskati drugje. Čeprav je dama strašno orožje, vendar sama brez podpore druge figure ne more ničesar napraviti. Skupaj s kraljem pa more zmagati. Toda beli kralj je v patu. Zapirata ga kmet na g6 in skakač na e7. Ako beli kralj uspe, da pravočasno zavaruje skakača na e7, preden ga napade dama, potem je partija remis, ker črna dama ne more prisiliti belega, da vleče s skakačem. Kralj se mora vedno vrteti okrog svojega skakača. Poskusimo:

3. K3-b4!

e3-e2

4. Kb4-c5

e2-e1 D

5. Ke5-c6 Beli je le dosegel remis!

Preprosta študija vsebuje neverjetno mnogo presenetljivih možnosti.

Zaključek moštvenega prvenstva v Jugoslaviji

V Opatiji je bil končan turnir za moštveno prvenstvo Jugoslavije v šahu. Zadnje kolo je bilo izredno razburljivo, ker se je odločalo o tem, katero društvo bo zasedlo prvo mesto in si osvojilo naslov moštvenega prvaka države za letošnje leto. Zmago si je priborila Crvena zvezda iz Beograda. Na drugem mestu je s pol točke razlike moštvo Kriva iz Ljubljane, ki je z izjemo srečanja z zagrebškim Dinamom in nedolženega rezultata s Partizanom dobilo vse ostale dvojboje. Uspeh Ljubljancev je tem bolj nememben, ker niso nastopili v svoji najmočnejši postavi.

Končno stanje točk je naslednje: Crvena zvezda 48 in pol. Krim 48, Partizan 46 in pol. Mladost 41, Sloga 40, Dinamo (Zagreb) 34, Metalac 29 in pol, Dinamo (Pančevo) 28, Sarajevo 21 in pol, Vardar 19 in pol.

Veliko zanimanje tujine za Čehoslovaške filme

V zadnjem času imajo čehoslovaške filmske družbe močne stike z inozemstvom. Podpisale so več pogodb o nakupu in izmenjavi čehoslovaških filmov z inozemskimi. Ta širokopotezno zasnovana akcija bo prihranila Čehoslovaški republik velike vsote deviz in istočasno preskrbela za čehoslovaške kinematografe mnogo dobrih filmov različnih izvorov. Na ta način je prišlo že mnogo čehoslovaških filmov v inozemstvo, kjer izvršujejo zaradi svoje visoke umetniške vrednosti dragoceno propagando državnemu filmu, graditeljskemu poletu čehoslovaškega ljudstva in splošnemu boju za boljši in lepši svet. Čehoslovaški film je podpisal pogodbe s Francijo, Italijo, Dansko, Švedsko in Madžarsko. V čehoslovaških kinematografih se bodo igrali najboljši filmi povojne proizvodnje omenjenih držav. Francoski film «Jericho» je bil zamenjan za čehoslovaškega «Razposajenega bakalarja» in «Mission spéciale», ki ima dva dela, za češki film «Mrtvak med živimi». Znan čehoslovaški film «Sirena», ki je dobil lani prvo nagrado na svetovnem filmskem festivalu v Benetkah, je bil zamenjan za italijanski film «Sonce spel vzhaja». Madžarska je že poslala film «Nekje v Evropi» za Capkove «Pripovedke». Danska pa zamenjala s Čehoslovaško tri filme in povrh tega kupila še 4 čehoslovaške filme, med njimi «Kratki» in «Sirena».

Tudi Švedska bo zamenjala tri filme, ki se niso določeni in kupila bo 5 daljših čehoslovaških filmov. Poljski državni film je kupil čehoslovaški film «Ujeda» in Bolgarija film «Nadljuje».

Tudi čehoslovaški kratki in kulturni filmi slove v inozemstvu. Največji uspeh v inozemstvu je doživel kratki film «Praga v baroku». Visoko vrednost ima tudi «Cvetje iz Češke». Informacijski urad Združenih narodov v Pragi je povabil čehoslovaški državni film na posebne filmske predstave, ki bodo konec septembra v Parizu za delegate zborovanja Združenih narodov. Čehoslovaška bo na teh predstavah udeležena z 12 kratkimi filmi, ki so v zadnjem času dosegli doma in v inozemstvu največji uspeh. Veliko zanimanje inozemstva vlada tudi za risane in lutkarske filme, zlasti v Veliki Britaniji in Skandinavskih državah.

OŽKI FILM V LETALIH

Angleži delajo poizkuse z montiranjem aparatov po ozke filme na velikih prekovceanskih letalih. Če bo ta poizkus uspel, bodo aparate postavili v vse preokooceanske avione, da se bodo potniki zabavali med dolgo vožnjo.

Filmske novice

ODDELEK ZA FILMSKE TRIKE

Vsak filmski atelje mora imeti tudi oddelek za trike. Pravijo, da je gledalcu popolnoma vseeno, ali gleda prizore, ki so snemani v naravi, tovarni podmornici, na morju ali pa je prizor posnet v ateljeju, za katerega je pripravil posebni oddelek vse ozadje, ki naj bo verna slika tistega okolja, ki ga hoče poudariti. Mi gledalci pa se s tem vendar ne strinjamo popolnoma, kajti malokateri oddelek za trike tako verno prirodo, morje, tovarno, da bi mogel popolnoma prenesti naše doživljanje na določen kraj. Seveda je pri tem silno važna igra posameznih igralcev, ki lahko zabriše marsikateri nedostatek oddelkov za filmske trike.

FILMI ZA ITALIJANSKO MANJSINO V JUGOSLAVIJI

Italijanska manjšina ima v Jugoslaviji prav vso možnost in podporo, da se kulturno razvija. Tako je odsek za film pri jugoslovanski vladi poskrbel, da vrte Italijanom filme v italijanskem jeziku. Tako so poleg najboljših sovjetskih filmov predelali na italijanski jezik tudi filme domače produkcije, med njimi dokumentarnega «Italijanski delavci v FLRJ».

Francoska filmska produkcija izdela v enem letu približno 70 do 80 filmov. Od teh filmov jih predvajajo v Belgiji 20 do 25%. Tudi na Nizozemskem se število francoskih filmov stalno veča in izpodriva ameriške. Prav tako predvajajo na Danskem vse najboljše francoske filme.

ŠVEDSKA — DEŽELA KINODVORAN

Verjetno je Švedska najbolj «filmska» dežela na svetu. Za 6 milijonov prebivalcev ima 2 tisoč kinodvoran. V Ameriki, ki se nam zdi «en sam film» pa pride na 7000 prebivalcev ena dvorana. Na tretjem mestu pa je Španija, ki ima za svojih 8000 ljudi en kino.

«Med življenjem in smrtjo»

BARVNI FILM NA NOV NACIN

Dumas, Grosset in Marx so iznašli nov način snemanja barvnega filma «dugromacolor». V Nizzi so predvajali prvi film te vrste «Provansalska simfonija».

V Trstu vrte celo vrsto filmov od življenj raznih banditov, ljubavnih trikov pa vse tja do Tarzana, ki je, kakor se nam zdi, nepogrešljiv povsod, kjer koli stopa ameriška noga.

V kinu ob morju pa dajejo tretji del trilogije iz življenja

Maksima Gorkega «Moje uni-

verz». Zivljenje tega velikega tvorca sovjetske književnosti, polno tolikega trpljenja in ponižanja, tolikega nečloveškega izkoriščanja od strani raznih mojstrov-obrtnikov, polno nerazumevanja od strani njego-

«Kriči, kriči novi človek»

Bila sva tako srečna

V kinu Impero vrtijo film «Bila sva tako srečna», v katerem igra glavni vlogi Ginger Rogers in Robert Ryan.

varšic prišel na dopust, je dobila. Jo brzojavko, ki ji naznanja, da je njen ljubljani Khris padel.

Vsebina filma je vzeta iz vojne življenja. Jo in Khris, ki sta že kot otroka živela skupaj, sta se vzela in si ustvarila skromen, a lep in vesel dom. Toda vojna vihra je razrušila tudi njuno srečo. Krich je bil poklican na fronto. Odpoval je preko oceana in Jo je ostala sama v Ameriki. Delala je v tovarni, kjer se je spoprijateljila s tremi drugimi tovarišicami, ki so imele tudi moče na frontah. Najle so si skupno stanovanje, si skupaj gospodinjile in si pomagale druga drugi. Jo je dobila sinka in blažena čakala, da bo mož tudi deležen te njene sreče. Ko je mož najmlajše izmed starih to-

Izraz zapada

MERLE OBERON

Izraz vzhoda

LJUBOV ORLOVA

vih sotrpinov, je kljub vsemu ena sama zmaga nad človeški slabostmi in bedo. In prav zaradi svobode življenja je Aleksej Pješkov-Maksim Gorki postal tako drag najbednejšim, ker so v njem videli sebe in se hoteli kot on dvigniti v nov, lepši svet.

Trilogija «Detinstvo», «Med ljudmi» in «Moje univerze» je eno izmed najboljših del sovjetske kinoprodukcije.

Pri vseh treh delih čutiš, da je prav vsakdo, ki je pri filmu sodeloval, delal z globoko ljubeznijo in spoštovanjem do sovjetskega genija, ker vsak sovjetski človek gleda v Gorkem simbol svojega vstajenja.

Iz nepozabnega «Detinstva» preko življenja dečka nas privede do preroditve v delu «Moje univerze», ko si po svoji najhujši notranji krizi hoče končati življenje, a ga rojstvo neznanega otroka dvigne, mu vrne vero v življenje in da moč za borbo.

RADIO

Slovenska poročila vsak dan ob 7.45, 12.45, 19.45 in 23.15.

Nedelja 10.X.: 9.30 Kmetijska oddaja. 13.00 Glasba po željah. 17.00 To, kar vsakdo rad posluša. 18.00 Iz opernega sveta. 20.00 Mozart: Koncert na klavir in orkester v D duru. 21.00 Vesela oddaja (Clan SNG).

Ponedeljek 11.X.: 13.00 Plesi in pesmi jugoslovanskih narodov. 18.45 Istrske pesmi poje Andrej Strukej. 19.00 Zdravniška oddaja. 20.10 Na harmoniko igra Lino Richter. 20.45 Wagner: Tannhauser - opera v III. dejanjih.

Torek 12.X.: 13.00 Ruska lahka glasba. 18.00 Vaški kvintet. 18.30 Klavirska glasba. 21.00 Slušna igra. 22.00 Beethoven: III. Simfonija.

Sreda 13.X.: 12.10 Iz Rossinijevih oper. 13.00 Glasba po željah. 13.40 Humor v pesmih jugoslovanskih komponistov. 18.40 Slovenski sindikalni kvintet. 19.00 Zenska oddaja. 19.15 Skladbe nordijskih skladateljev. 21.45 Pevski koncert Otte Ondine in Dušana Pertota.

Četrtek 14.X.: 13.00 Naši operni pevci. 18.00 Iz opernega sveta. 19.00 Slovensčina za Slovence. 20.00 Pevski zbor. 21.00 Slušna igra.

Petek 15.X.: 13.00 Glasba po željah. 13.40 Iz vokalne lirike ruskih in čeških skladateljev. 18.15 Glasbeni lik Claude Debussyja. 20.00 Slovenske narodne pesmi. 20.45 Operni due-ti. 21.45 Dvorak: Koncert za čelo in orkester.

Sobota 16.X.: 13.00 Glasba za otroke. 13.40 Partizanske pesmi. 18.00 Komorna glasba. 20.10 Narodne pesmi pojeta Pertot Dušan in Stane Raštresen.

NOGOMET

Jugoslovansko prvenstvo

Cetrto kolo jugoslovanskega nogometnega prvenstva je naklonilo v dveh primerih zmago favoritoma. Tako je zagrebški Dinamo odpravil v domačem derbiju Lokomotivo s 3:0. Gole za Dinamo so dali Čajkovski, Wolfi in Lampej. Hajduk je na tujem igrišču premagal Metalca s 4:0. Hajduk je igral zelo dobro. Gole so dali Arapović, Matlošić, Vidjak in Luštica.

Tekma med Crveno zvezdo in Našimi krili se je končala brez gola, kljub poštenju igralcev obeh moštvi. Rezultat ne preseneča. Novi član lige Našega krila je odlično moštvo, ki bo letos igralo vidno vlogo v prvenstvu in se bo, če bo tako nadaljevalo, borilo za prvo mesto.

Za nemalo presenečenje so to polpet poskrbeli Tržani. Ponizana je v Titogradu odvzela eno točko Budućnosti (1:1) in si tako v dveh tekmah na tujih igriščih nabrala dve dragoceni točki. Tržaški simpatizerji Ponizane že nestrpno pričakujejo, da se njih miljenec predstavi na domačem igrišču.

I. LIGA:

Crvena zvezda	4	2	0	5:3	6
Hajduk	3	2	1	8:1	5
Naša krila	4	1	3	3:1	5
Dinamo	4	2	1	7:5	5
Metalac	4	1	2	9:6	4
Partizan	2	1	0	3:2	2
Ponizana	2	0	2	1:1	2
Budućnost	3	0	2	2:9	2
Sloga	3	0	1	2:5	1
Lokomotiva	3	0	0	3:1	0

II. LIGA:

Vardar-Metalac 4:1, Mornar-Sarajevo 1:1, Spartak-Proleter 5:1, Podrinje-Dinamo (S) 1:1, Dinamo (P)-Enotnost 3:0.

Slovenski predstavnik Enotnost je izgubil že drugo tekmo, kar bo močno vplivalo na njegov plasman.

NOGOMETNO PRVENSTVO SLOVENIJE

1. skupina: Rudar-Sobota 3:3, Zeleničar (Maribor) - Zeleničar (Ljubljana) 4:2, Udarnik-Kladivar.

2. skupina: Proleter (Zagorje)-Tržič 6:2, Gregorčič-Postojna 6:0, Nafta-Polet, Gorica-Krim.

II. LIGA:

Mornar	4	3	1	0	13:1	7
Sarajevo	4	2	2	0	7:5	6
Podrinje	4	2	1	1	5:8	5
Enotnost	4	2	0	2	5:7	4
Metalac	4	2	0	2	5:7	4
Vardar	3	1	1	1	5:4	3
Spartak	4	1	1	2	7:6	3
Dinamo (S.)	4	1	1	2	5:6	3
Dinamo (P.)	4	1	1	2	7:9	3
Proleter	3	0	0	3	2:8	0

Italijansko prvenstvo

Tretje kolo nogometnega prvenstva v Italiji je poteklo brez večjih presenečenj in je po večini prineslo zmago favoritom. Na vrhu tabele sta se utrili dve moštvi, katerima pred začetkom prvenstva nihče ni tega pripisoval. To seveda samo še enkrat potrjuje, da je žoga okrogla in da blesteča imena še ne pomenijo vsega. Lani se je Lucchese sukala na repu lestvice, letos pa zmaguje tudi na tujem moštvo, ki je prišlo v prvi razred iz B razreda. Dobro je letos začel na tujem moštvo, ki je sploh novo, la tudi Genova in Inter, ki pa se je to nedeljo moral zadovoljiti proti Laziju z eno točko. Lanska favorita Torino in Milan sta že vsak izgubila po eno tekmo, v tretjem kolu pa sta znova uveljavili svoje sposobnosti. Veliko vprašanje v letošnjem prvenstvu je domača Triestina: Nastopa v glavnem z istim moštvom kot lani. Prvi dve tekmi na tujih igriščih je izgubila. Tretjo na domačem igrišču proti Bariju pa je odločila v svojo korist 2:0, vendar njena igra ni zadovoljiva. Tekma med Barijem in Triestino je sličila igri dveh drugorazrednih moštvi, če izjemamo odličnega vratarja Barija Mora, ki je v treh tekmah ubranil že tri enajstmetrovke. Zdi se, da preživlja italijanski nogomet krizo.

Tehnični rezultati so naslednji:

*Fiorentina-Sampdoria 1:0, *Genoa-Juventus 2:1, *Lazio-Inter 2:2, *Milan-Atalanta 3:0, *Modena-Novara 1:1, *Padova-Bologna 2:0, *Palermo-Livorno 4:2, Lucchese-Pro Patria 2:0, *Torino-Roma 4:0, *Triestina-Bari 2:0.

LESTVICA

1. Lucchese	3	3	0	0	6	1	6
1. Palermo	3	3	0	0	9	3	6
3. Genoa	3	2	1	0	11	4	5
3. Inter	3	2	1	0	11	4	5
5. Milan	3	2	0	1	6	2	4
5. Torino	3	2	0	1	10	4	4
5. Juventus	3	2	0	1	8	4	4
5. Roma	3	2	0	1	6	7	4
5. Padova	3	2	0	1	5	7	4
10. Novara	3	1	1	1	3	6	3
11. Bologna	3	1	0	2	3	4	2
11. Triestina	3	1	0	2	5	7	2
11. Sampdoria	3	1	0	2	4	6	2
11. Livorno	3	0	2	1	4	6	2
11. Fiorentina	3	1	0	2	3	6	2
11. Modena	3	0	2	1	1	2	2
11. Atalanta	3	1	0	2	3	7	2
18. Lazio	3	0	1	2	2	8	1
19. Bari	3	0	0	3	1	6	0
20. Pro Patria	3	0	0	3	1	8	0

Italijanski lahkoatletični so premagali češkoslovaške

V lahkoatletičnem dvoboju med Italijo in Češkoslovaško, ki se je vršil v Bologni, so zmagali Italijani s 115:104 točk, medtem ko se je prvi del dvoboja zaključil neodločeno 52:52 točk. Doseženi so bili nekateri odlični rezultati, na splošnem pa so bili srednji. Stevilno publiko je najbolj navdušil češkoslovaški olimpijec Zatopek, za njim pa italijanska olimpijka Consolini in Tosi. Tehnični rezultati so naslednji: 1500 m: 1. Cevona (C) 3'58", 2. Fiori (I) 4'00", 800 m: 1. Kalina (C) 1'49", 2. Profeti (I) 1'42", 100 m: 1. Montanari (I) 11", 2. Horčič (C) 11", 400 m: 1. Missonni (I) 49", 2. Smetana (C) 50", 3. skok v višino: 1. Tonko (C) 1,88, 2. Fiedler (C) 1,85; 10.000 m: Zatopek (C) 30'09", 2. Panico (I) 32'46", 800 m: 1. Taddia (I)

53,94, 2) Notek (C) 48,60; skok v daljino: 1) Cevona (C) 7,11, 2) Artizzone (I) 7,06; stafeta 4x100: 1) Italija 41"8, 2) Češkoslovaška 42"5; 400 m zapreke: Missonni (I) 53"3, 2) Moravec (C) 54"8 (izenačen češkoslovaški rekord); 800 m: 1. Cevona (C) 1'52"5, 2) Fracassi (I) 1'52"8; met diska: 1) Consolini (I) 52,40 m, 2) Tosi (I) 52,24 m; 200 m: 1) Siddi (I) 22", 2) Horčič 22"1; Skok s palico: 1) Saxa (C) 4 m, 2) Romeo (I) 3,80 m; 3000 m: 1) Zatopek (C) 14'30"2, 2) Nocco (I) 15"11"; 110 m z zaprekami: Balestra (I) 14"9, 2) Krul (C) 15" (izenačen češkoslovaški rekord); troskok: 1) Surmano (I) 14,24, 2) Tosi (I) 13,83; met kopja: Kjesewetter (C) 68,09 m, 2) Rossi (I) 64,74; Stafeta 4x400: 1) Italija 3'17"2, 2) Češkoslovaška 3'21" (izenačen češkoslovaški rekord).

vadci nastopali pred nabito polno dvorano v Kopru in s svojimi smeli mi vajami na drogu in drznimi skoki in s preskoki na konju ter pri vrhunskih prostih vajah so želi splošno navdušenje.

Obe vrsti sta že lani tekmovali na Balkanskih igrah, po letošnji intenzivni vadbi sta pa zelo napredovali.

Akademija pri Sv. Ivanu bo v dvorani P. D. Skamperle v petek 15. oktobra ob 20. uri.

Fizikturna šola v Ljubljani

1. oktobra so v Ljubljani otvorili novo šolsko leto na Fizikturni šoli. Iz vseh krajev Jugoslavije pa tudi iz Trsta in Koroške so prispeli v Ljubljano kandidati za sprejem v Fizikturno šolo. Najprej so morali opraviti sprejemni izpit iz telovadbe, atletike, plavanja in ravnanja z žogo, nato so bili zdravniško pregledani, nakar je komisija strokovnjakov odločala o sprejemu. Na novo je bilo sprejetih 35 dijakov in 34 dijakin, tako, da je sedaj na šoli skupno več kot 100 mladih fizikturnikov, ki se pripravljajo za vzgojiteljski poklic. Direktor zavoda im je v uvodnem govoru pojasnil velik pomen, ki ga ljudska država predpisuje fizikturni in vzgoji novih kadrov. Dejal je: »Nekoč so skušali s športom varati mladino in jo odvrnati od osrednjih problemov življenja, danes pa se zavedamo, da mora biti tudi fizikultura v službi izgradnje lepše bodočnosti, v službi borbe za socializem.

Kolesarka dirka za „Pokal padlih Miljčanov“

V okviru športne organizacije UCEF je društvo »Frausina« iz Milj organiziralo kolesarsko dirko za pokal padlih Miljčanov. Na startu je bilo 50 kolesarjev, med njimi tržaški asi: Bartoli, Cok, Sosič in Fontanot. Ze takoj v začetku je prevzel vodstvo Bartoli, za njim pa so v skupini bili Cok, Sosič, Rajmondi in Fontanot. Pri Bazovici sta se odtrgala od skupine Cok in Sosič. Na cilj so prišli dirkači v sledečem vrstnem redu: 1. Bartoli (Sv. Ivan), 2. Cok (Sv. Ivan), 3. Sosič (Op. tina), 4. Fontanot (Frausina).

Nogometno prvenstvo Tržaškega ozemlja

Preteklo nedeljo se je v okviru športne organizacije UCEF začelo nogometno prvenstvo za Tržaško ozemlje. Nastopa 16 moštvi iz angloameriškega in jugoslovanskega področja. Rezultati I. kola so naslednji:

Milje-Rojan 3:0
Zarja-Magdalena 9:1
Skedenj-Sv. Ana 5:1
Costalunga-Medusa 2:0
Tovarna strojev-Pristanišniki 2:0
OMMSA-Piran 2:1
Arrigoni Izola-Lj. Ponizane 2:0
Umag-Dreher 2:0

Šport po svetu

Na lahkoatletičnem tekmovanju v Tbilisiju je 14 letna Nadežda Hinkina skočila v daljavo 5,34 m in postavila nov omladinski rekord. Hinkina preteče 100 m v 12. sekundah, 200 m v 26,7 sekund in 400 m v 61. sekundah.

Znani sovjetski atlet Pogačevski je postavil tri nove zvezne rekorde v tekih na 3000 m, 1000 m in 800 m.

Na teniškem turnirju za prvenstvo Južnega Pacifika nastopata tudi češka igralca Drobni in Cernik, ki imata precej smole. Drobni je izgubil proti Selesasu (ZDA) s 4:6, 4:6, Parker pa je odpravil Cernika s 6:2, 6:1.

Kupon št. 86

za nagradno tekmovanje
Ljudskega tednika

VELIK USPEH jugoslovanskih tenisarjev v Švici

Na mednarodnem teniškem turnirju Luganu (Švica) so sodelovali tudi jugoslovanski teniški igralci: Mitič, Palada, Branovič in Milojković. Mitič, Palada in Branovič so dospeli do polfinala z zmagami nad Mataučem (C. S.R.), Weissom (Avstrija) in Kukuljevičem (Indija). Četrty polfinalist je bil Vodička (CSR), ki je premagal italijanskega igralca Del Bella.

V polfinalu je Palada premagal Ceha Vodička s 7:5, 6:4; Mitič pa Branoviča s 6:4, 4:6, nakar se je Branovič zaradi padca udal. V finalnem dvoboju pa je Mitič z lahkoto premagal Palado s 6:1, 6:2, 6:1.

V igri moških parov je jugoslovanski par Branavič - Milojković izpadel po težki borbi s češkoslovaškim parom Vodička - Matauč. Jugoslovanski par Mitič - Palada pa se je plasiral v finale in si osvojil prvenstvo z zmago nad italijanskim parom Del Bello-Bossi s 6:3, 5:7, 6:1, 6:1.

V igri mešanih parov je osvojil prvo

mesto Mitič s avstrijsko partnerko Doležalovo, s katero je v finalu premagal italijanski par Quintavalle - Bossi. Jugoslovanski teniški igralci so sedaj odpotovali na Švedsko.

Telovadna akademija v Delavski športni zvezi

Moška in ženska vrsta, ki sta se že od pomladi pripravljali, da bi predstavljali Tržaško ozemlje na Balkanskih igrah v Budimpešti, bosta priredili vrsto telovadnih akademij v mestu in okolici: v DSZ, v Skednju, pri Sv. Ivanu, na Opčinah in v Miljah.

Na sporedu so naslednje točke: 1) razgibalne vaje, 2) vaje na gredi, 3) vaje na konju, 4) vaje za nastop v Pragi in Bologni, 5) moška vrsta na bradlji, 6) ženska vrsta na dvovišinskih bradljah, 7) preskoki čez konja, 8) vaje ženskega naraščanja, 9) vrhunske proste vaje, 10) vaje na drogu.

Akademije bodo zelo zanimive; z istim sporedom so naši najboljši telo-

Rešitve ugank iz prejšnjih števil

REŠITVE KVADRATA

Vodoravno in navpično:

- I. okvara; 2. predstojnik; 3. karta; 4. majhen del.
- I. moško ime; 2. obrtnik; 3. količina; 4. moško ime.
- I. slovenski planinec; 2. obrtnik; 3. načrt; 4. pijača.
- I. napredek; 2. žensko ime; 3. pot do cilja; 4. odpadki.

Pri pravilni rešitvi bereš v srednjem kvadratu vodoravno in navpično:

RESITVE LIKA

Vodoravno in navpično:

- cerkveni dostojanstvenik; vas na Goriškem.
- kopalne priprave; del telesa;
- grški junak; moško ime;
- elektrotehnična iznajdba;
- špansko pristanišče;
- vpredna priprava;
- oglednik;
- evropski narod; moško ime;
- leposlovna tvorba; politična osebnost;
- cvetlica; ozemlje.

LJUDSKI TEDNIK

Odgovorni urednik

KOREN JOZE

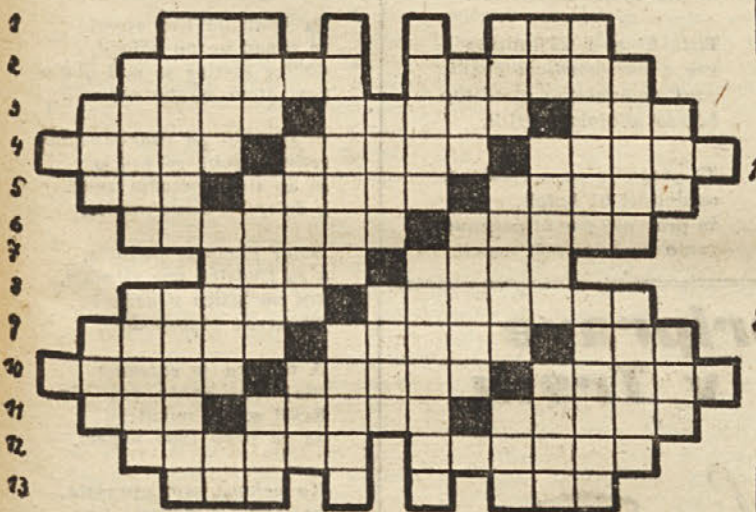
Tiska z dovoljenjem AIS-a
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, ulica Montecchi 6

Rokopisi se ne vračajo

ZA BISTRE GLAVE

KRIŽANKA

A B C D E F G H I J K L M N O

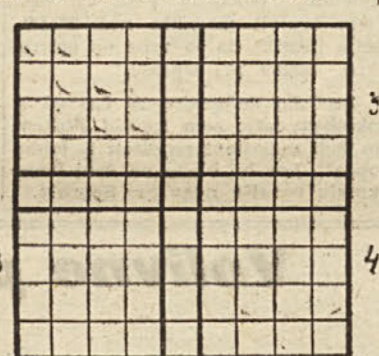
Vodoravno: 1. vonj - vprašalnica, 2. jed - oblačilo, 3. pripovedni spis - človek stroj - rimski pozdrav, 4. ptič - žensko ime - reka v Jugoslaviji, 5. krvni sorodnik - strah - pastirska piščal, 6. bodoča žena - linija, prog, 7. žensko ime - država v Aziji, 8. glavna samostanska vrata - spravitelj, 9. oseba iz rimske mitologije, 10. čarovnica - domača živalca - žensko ime, 10. plemenitaš - stroj - juha, 11. nepoznan - obrtnik - prizorišče v cirku, 12. država Združenih držav Amerike - žensko ime, 13. morská žival - olj (srbohrvatsko),

Navpično: A. Abesinski poglavar - šahovski izraz, B. mesto pri Splitu - staroslovanski bog, C. igra - mlad prašček, D. nekdanje vrste rojak - si guren - osebni zaimek, E. gostilna s prenočišči v Bosni - poteza - šahovski izraz, F. zaboj za mrljica - pridelek čebel, G. žensko ime - bajtar, H. zelenica v puščavi - piška, I. kača - zvočen (tujka), J. kača - zver, K. vrsta glasu - moško ime - voditelj, L. vzklik za vzpodbudo - igra - ptič, M. prvi letalec - reka v Italiji, N. hrib pri Beogradu - žensko ime, O. prva žena - plačilo na račun,

Vezani kvadrati

Pomni: Vsaka beseda ima 5 črk. Končnice vodoravnih besed 1. in 2. kvadrata so istočasno začetnice besed 3. in 4. kvadrata.

Končnice navpičnih besed 1. in 3. kvadrata so istočasno začetnice navpičnih besed 2. in 4. kvadrata.

Vodoravno in navpično:

1. igra; 2. grško božanstvo; 3. debel; 4. rusko jezero; 5. kraj na Goriškem.
1. isto kot 5. iz 1. kvadrata; 2. turško mesto; 3. privešek; 4. žensko ime; 5. predvojni politik.
1. vodoravna naprava; 2. napad; 3. padavina; 4. japonsko mesto; 5. isto kot 5 iz 2. kvadrata.
1. isto kot 5 iz 3. kvadrata; 2. veliko evropsko mesto; 3. visok; 4. žensko ime; 5. zdravnik,

ANKETA O DRAGINJI

Samo trenutek, dragi bralec! Mora si biti na jasnem. Tokrat sem stopil v gostilno s popolnoma drugačnimi občutki in nameni kot navadno. Med tem časom je namreč nastopil važen dogodek: Kruh se je podražil, moka, te, stenine, jajca so dražja; o podražitvi olja, masti, sladkorja itd. se še razpravlja. Sledile bodo gotovo tkanine, obleke, obutev, hišne in druge potrebščine. Plaz se je spustil in bobnil v dolino ter narašča, narašča. Groza me je.

Ali se bo kdo čudil, če povem, da sem začel računati? Vino ni nikomur nujno potrebno, niti Slovincu ne. V tem oziru bo treba zgodovino slovenskega naroda primerno pregledati in popraviti. Spričo nastale draginje moram takoj skrajšati postojanko v vinov in svojem mesečnem proračunu. Slo bo, ker mora iti. Krede gostilničarji ne poznajo več. Kreda je danes bolj redka nego čik na cesti.

Stopil sem torej v gostilno z drugim namenom. Predvsem vprašam: Ali je mogoče, da pri tej draginji, pri teh skrbih pade človeku v glavo še kaka vesela, razposajena misel? Ne, ni mogoče! Moram torej spremeniti način pisanja, posvetiti se moram resnemu novinarstvu. In kot začetek je najboljša ideja, da izvedem anketo o draginji. Naprej! Korajžno na delo. Od resnega novinarstva navsezadnje živi več ljudi nego od veselega, pametnega.

Stopil sem, kakor rečeno, v gostilno. Pogled naokrog je bil porazen. Vse tiho, niti besedice ne slišim; na nekaj mlzah se »šopirijo« drobnost steklenice pred samotnimi, dolgi obrazi. Tam sedi Janez Postrežba, glavo opira na dlan. Niti pozdravi me ne.

— Kaj pa je, Janez? Ali si bolan?
— Bolan, bolan, dragi Dodo. Na žepu, na batvi, na draginji bolan. Ne upam se vprašati, če naj ti kaj pri- nesem.

— Prav imaš; danes se ne ustavim. Iman sijo. Hotel sem samo vedeti od tebe, kakšen vpliv ima draginja na tvojo obrt.

— Ali je treba, da vprašuješ? Ali je treba, da ti odgovorjam? Ali ne vidiš? Ali si slep?

Nemo sem mu stisnil roko, kakor se to dela na pokopališču z ljudmi, ki so pravkar izročili zemlji dragega sorodnika. Zdelo se mi je, da se v Janezovem očesu lesketá solza. Mogoče pa je bilo kriva le slaba, skrečna razsvetljava.

Dobro obeta ta anketa. Vraže resna bo. Pri trgovcu s tkaninami, obutvijo, posodo, drvmi, pri mesarju, kleparju, mlazarju, krojaču itd. sem videl isto žalostno sliko, slišal iste jermiljave. Povešil sem glavo, šum ceste se mi je zdel kakor žalna koračnica. To je vendar pogreb! Pogreb, ki mu sledi celokupno veliko mesto. Nič ne bom več »anketiral«, obupno je, razvedrila sem potreben. Zato grem naravnost na pokopališče in se ustavim pred glavnimi vrati, ki imajo krasen napis. Resurrex-tur, (tistim, ki bodo vstali). Ta beseda je v Trstu edina, ki nam je v tolažbo. Ob njej se razvedrim.

Zdajci mi zastane korak. Pred seboj zagledam dolgo kačo, nepregledna vrsta ljudi se gnete pred neko trgovino. Čudno, skoraj sami moški. Aha! Gotovo cigarete. To bo nekaj zame. Stopil sem hitreje in obstal pred malo čevljarico. Kaj naj to pomeni? Dognati moram; vstopil sem. Ljudje v vrsti so sicer ugovarjali, a potlačil sem jih z besedo »novinar«. Ta beseda še ne, kaj zaleže; kdor prodaja dim, je vedno imponiral in bo.

V skromni delavnici me je sede sprejel čevljar s prebrisanim licem.

Dober nasvet

Angleški dermatolog dr. Heiler je zapisal v neki medicinski reviji, da »ima plešavost pri moškem psihološke vzroke«. Prav nič ne pomagajo mazila in ultravioletni žarki, če se teme goji. Edino zdravilo je, da se bolnik zaupa svojem zdravniku in če je mogoče reši skrbi, ki ga težijo. Tako — je nadaljeval dr. Heiler — je bolnik, ki je trpel na začetkih plešavosti in na stanovanjski krizi takoj ozdravil, ko si je kupil hišo.

Hvala lepa za nasvet gospod dr. Heiler. Vsekakor vas vabimo, da redno dopisujete v »Kraško burjo«.

Čevljarji so vsi prebrisani. Skoraj kakor novinarji. Kakšna velesila bi šele bil človek, ki je novinar in čevljar obenem! O tem bom še razmišljal. Ni izključeno, da zaprosim kakega čevljarkega mojstra, da me sprejme v uk. Saj nisem še tako star, še je čas.

— Oprostite, mojster, novinar sem. Ali bi mi lahko povedali, kakšen vpliv ima draginja na Vašo obrt?

— Imeniten, hvala bogu.

— Ali prav slišim? Imeniten?

— Sem rekel »imeniten«? Premalo!

Ogromen, kolosalen, veličasten!

— Aha! Zima se bliža, ljudje potrebujejo čevlje.

— O, ne!

— Potem pa popravila?

— Kaj bi tista mizerija? Drugo je, drugo.

— Zarim od radovednosti.

— Luknje!!

— Luknje??

— Da, luknje. Ljudje prinašajo pasove in naročajo luknje, da pasove lahko stisnejo. Vsaka luknja dve liri. Rečem vam: Božansko! Živela Seprall! In skrajno vljudo je še dodal:

— Oprostite, nimam časa. Le postojte, tja v kot stojte! Videli boste. Prosim, naslednji!

Pristopil je postaren mož:

— Prosim, šest lukenj.

— Ali ne bo preveč?

— Kar napravite! Saj ne vemo, kaj še pride.

Pir, paf, puff!

— Evo! Dvanaest lir. Prosim naslednji!

Mors tua, vita mea, so rekli Latinci:

Tvoja smrt, moje življenje. Tale čevljar to lahko mirno trdi. Ali še bolje:

Tvoj glad, moje življenje.

DODO

BEVIN ŽONGLER

Počitnice so se končale

Italijanska vlada se je vrnila s počitnic. Povzela je svoje delo. Prva točka delovnega načrta, podelitev zlate kolajne mestu Neaplju je srečno absolvirana. Vlada se zdaj bavi s spomenikom za Mazzinija v Rimu. — Tudi se proučuje načrt, kako bi se za zimsko sezijo zdajšala ženska krila.

Besede in dejanja

Na svetu bilo bi lepo, prelepo, če vojne nikoli bi ne več bilo. A dokler zapad bo o miru gošljal, nenehno se tretje jaz vojne bom bal.

Na svetu bilo bi grdo, pregrdo, če vse po Marshallovem planu bi šlo. Na srečo pa vemo, da to je tak tič ki vse ti obeta, ne da ti pa nič.

S pariške konference

Naš posebni dopisnik poroča

Sklenjeno je bilo, da pride vprašanje Berlina na Varnostni svet. S tem pa še ni rečeno, da bi bilo sedaj stanje Berlina že na varnem. Nasprotno! Čim pride taka reč pred Varnostni svet, nastane možnost, da bo ogrožena.

Na pariški konferenci sta se angleški in ameriški predstavniki pri čela nenadoma ozirali okrog sebe. Vprašali so ju, ali jima kaj manjka. Povedala sta, da imata že ves čas občutek, kot da jima res nekaj manjka. Ugibali so vsi, kaj naj bi to bilo. No, končno so ugotovili, da jima manjka-delegat Francove Spanije.

V tržaški družini

Mamica: »Otroci moji, odslej v Očenašu ne boste več molili: Daj nam danes naš vsakdanji kruh, ampak boste rekli: daj nam vsaj vsak teden enkrat kruh. Veste, otročki, je kruhek predrag, da bi ga vam mogla vsak dan kupovati«.

V tržaški restavraciji

V neki tržaški restavraciji imajo na steni obešen jedilni list s cenami. Pet metrov stran od tega jedilnega lista je stal mož in buljil vanj. Pa ga vpraša znanec: »Kaj pa gledaš tja na steno?« Povedal mu je, da gleda cene jedilom. »Pa tako od daleč gledaš?« je dejal znanec, »čemu to?« »To delam zato, da bi vene videl manjše«.

Korespondenca današnjih dni

Zvezni vladi v Washingtonu. Podpisani Traweller-Trust je sklenil, da se vsaj deloma oddolži človeštvu za dobičke, ki jih je udeležil v obeh vojnah, in stavlja slavni vladi na razpolago vsoto dveh milijard za obnovo Evrope. Spoštovaje: Traweller-Trust.

Traweller-Trustu, New York: Podpisana vlada se vam zahvaljuje za velikodušno ponudbo, katero pa glede na svoje smernice žali-bog ne more uporabiti. Zeló hvaležna bi vam pa bila, če bi imeli kak — plan. — Spoštovaje: Zvezna vlada.

Mali oglasi

Izgubljeno - najdeno

Dobro ohranjen čik, skoraj pol cigarete, se je izgubil. Pošteni najditelj je naprošen, da ga proti nagradi vrne.

Boksarsko rokavico s prišitim imenom Woodrow Fist, Chicago, sem izgubil preteklo noč. Najditelja prosim, da jo vrne na gornje ime, naslov pri Upravi.

Zivilsko nakaznico za čas od 1. oktobra dalje sem izgubil Pošteni in tudi nepošteni najditelj jo lahko obdrži, ker bo blago na črni borzi kmalu cenejše nego pri Sepralu.

Volivne priprave v Trstu

Laž ima kratke noge

MI SMO
INTERNACIONALISTI

Vidali

PEPA PIŠE JUCI

Prišlo je jesensko vreme, dež in burja smo dobili, kjer kaj drv bo pri hiši, skoraj bodo v peč vložili.

Jaz pa letos v mrzli sobi dneve bom prezimovala, saj ob tej draginji komaj kruha si bom kupovala.

Blagor pticam pod nebom; teh draginja ne zadeva, tako reč na ljubem svetu, čuti le človeška reva!

Na tržaškem se terenu čudne zdaj reči godijo, da poštemu človeku kar lasje v nebo štrlijo.

Pri Vidalijevi stranki razne izmišljene potvorbe z dneva v dan se že vrstijo, in presegajo vse norme.

Tisti, ki so v »Titovino« vse z navdušenjem vžili, zdaj na hvaljeno sosodstvo bi vso gnojnico razlili.

Ti gospodje naše ljudstvo, razdvojiti bi hoteli, in prav nič jim ni pregnusno, samo da bi v tem uspeli.

Ljudstvo pa v veliki meri omahljivcem ne naseda, kje da je doma resnica čisto dobro se zaveda.

In zato se nova OF razmahnila bo prav malo svoji stari OF ljudstvo vedno zvesto bo ostalo.

To nedeljo so v Boljuncu zopet veselico imeli, zopet Openci so z »Zalno« gostovati prihiteli.

Tokrat igra je potekla brez nastopa Malalana; ob najlepšem je vremenju Rikota pobrala - slana.

Na pariški konferenci so pa križi in težave, redko pade kakšen predlog, ki prišel bi do veljave.

Za kontrolo nad atomi se zapad ne bo odločil, dokler samim se nad glavo kak atom ne bo razpočil.

V Franciji pa vsakodnevno redno stavke se vršijo, ki so v neposredni zvezi z dolarsko demokracijo.

Dolar vlade le podpira, a za ljudstvo mu ni mari, kot posledica v državi pa nered zagospodari.

A tržaška je razstava zdaj svoj konec doživela. Rekli so mi nekateri, da je prav lepo uspela.

Ko nekoga sem vprašala, kaj bilo je najbolj fino, rekel je: »Najboljše bilo je jugoslovansko vino«.

Se celo med šovinisti je to vino zaslovelo in nikakega bojkota od nikjer ni doživelo.

Morda se po tej razstavi našlo kje bo bistro glavo, ki s Slovenijo naveže trgovinsko zamenjavo.

Te pozdravlja

Tvoja PEPA.